

УДК 504.03; 504.03:316; 504:34
№ держреєстрації 0119U102789
Інв. №

МІНІСТЕРСТВО ЕНЕРГЕТИКИ ТА ЗАХИСТУ ДОВКІЛЛЯ УКРАЇНИ

НАУКОВО-ДОСЛІДНА УСТАНОВА
«УКРАЇНСЬКИЙ НАУКОВО-ДОСЛІДНИЙ ІНСТИТУТ
ЕКОЛОГІЧНИХ ПРОБЛЕМ»
(УКРНДІЕП)

61166, м. Харків, вул. Бакуліна, 6, тел./ факс. (057) 702 15 92

ЗАТВЕРДЖУЮ
Директор УКРНДІЕП
д-р геогр. наук, проф.
А. В. Гриценко А. В. Гриценко

«__» грудня 2019 року

ЗВІТ
ПРО НАУКОВО-ДОСЛІДНУ РОБОТУ
за темою № 6

ПІДГОТОВКА ЗВІТУ ПРО ВИКОНАННЯ ЗАКОНУ УКРАЇНИ «ПРО
ОСНОВНІ ЗАСАДИ (СТРАТЕГІЮ) ДЕРЖАВНОЇ ЕКОЛОГІЧНОЇ ПОЛІТИКИ
УКРАЇНИ НА ПЕРІОД ДО 2020 РОКУ»
(остаточний)

Наукові керівники НДР

Директор інституту,
доктор геогр. наук,
професор

А. В. Гриценко

Перший заступник директора
з наукової роботи,
канд. біол. наук, доцент

О. Г. Васенко

2019

Результати роботи розглянуто Вченою радою УКРНДІЕП,
протокол від 9 грудня 2019 р. № 6

СПИСОК ВИКОНАВЦІВ

Перший заступник директора з наукової роботи, канд. біол. наук, старш. наук. співроб.

О. Г. Васенко

Старший науковий співробітник лаб. 1.1, канд. біол. наук

Д. Ю. Верниченко-Цветков

Науковий співробітник лаб. 1.1

А. А. Карлюк

Науковий співробітник лаб. 1.1

Г. Ю. Міланіч

Науковий співробітник лаб. 1.1

О. Ю. Ієвлева

Науковий співробітник лаб. 1.1

О. В. Козловська

Провідний науковий співробітник лабораторії 1.2, канд. техн. наук

В. В. Брук

Провідний науковий співробітник лабораторії 1.2, канд. техн. наук

В. І. Уberman

Зав. лабораторії 1.3

А. І. Юрченко

Зав. лабораторії 1.4

О. О. Калініченко

Науковий співробітник лаб. 1.4

Н. С. Мельников

Зав. лабораторії 1.5, д-р техн. наук, доцент

Л. Я. Аніщенко

Старший науковий співробітник лаб. 1.5

Б. С. Сverdlov

Провідний науковий співробітник лаб. 1.5

Л. А. Пісня

Зав. лабораторії 1.6

І. В. Зінченко

Зав. сектором 2.1.2

Є. М. Варламов

Провідний науковий співробітник сект. 2.1.2

В. А. Квасов

Зав. лабораторії 2.2

Н. К. Маркіна

Науковий співробітник лаб. 2.2

О. С. Сидельник

Науковий співробітник лаб. 2.2

Науковий співробітник лаб. 2.2

Провідний інженер лаб. 2.2

Зав. лабораторії 2.3

Науковий співробітник лаб. 2.3

Провідний інженер лаб. 2.3

Зав. сектором 2.3.1

Науковий співробітник сект. 2.3.1

Інженер II кат. сект. 2.3.1

О. О. Доценко

Л. В. Пилипенко

Я. В. Горишнякова

Т. Ф. Жуковський

В. І. Юхно

В. М. Топчій

О. В. Ткачова

В. Г. Карцев

І. В. Овчарова

РЕФЕРАТ

Об'єктом дослідження у даній роботі є реалізація Закону України “Про Основні засади (стратегію) державної екологічної політики України на період до 2020 року”.

На підставі проведених досліджень визначені основні досягнення у реалізації державної екологічної політики на рівні секторів та регіонів України. У звіті наведено аналіз змін у чинному екологічному законодавстві та регулярних документах за період з 2011 по 2019 р. Відображено моніторингову інформацію про реалізацію національної екологічної політики України на підставі аналізу виконання 7-мі цільових стратегічних цілей та показників ефективності, наведених у додатку до Стратегії. Наведено данні, які відображають детальну характеристику показників навантаження на довкілля (забруднення атмосфери, водних об'єктів, поводження з відходами) та показники якості води.

Дослідження базуються на даних державної статистичної звітності щодо викидів забруднюючих речовин в атмосферне повітря, скидів забруднюючих речовин безпосередньо у водні об'єкти і розміщення відходів та на інформації щодо виконання заходів, необхідних для досягнення індикаторів результативності виконання програми секторальної бюджетної підтримки у секторі охорони навколишнього природного середовища.

Зроблено звіт про реалізацію Національної екологічної політики України за період з 2011 по 2019 р. , який містить інформацію про: основні досягнення у реалізації державної екологічної політики на рівні секторів та регіонів України; якісні та кількісні показники досягнення 7-мі стратегічних цілей та завдань реалізації бюджетної підтримки у секторі охорони навколишнього природного середовища.

Зміст	Стор.
Вступ	7
1. ЦІЛІ ТА ЗАВДАННЯ ЕКОЛОГІЧНОЇ ПОЛІТИКИ	8
2. АНАЛІЗ ЗМІН У ЧИННОМУ ЕКОЛОГІЧНОМУ ЗАКОНОДАВСТВІ ТА РЕГУЛЯТОРНИХ ДОКУМЕНТАХ ЗА ПЕРІОД З 2011 ПО 2019 Р.	14
3. РЕАЛІЗАЦІЯ ЦІЛІЙ ТА ЗАВДАНЬ НАЦІОНАЛЬНОЇ ЕКОЛОГІЧНОЇ ПОЛІТИКИ	22
3.1 Ціль 1. Підвищення рівня суспільної екологічної свідомості	22
3.2 Ціль 2. Поліпшення екологічної ситуації та підвищення рівня екологічної безпеки	35
3.3 Ціль 3. Досягнення безпечного для здоров'я людини стану навколишнього природного середовища	92
3.4 Ціль 4. Інтеграція екологічної політики та вдосконалення системи інтегрованого екологічного управління	104
3.5 Ціль 5. Припинення втрат біологічного та ландшафтного різноманіття і формування екологічної мережі	126
3.6 Ціль 6. Забезпечення екологічно збалансованого природокористування	133
3.7 Ціль 7. Удосконалення регіональної екологічної політики	143
4. ПОКАЗНИКИ ЕФЕКТИВНОСТІ РЕАЛІЗАЦІЇ СТРАТЕГІЇ	156
5. ПЕРСПЕКТИВИ ТА НАПРЯМКИ РОЗВИТКУ НАЦІОНАЛЬНОЇ ЕКОЛОГІЧНОЇ ПОЛІТИКИ	185
Висновки	193
Перелік посилань	197
Додаток А Технічне завдання	207
Додаток Б Рецензія внутрішня	210
Додаток В Рецензія зовнішня	212
Додаток Г Витяг з протоколу засідання Вченої ради УКРНДІЕП	214
Додаток Д Звіт про реалізацію національної екологічної політики Украї- ни (додається окремим томом)	

ПРИЙНЯТІ СКОРОЧЕННЯ

БПА -	Базовий план адаптації законодавства України до законодавства ЄС
	ВРД – Водна рамкова директива
ГДК -	Гранично допустима концентрація
ЄС	Європейський Союз
	ІЗА – індекс забруднення атмосфери
	ІЗВ – індекс забруднення води
	КМУ – Кабінет Міністрів України
	НД – нормативний документ
	НС – надзвичайний стан
НПД -	Національний план дій з охорони навколишнього природного середовища на 2011 – 2015 роки затверджений розпорядженням Кабінету Міністрів України від 25 травня 2011 року № 577-р
НУО -	Неурядові організації (екологічного спрямування)
ОВНС -	Оцінка впливу на навколишнє середовище
ПДА -	Порядок денний асоціації Україна – ЄС (розділ «Навколишнє середовище»)
Програма -	Програми нормотворчої діяльності, що спрямована на нормотворчої спрощення природоохоронної дозвільної системи та діяльності впровадження системи "єдине вікно"
БП ЄС -	Бюджетна підтримка ЄС природоохоронного сектору України
Стратегія -	Закон України «Про основні засади (стратегію) державної екологічної політики на період до 2020 року»
Спільна група -	Спільна групу з моніторингу програми бюджетної підтримки сектору «Підтримка реалізації Стратегії національної екологічної політики України на період до 2020 року»
Угода -	Угода між Урядом України та ЄС про фінансування програми «Підтримка реалізації Стратегії національної екологічної політики України»

ВСТУП

Наукова робота відповідає основному напрямку діяльності Мінприроди “Оновлення державної екологічної політики України на період до 2030 року з метою вирішення кореневих причин екологічних проблем України з урахуванням фінансової спроможності країни”, а також відповідає вимогам законодавства, зокрема, абзацу другому розділу 6 “Моніторинг виконання та показники ефективності” основних засад (стратегії) державної екологічної політики України на період до 2020 року, затверджених Законом України від 21 грудня 2010 року N 2818-VI.

Метою звіту є оцінка реалізації державної екологічної політики за період з 2011 р. до 2019 р. та розроблення проекту звіту про реалізацію національної екологічної політики для інформування широкого кола громадськості. До основних завдань наукової роботи належать:

- аналіз змін у чинному екологічному законодавстві та регуляторних документах за період з 2011 по 2019 р.;
- відображення моніторингової інформації про реалізацію національної екологічної політики України за 2011 – 2019 рр. на підставі системи показників ефективності, наведених у додатку до Стратегії;
- створення узагальненого текстового матеріалу у вигляді аналітичної записки та розроблення звіту про реалізацію національної екологічної політики та його електронної версії.

При підготовці звіту були використані офіційні дані та інформаційно-аналітичні матеріали про реалізацію екологічної політики України за 2011 – 2019 р.р., матеріали щодо досягнення її стратегічних цілей. При визначенні деяких показників оцінки реалізації Стратегії за 2020 р. були використані показники, що наведено в додатку к Закону України від 28.02.2019 р. ”Основні засади (стратегія) державної екологічної політики України на період до 2030 року”. Приведено дані щодо виконання цільових показників ефективності реалізації стратегії за 7-ма стратегічними напрямами.

В звіті додатково проведено аналіз нових зобов'язань, які пов'язані з укладанням Угоди про асоціацію з ЄС та підписанням Паризької кліматичної угоди у звітний період. Крім того, у звіті визначено ключові екологічні проблеми: забруднення повітря, низька якість водних ресурсів, деградація земель, поводження з відходами та небезпечними речовинами, втрата біорізноманіття та проблеми зі здоров'ям людини.

1. ЦІЛІ ТА ЗАВДАННЯ ЕКОЛОГІЧНОЇ ПОЛІТИКИ

З метою стабілізації та поліпшення стану навколишнього природного середовища України Верховною Радою було прийнято Закон України «Про основні засади (стратегію) державної екологічної політики на період до 2020 року» № 2818-VI від 21 грудня 2010 року, (<http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/2818-17/conv>) [1]. Відповідно до Стратегії поліпшення екологічного стану досягається шляхом інтеграції екологічної політики до соціально-економічного розвитку країни для гарантування екологічно безпечного природного середовища для життя і здоров'я населення.

З метою фінансового забезпечення реалізації Стратегії було схвалено Угоду про фінансування програми «Підтримка реалізації Стратегії національної екологічної політики України на період до 2020 року» від 24.12.2010 року (далі Угода). Головною метою Угоди є приведення екологічної стратегії нашої країни у відповідність до норм ЄС і пріоритетів, погоджених у рамках Плану дій Україна - ЄС та Порядку денного асоціації Україна - ЄС. Угода передбачала надання допомоги уряду України в поліпшенні показників реалізації екологічної політики, вдосконаленні системи управління у сфері охорони навколишнього середовища та урахуванні екологічних аспектів у стратегіях інших галузей, таких як енергетика, транспорт і промисловість.

Для реалізації цілей Стратегії було розроблено та затверджено Національний план дій з охорони навколишнього природного середовища України на 2011 – 2015 роки, розпорядження від 25.05. 2011 року за № 577-р Кабінету Міністрів України [2]. У НПД визначені конкретні заходи щодо поетапного досягнення стабілізації і поліпшення стану навколишнього природного середовища України, екологічно безпечного природного середовища для життя і здоров'я населення, впровадження екологічно збалансованої системи природокористування.

Реалізація Стратегії національної екологічної політики спрямована на досягнення 7 стратегічних цілей та вирішення 104 стратегічних завдань:

Ціль 1. Підвищення рівня суспільної екологічної свідомості (16 стратегічних завдань);

Ціль 2. Поліпшення екологічної ситуації та підвищення рівня екологічної безпеки (34 завдання);

Ціль 3. Досягнення безпечного для здоров'я людини стану навколишнього природного середовища (11 завдань);

Ціль 4. Інтеграція екологічної політики та вдосконалення системи інтегрованого екологічного управління (17 завдань);

Ціль 5. Припинення втрат біологічного та ландшафтного різноманіття і формування екологічної мережі (8 стратегічних завдань);

Ціль 6. Забезпечення екологічно збалансованого природокористування (9 завдань); та

Ціль 7. Удосконалення регіональної екологічної політики (9 завдань).

Відповідно до Стратегії досягнення цих цілей здійснювалось в два етапи:

- до 2015 року передбачалось забезпечити стабілізацію екологічної ситуації, уповільнення темпів зростання антропогенного навантаження на навколишнє природне середовище, створення умов для підвищення рівня екологічної безпеки населення, започаткування переходу до природоохоронних стандартів Європейського Союзу, розроблення відповідних нормативно-правових актів, підвищення громадської активності у сфері охорони навколишнього природного середовища;
- протягом 2016-2020 років передбачалось здійснити поступове розмежування функцій з охорони навколишнього природного середовища та господарської діяльності з використання природних ресурсів, імплементацію європейських екологічних норм і стандартів, екосистемне планування, впровадження переважно економічних механізмів стимулювання екологічно орієнтованих структурних перетворень, досягнення збалансованості між соціально-

економічними потребами та завданнями у сфері збереження навколишнього природного середовища, забезпечити розвиток екологічно ефективного партнерства між державою, суб'єктами господарювання та громадськістю, широке поширення екологічних знань.

У зв'язку з підписанням Угоди про асоціацію з Європейським Союзом, були визначені нові завдання щодо реалізації екологічної політики. Йдеться про інтеграцію екологічних, енерго- та ресурсо- ефективних підходів до галузевих та регіональних політик. Актуальним став курс на зелену трансформацію та перехід до низьковуглецевої економіки

Ефективність реалізації екологічної політики була знижена в період 2014 - 2015 рр. в зв'язку із складними соціально-економічними та суспільно-політичними процесами в державі. А саме втратою АР Крим та бойовими діями на Донбасі, економічною кризою в країні. З одного боку, це призвело до суттєвого зменшення обсягу викидів шкідливих речовин та утворенню промислових відходів, а з другого боку призвело до скорочення бюджетних можливостей здійснення запланованих заходів щодо реалізації НПД.

Верховною Радою України 28.02.2019 р. було затверджено Закон України “Основні засади (стратегія) державної екологічної політики України на період до 2030 року” [3], який врахував особливості сучасного екологічного та економічного стану держави. У додатках до цієї Стратегії було визначено базові показники оцінки реалізації державної екологічної політики у 2020, 2025 та 2030 рр. у порівнянні з базовим 2015 р.

Оцінка реалізації національної екологічної політики за 2011-2019 роки була здійснена на основі цілей, стратегічних завдань та показників ефективності, визначених у Стратегії (на період до 2020 року). Крім того, для визначення деяких показників оцінки реалізації екологічної політики за період 2016-2019 рр. були використані показники за 2020 р., які наведено в додатку до Закону України “Основні засади (стратегія) державної екологічної політики України на період до 2030 року”.

Мінприроди України є головним органом у системі центральних органів виконавчої влади, які забезпечують реалізацію національної політики у сфері охорони навколишнього природного середовища. Реалізація державної екологічної політики здійснюється на трьох рівнях: державному, регіональному та місцевому (рис. 1.1).

Рисунок 1.1 - Схема державних, регіональних та місцевих органів, організацій, закладів та установ, які приймають участь в реалізації національної екологічної політики

Мінприроди України для реалізації національної екологічної політики плідно співпрацює з наступними міністерствами: Міністерством енергетики та вугільної промисловості, Міністерством аграрної політики та продовольства, Міністерством регіонального розвитку, будівництва та житлово-комунального господарства, Міністерством інфраструктури, Міністерством охорони здоров'я, Міністерством оборони та іншими державними органами.

Для реалізації національної екологічної політики Мінприроди співпрацює з науково-дослідними установами, суб'єктами господарювання, громадськими організаціями та окремими громадянами. На теперішній час є дуже важливою діяльність місцевих органів влади, у тому числі об'єднаних громад для реалізації національної екологічної політики на місцевому рівні.

Слід відзначити, що останні роки в Україні почали розвиватися такі напрямки “зеленої економіки”, як енергоефективність, зелений транспорт та енергетика, органічне сільське господарство, в яких став приймати участь також великій та малий бізнес.

Реалізація національної екологічної політики вимагає готовності усіх громадян країни підтримувати безпечне довкілля на підставі впровадження сучасних соціальних, еколого-економічних, правових, інституціональних, загально освітніх та інших механізмів.

При підготовці звіту щодо реалізації екологічної політики були використані офіційні статистичні дані [4-15], інформаційно-аналітичні матеріали за 2011 – 2019 р.р. [16-23] та інші матеріали щодо досягнення стратегічних цілей.

2. АНАЛІЗ ЗМІН У ЧИННОМУ ЕКОЛОГІЧНОМУ ЗАКОНОДАВСТВІ ТА РЕГУЛЯТОРНИХ ДОКУМЕНТАХ ЗА ПЕРІОД З 2011 ПО 2019 р.

Мінприроди України є головним органом у системі центральних органів виконавчої влади, які забезпечують реалізацію національної політики у сфері охорони навколишнього природного середовища. Реалізація державної екологічної політики здійснюється на трьох рівнях: державному, регіональному та місцевому.

Мінприроди України для реалізації національної екологічної політики плідно співпрацює з наступними міністерствами: Міністерством енергетики та вугільної промисловості, Міністерством аграрної політики та продовольства, Міністерством регіонального розвитку, будівництва та житлово-комунального господарства, Міністерством інфраструктури, Міністерством охорони здоров'я, Міністерством оборони та іншими державними органами.

Для реалізації цілей Стратегії було розроблено та затверджено Національний план дій (НПД) з охорони навколишнього природного середовища України на 2011 – 2015 роки, розпорядження від 25.05. 2011 року за № 577-р Кабінету Міністрів України. У НПД визначені конкретні заходи щодо поетапного досягнення стабілізації і поліпшення стану навколишнього природного середовища України, екологічно безпечного природного середовища для життя і здоров'я населення, впровадження екологічно збалансованої системи природокористування.

За термін з 2011 по 2019 рр. було затверджено значну кількість нормативно-правових документів щодо охорони навколишнього природного середовища.

За термін з 2011 по 2019 рр. було затверджено значну кількість нормативно-правових документів щодо охорони навколишнього природного середовища, зокрема:

У сфері формування та реалізації державної екологічної політики:

- З метою реалізації Стратегії на 2011-2015 рр. затверджено “Національний план дій з охорони навколишнього природного середовища України на 2011 – 2015 роки” (розпорядження від 25.05. 2011 року за № 577-р Кабінету Міністрів України).

- Для оптимізації повноважень органів виконавчої влади у сфері екології та впровадження екологічної політики на місцевому рівні затверджено Закон України “Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо оптимізації повноважень органів виконавчої влади у сфері екології та природних ресурсів, у тому числі на місцевому рівні” (Закон України від 16.10.2012 № 5456-VI)
- Для оцінки впливу на довкілля впроваджено нову європейську модель процедури оцінки впливу на довкілля, яку реалізовано в Законі України “Про оцінку впливу на довкілля” та відповідні підзаконні акти (шість Постанов КМУ та один наказ Мінприроди)
- Затверджено Закон України “Про стратегічну екологічну оцінку” та відповідні підзаконні акти (шість нормативно-правових актів), які впроваджують інститут стратегічної екологічної оцінки
- Схвалено розроблений Мінприроди Закон України “Про основні засади (стратегію) державної екологічної політики України на період до 2030 року” (Закон України від 28.02. 2019р. №2697-VIII).
- На виконання Стратегії розроблено Національний план дій, який проходить громадське обговорення та стратегічну екологічну оцінку.
- Впроваджуються стандарти відкритості та участі громадськості у формуванні та реалізації екологічної політики.

У сфері управління водними ресурсами:

- Для покращення якості питної води затверджено Закон України "Про Загальнодержавну програму "Питна вода України" на 2006-2020 роки",
- Для поліпшення екологічного стану басейну р. Дніпро затверджено Закон України “Про затвердження Загальнодержавної цільової програми розвитку

водного господарства та екологічного оздоровлення басейну річки Дніпро на період до 2021 року” (від 24.05.2012 № 4836-VI)

- Для поліпшення очищення стічних вод Бортницьких очисних споруд затверджено Закон України “Про внесення змін до Податкового кодексу України щодо проекту модернізації Бортницької станції очистки стічних вод” (Закон від 23.12.2015 № 903-VIII)
- З метою поліпшення стану екологічного стану Краснопавлівського водосховища та р. Сіверський Донець затверджено постанову КМУ “Про поліпшення екологічного стану Краснопавлівського водосховища у Харківській області та р. Сіверський Донець” від 22.05.2013 № 360
- З метою впровадження інтегрованого управління за басейновим принципом відповідно до ВРД затверджено Закон України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо впровадження інтегрованих підходів в управлінні водними ресурсами за басейновим принципом» та “Порядок розроблення плану управління річковим басейном” (постанова КМУ від 18.05.2017 № 336). Утворено 12 басейнових управлінь водних ресурсів та 15 регіональних офісів водних ресурсів. Забезпечено прийняття необхідних нормативно – правових актів.
- З метою зменшення скидів забруднюючих речовин зі зворотними водами та контролю за їх якістю затверджено “Порядок розроблення нормативів гранично допустимого скидання забруднюючих речовин у водні об’єкти та перелік забруднюючих речовин, скидання яких у водні об’єкти нормується Постанова КМУ України від 11 вересня 1996 р. № 1100 в редакції Постанови КМУ № 1091 від 13.12.2017
- Внесено зміни щодо видачі дозволів неспеціальне водокористування, які затверджено постановою КМУ від 13.12. 2017 р. № 1091

- Наказом Мінприроди від 12.04.2018 № 116 затверджено форму заяви для отримання дозволу неспеціальне водокористування.
- Запроваджено новий порядок здійснення державного моніторингу вод на підставі затвердження “Порядок здійснення державного моніторингу вод” (постанова КМУ від 19.09.2018 № 758), яким реформовано існуючу систему державного моніторингу відповідно до європейських принципів і підходів.

У сфері екологічної безпеки, промислового забруднення та поводження з відходами

Затверджено Постанову КМУ “Про внесення змін до Положення про контроль за транскордонними перевезеннями небезпечних відходів та їх утилізацією/видаленням” від 07.08.2013 № 544

Затверджено Постанову КМУ “Про затвердження Ліцензійних умов провадження господарської діяльності з поводження з небезпечними відходами” від 13.07.2016 № 446.

З метою удосконалення порядку визначення об’єктів, які шкідливо впливають на здоров’я людей і стан атмосферного повітря, видано наказ Мінприроди “Про затвердження Змін до Інструкції про порядок та критерії взяття на державний облік об’єктів, які справляють або можуть справити шкідливий вплив на здоров’я і стан атмосферного повітря, видів та обсягів забруднюючих речовин, що викидаються в атмосферне повітря” від 03.03.2017 за № 104.

Затверджено наказ Мінприроди “Про затвердження уніфікованих форм актів, складених за результатами проведення планових (позапланових) заходів державного нагляду (контролю) Міністерством екології та природних ресурсів щодо додержання суб’єктом господарювання вимог ліцензійних умов провадження господарської діяльності з виробництва особливо небезпечних хімічних речовин, перелік яких визначається Кабінетом Міністрів України, та поводження з небезпечними відходами” від 20.03.2017 № 127-н, зареєстровано: Мін’юст України від 11.04.2017 № 480/30348.

Затверджено “Порядок проведення еколого-експертної оцінки матеріалів, поданих для реєстрації пестицидів та агрохімікатів” постановою КМУ від 18.04 2018 за № 312.

Впроваджено системний підхід до поводження з відходами на національному та регіональному рівні, а саме розпорядженням КМУ від 08.11. 2017 р. схвалено “Національну стратегію управління відходами в Україні до 2030 р.” З метою реалізації стратегії управління відходами затверджено Національний план управління відходами до 2030 р. постановою КМУ від 20.02.2019 за № 117.

Підготовлено проект Закону України “Про управління відходами” (схвалено Урядом та зареєстровано у ВРУ від 02.07.2019 р. за № 10411.

З метою зменшення промислового забруднення і посилення контролю за ним Урядом схвалено “Концепцію реалізації державної політики у сфері промислового забруднення на 10 років” від 22.05. 2019 р.

У сфері запобігання зміни клімату та збереження озонового шару

З метою зменшення викидів забруднюючих речовин затверджено наказ Мінприроди “Про внесення змін до Інструкції про загальні вимоги до оформлення документів, у яких обґрунтовуються обсяги викидів, для отримання дозволу на викиди забруднюючих речовин в атмосферне повітря стаціонарними джерелами для підприємств, установ, організацій та громадян-підприємців” від 30.10.2014 № 348.

З метою зменшення викидів забруднюючих речовин від коксових печей затверджено наказ Мінприроди “Про внесення змін до Технологічних нормативів допустимих викидів забруднюючих речовин від коксових печей” від 30.05.2014 № 184.

Забезпечено підготовку до підписання та ратифікації Паризької угоди, яка ратифікована Законом України від 14. 07. 2016 № 1469-VIII.

З метою запобігання зміни клімату затверджено Концепцію реалізації моніторингу (розпорядження КМУ від 07.12. 2016 за № 932-р).

Затверджено Закон України “Про ратифікацію Протоколу про реєстри викидів та перенесення забруднювачів” від 03.02.2016 за № 980-VIII.

Забезпечено підготовку та погодження Плану заходів щодо виконання Концепції реалізації державної політики у сфері зміни клімату на період до 2030 року, який затверджено розпорядженням КМУ від 06.12. 2017 за № 879-р. План заходів містить перелік 49-ти конкретних заходів, які спрямовано на виконання Концепції.

Розроблено та прийнято постанову КМУ “Про реалізацію пілотного проекту із впровадження електронних аукціонів з розподілу часток щорічної національної квоти на імпорту озоноруйнівних речовин” від 04.10.2017 за № 756.

Схвалено постанову КМУ “Деякі питання здійснення державного моніторингу у галузі охорони атмосферного повітря” (схвалено 14.08.2019).

Забезпечено відновлення роботи та ведення Національного електронного реєстру антропогенних викидів та абсорбції парникових газів на виконання зобов’язань України РКЗК ООН та Кіотського протоколу до неї.

У сфері охорони біорізноманіття та біобезпеки

З метою охорони водних біоресурсів затверджено Закон України “Про рибне господарство, промислове рибальство та охорону водних біоресурсів” від 08.07.2011 № 3677-VI.

Для посилення боротьби з браконьєрством внесено зміни до Закону України "Про тваринний світ" щодо посилення заходів по боротьбі з браконьєрством (Закон від 12.05.2011 № 3325-VI).

З метою збереження китоподібних прийнято поправки до “Угоди про збереження китоподібних Чорного моря, Середземного моря та прилеглої акваторії Атлантичного океану” (Закон від 16.10.2012 № 5433-VI).

Затверджено Закон України “Про аквакультуру” від 18.09.2012 за № 5293-VI.

З метою посилення охорони рідкісних видів тварин і рослин внесено зміни до статті Закону України "Про Червону книгу України" від 05.07.2012 за № 5072-VI.

З метою захисту домашніх тварин затверджено Закон України "Про ратифікацію Європейської конвенції про захист домашніх тварин" від 18.09.2013 за № 578-VII.

Для охорони біорізноманіття затверджено Закон України "Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо охорони біорізноманіття" від 09.04.2015 № 323-VIII.

Розроблено проект Закону України "Про ратифікацію Нагойського протоколу про доступ до генетичних ресурсів та справедливий і рівноправний розподіл вигід від їхнього використання до Конвенції про біологічне різноманіття" (надіслано до МЗС для подальшого внесення на розгляд Президентові України).

У сфері екомережі та природно-заповідного фонду

Затверджено Постанову КМУ "Про затвердження такс для обчислення розміру шкоди, заподіяної порушенням законодавства про природно-заповідний фонд" від 24.07.2013 № 541.

Затверджено Постанову КМУ "Про внесення змін до Положення про Координаційну раду з питань формування національної екологічної мережі" від 20.05.2013 № 344.

З метою урегулювання питання спеціального використання водних біоресурсів у межах територій та об'єктів природно-заповідного фонду затверджено постанову КМУ "Про внесення змін до постанови Кабінету Міністрів України від 10 серпня 1992 р. № 459" від 25.10.2017 за № 459.

Створено нормативно-правову базу для збереження старовікових та природних лісів, а саме затверджено Закони України "Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо охорони пралісів згідно з Рамковою конвенцією про охорону та сталий розвиток Карпат" (від 23.05.2017 № 2063-VIII)

та “Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо збереження українських лісів” (від 25.04.2019 № 2708-VIII).

Затверджено Постанову КМУ “Про внесення змін до Положення про контроль за транскордонними перевезеннями небезпечних відходів та їх утилізацією/видаленням” від 07.08.2013 № 544.

Затверджено Постанову КМУ “Про затвердження Ліцензійних умов провадження господарської діяльності з поводження з небезпечними відходами” від 13.07.2016 № 446.

Затверджено наказ Мінприроди “Про затвердження уніфікованих форм актів, складених за результатами проведення планових (позапланових) заходів державного нагляду (контролю) Міністерством екології та природних ресурсів щодо додержання суб'єктом господарювання вимог ліцензійних умов провадження господарської діяльності з виробництва особливо небезпечних хімічних речовин, перелік яких визначається Кабінетом Міністрів України, та поводження з небезпечними відходами” від 20.03.2017 № 127-н, зареєстровано: Мін'юст України від 11.04.2017 № 480/30348.

Впроваджено системний підхід до поводження з відходами на національному та регіональному рівні, а саме розпорядженням КМУ від 08.11.2017 р. схвалено “Національну стратегію управління відходами в Україні до 2030 р.”

3. РЕАЛІЗАЦІЯ ЦІЛІЙ ТА ЗАВДАНЬ НАЦІОНАЛЬНОЇ ЕКОЛОГІЧНОЇ ПОЛІТИКИ

Для визначення основних досягнень у реалізації державної екологічної політики на Україні за 2011-2018 рр. було зроблено аналіз виконання НПД за його розділами, які відповідають 7 стратегічним цілям національної екологічної політики. Крім того, аналіз реалізації національної екологічної політики здійснювався за системою цільових показників ефективності, наведених у додатку до Стратегії, орієнтованих на індикатори сталого розвитку та завдання збалансованої екологічної політики. Оцінювання виконання завдань Стратегії здійснювалось наступним чином. Якщо завдання було виконано повністю, то виконання оцінювалось як 1,0; якщо завдання було виконано частково, то відповідно виконання оцінювалось як 0,5. Якщо завдання не було виконано, то воно - оцінювалось як 0,0. Далі для кожної цілі визначався процент виконання завдань. Крім того, визначався процент виконання всієї Стратегії, як середньо арифметичне значення виконання усіх 7 цілей. Результати аналізу викладено нижче.

3.1 ЦІЛЬ 1. ПІДВИЩЕННЯ РІВНЯ СУСПІЛЬНОЇ ЕКОЛОГІЧНОЇ СВІДОМОСТІ

Стратегічні завдання

Створення національної інформаційної системи охорони навколишнього природного середовища.

На цей час триває розробка та впровадження окремих елементів Національної інформаційної системи охорони навколишнього природного середовища.

З 2016 року працює автоматизована система обліку та оброблення інформації щодо антропогенних викидів та абсорбції парникових газів, природно-заповідного фонду, розроблено візуалізовану інтерактивну версію бази даних по відходах, яка розміщена на сайті Мінприроди.

У 2011 році розроблено проект постанови Кабінету Міністрів України «Про затвердження Положення про загальнодержавну автоматизовану інформаційно-аналітичну систему забезпечення доступу до екологічної інформації та місцевих екологічних автоматизованих інформаційно-аналітичних систем». Станом на кінець 2019 року такої постанови КМУ немає.

Здійснюється створення загальнодержавної автоматизованої системи «Відкрите довкілля». Розпорядженням Кабінету Міністрів України від 07.11.2018 № 825 схвалено Концепцію створення загальнодержавної автоматизованої системи «Відкрите довкілля». Розроблено програмне забезпечення перших трьох компонентів цієї системи (Порталу природоохоронних послуг і державних екологічних реєстрів з модулем інтеграції до Єдиного державного порталу адміністративних послуг; Аналітичної підсистеми, шини обміну даними). Впровадження цієї системи дозволить забезпечити централізоване інформаційне обслуговування державних службовців екологічною інформацією в електронному вигляді відповідно до інформаційних потреб, спростити ліцензійно-дозвільні процедури для представників бізнесу, забезпечити кожному громадянину рівний вільний доступ до екологічної інформації про стан довкілля, екологічні ризики/загрози для безпечної життєдіяльності. Мінприроди виносило Концепцію створення Загальнодержавної автоматизованої системи «Відкрите довкілля» на громадське обговорення.

Створено інформаційний геопортал «Водні ресурси України». Для забезпечення вільного доступу громадян до інформації про водні об'єкти України Держводагентством здійснюється ведення геопорталу «Водні ресурси України», який містить всебічну інформацію щодо державного водного кадастру – обліку поверхневих водних об'єктів <http://geoportal.davr.gov.ua:81>. Геопортал розроблено в рамках реалізації проекту APENA з урахуванням вимог директив ЄС. Забезпечено візуалізацію водних об'єктів України відповідно до критеріїв Водної Рамкової Директиви ЄС, зокрема, річок довжиною від 10 км та озер площею водного дзеркала більше 0,5 км².

Забезпечено відновлення роботи та ведення Національного електронного

реєстру антропогенних викидів та абсорбції парникових газів на виконання зобов'язань України в рамках РКЗК ООН та Кіотського протоколу до неї, який було відключено у серпні 2015 року. У зв'язку з чим Україна не змогла формально продемонструвати свою відповідність вимогам щодо звітності за перший період дії зобов'язань за Кіотським протоколом, що в результаті призвело до встановлення статусу невідповідності України вимогам Кіотського протоколу. Протягом 2018 року Україною було успішно забезпечено повернення статусу відповідності України усім вимогам Кіотського протоколу та забезпечено встановлення нового сучасного програмного забезпечення Реєстру з функціями забезпечення відповідності вимогам другого періоду дії зобов'язань за Кіотським протоколом, який на сьогоднішній день функціонує лише у трьох країнах світу. Завдання виконано.

Збільшення частки екологічної інформації та соціальної реклами природоохоронного спрямування, що регулярно поширюється засобами масової інформації: до 2015 року - на 15 %. до 2020 року – на 30 відсотків базового рівня (тут і далі за текстом базовим є рівень 2010 року)

Розроблені показники мають відображати відсоток екологічної інформації та соціальної реклами природоохоронного спрямування у загальному екокоонтенті, що регулярно поширюється засобами масової інформації. Проте моніторингу інформаційного контенту за такими показниками не ведеться. За експертною оцінкою, кількість екологічної інформації підвищується постійно, але переважно за рахунок реклами екологічно орієнтованих товарів та послуг, органічної продукції, підвищення енергоефективності у сфері будівництва, розвитку альтернативної енергетики, впровадження електричного та гібридного транспорту, формування зеленого іміджу бізнесу тощо.

Завдання частково виконано.

Сприяння розвитку інформаційних центрів, територіальних органів спеціально уповноваженого органу виконавчої влади з питань охорони навколишнього природного середовища та Орхуського інформаційного центру, утвореного при

спеціально уповноваженому органі виконавчої влади з питань охорони навколишнього природного середовища.

Орхуські інформаційні центри, створені у 2009 році при територіальних органах Мінприроди України, внаслідок адміністративної реформи і ліквідації цих територіальних органів у 2013 році фактично припинили свою діяльність.

При обласних державних адміністраціях областей з 2014 року деякі Орхуські інформаційні центри відновили свою діяльність. Результатом діяльності регіональних Орхуських інформаційних центрів стало створення інформаційних веб-сторінок відповідно до вимог Орхуської конвенції на сайтах територіальних органів управління, а також призначення відповідальних посадових осіб за цю роботу.

За наказом № 162 від 23.05.2014 «Щодо екологічного паспорту регіону» розміщуються на сайті Мінприроди екологічні паспорти областей, які містять загальнодоступну інформацію щодо основних природно-ресурсних характеристик, екологічних проблем і напрямків природоохоронної діяльності по відповідних областях.

Орхуський інформаційно-просвітницький центр при Міністерстві діє, як платформа для обміну інформацією між центральними органами виконавчої влади і громадськістю та здійснює інформаційно-методичне супроводження еко-просвітницької й освітньої діяльності органів влади. Співпрацює при Міністерстві з громадськими організаціями екологічного спрямування з усіх областей України (понад 150 НУО).

Орхуські центри, створені на базі громадських організацій, забезпечують доступ громадськості до інформації з питань довкілля на місцевому рівні. Це Орхуський навчально-інформаційний центр «Край» м. Бережани Тернопільської області, Орхуський центр Запорізької області, Інноваційна мережа Орхуських центрів територіальних громад (2014) та інші.

Завдання виконано повністю.

Створення до 2015 року мережі загальнодержавної автоматизованої

інформаційно-аналітичної системи забезпечення доступу до екологічної інформації, що включатиме, зокрема, національну систему кадастрів природних ресурсів, реєстри викидів та перенесення забруднюючих речовин, і до 2020 року – системи управління екологічною інформацією, відповідно до стандартів ЄС.

Створення до 2015 року мережі загальнодержавної автоматизованої інформаційно-аналітичної системи забезпечення доступу до екологічної інформації, що мала включати, зокрема, національну систему кадастрів природних ресурсів, реєстри викидів та перенесення забруднюючих речовин не відбулося.

Триває створення елементів цієї системи.

Із 2016 року функціонує земельний кадастр, створено публічну кадастрову карту, яка діє в режимі реального часу та безоплатно. Значна частина інформації знаходиться у закритому та платному режимі, який доступний для обмеженого кола суб'єктів.

Ведення водного кадастру здійснюється в автоматизованій формі.

Державний кадастр родовищ та проявів корисних копалин України постійно накопичується, періодично доповнюється та уточнюється в автоматизованій базі даних та подається у вигляді уніфікованих за формами паспортів об'єктів обліку по окремих родовищах та проявах корисних копалин.

Національний кадастр антропогенних викидів та абсорбції парникових газів ведеться в автоматизованому вигляді.

На офіційному веб-сайті Мінприроди впроваджено в експлуатацію та забезпечено стале функціонування Єдиного реєстру із оцінки впливу на довкілля <http://eia.menr.gov.ua> з базовим функціоналом, який забезпечує надання електронної послуги «Оцінка впливу на довкілля». Для консультування з питань функціонування Реєстру ОВД працює телефонна «гаряча лінія».

Також на офіційному веб-сайті Мінприроди забезпечено функціонування першого цифрового сервісу природоохоронного урядування www.ecomara.gov.ua у повній та мобільній версіях.

Спільно з Координатором проєктів ОБСЄ в Україні здійснено аналіз шкоди довкіллю внаслідок агресії Росії на Донбасі (<https://menr.gov.ua/news/32004.html>)

створено відповідну інформаційно-аналітичну систему - <http://deis.menr.gov.ua/>).

Таким чином, Завдання виконано частково.

Розроблення до 2012 року та впровадження до 2020 року програми підтримки проектів громадських екологічних організацій і доведення обсягу її фінансування: у 2015 році - до рівня не менше 2 відсотків загальних видатків Державного фонду охорони навколишнього природного середовища України, і до 2020 року – системи управління екологічною інформацією, відповідно до стандартів ЄС.

Протягом 2011 року опрацьовувалась можливість використання механізму постанови КМУ від 12.10.2011 № 1049 «Про затвердження Порядку проведення конкурсу з визначення програм (проектів, заходів), розроблених громадськими організаціями та творчими спілками, для виконання (реалізації) яких надається фінансова підтримка» для підтримки проектів громадських екологічних організацій [16].

Але питання законодавчого врегулювання підтримки проектів громадських екологічних організацій кошти на підтримку проектів громадських екологічних організацій не було вирішено у той механізм, що був передбачений.

Звітність про взаємодію з неурядовими організаціями (у т.ч. фінансування) наводиться, зокрема, в екологічних паспортах областей.

Завдання частково виконано.

Розроблення до 2015 року і реалізація Стратегії екологічної освіти з метою сталого розвитку українського суспільства та економіки України.

У 2012 році розроблено Концепцію державної політики щодо освіти для збалансованого (сталого) розвитку та Стратегію освіти для збалансованого (сталого) розвитку. Матеріали з наукового напрацювання Мінприроди передано МОН для подальшої розробки відповідних проектів нормативно-правових актів Кабінету Міністрів України. Станом на кінець 2019 року затверджених документів МОН про Стратегію освіти для збалансованого (сталого) розвитку немає.

Екологічна складова в загальній освіті займає все більше місце, введено в

освітні програми різних рівнів обов'язкові і факультативні навчальні предмети та курси екологічного спрямування, поступово підсилюється екологічна орієнтація змісту базових дисциплін. У всіх основних документах освіти для сталого розвитку, десятиріччя якої проголошено ООН у 2005-2014 роках, екологічній компетентності приділено багато уваги, як інтегрованому показнику якості освіти. Завдання виконано повністю.

Створення до 2015 року системи екологічного навчання та підвищення кваліфікації державних службовців, до компетенції яких належать питання охорони навколишнього природного середовища.

При Державній екологічній академії післядипломної освіти та управління Мінприроди було створено систему екологічного навчання та підвищення кваліфікації державних службовців, до компетенції яких належать питання охорони навколишнього природного середовища.

Включено до навчального плану підвищення кваліфікації державних службовців, посадових осіб органів місцевого самоврядування спеціалізованого короткострокового курсу «Основи сталого розвитку та охорона навколишнього природного середовища» [16].

Національним агентством України з питань державної служби узгоджено з Мінприроди спільний наказ «Про створення та забезпечення функціонування Міжгалузевого координаційного центру з екологічної освіти для сталого розвитку». Метою створення координаційного центру є формування міжвідомчої взаємодії та узгодженості щодо забезпечення оволодіння державними службовцями та посадовими особами місцевого самоврядування системою спеціальних еколого-економічних, еколого-соціальних, еколого-правових знань, які формують його комплексну професійну екологічну компетентність в контексті сталого розвитку України.

Питання сталого розвитку та охорони навколишнього природного середовища включено до професійних програм, програм тематичних постійно діючих та короткострокових семінарів обласних та регіональних центрів

перепідготовки і підвищення кваліфікації працівників органів державної влади, органів місцевого самоврядування, керівників державних підприємств, установ та організацій. [16-17].

Завдання виконано повністю.

Створення до 2015 року мережі регіональних екологічно-просвітницьких центрів на базі закладів освіти, неурядових природоохоронних організацій тощо.

Регіональні еколого-просвітницькі центри представлені в Громадській раді при Міністерстві екології та природних ресурсів України, склад якої у жовтні 2016 року вперше обрано через інтерактивне голосування.

Сформовано партнерську мережу навчальних закладів, неурядових екологічних організацій, об'єктів і територій природно-заповідного фонду, підпорядкованих місцевим органам виконавчої влади, на базі яких планується утворення регіональних екологічно-просвітницьких центрів за участю Державної екологічної академії післядипломної освіти та управління Мінприроди.

Установи природно-заповідного фонду здійснюють постійно екологічну освітньо-виховну діяльність. В установах природно-заповідного фонду діють 37 еколого-освітніх центрів, музеїв або музейних кімнат, які є осередками проведення екологічно-просвітницької діяльності, облаштовано 150 екологічних стежок. Проведення екологічних літніх таборів щороку здійснюється у національних природних парках «Деснянсько-Старогутський», «Гуцульщина», Ужанському, «Припять-Стохід», «Подільські Товтри», а також у Карпатському біосферному заповіднику.

Станом на кінець 2019 року в процесі будівництва 4 екопросвітницькі візит-центри на території 4 національних природних парків: НПП «Бузький гард», НПП «Верховинський», НПП «Подільські товтри», НПП «Приазовський», триває підготовка документації для Голосіївського національного природного парку.

Завдання виконано повністю.

Розроблення до 2015 року організаційного механізму місцевого, регіонального та національного рівня для активного залучення громадськості до процесу

екологічної освіти з метою сталого розвитку, екологічної просвіти та виховання.

Єдиного організаційного механізму місцевого, регіонального та національного рівня для активного залучення громадськості до процесу екологічної освіти в повному обсязі не створено, що пов'язано з ліквідацією обласних підрозділів Міністерства екології та природних ресурсів України та передачею їх функцій обласним державним адміністраціям.

За підтримки Мінприроди з ініціативи Державної екологічної академії післядипломної освіти та управління та Орхуського центру видані експериментальний посібник для 1-2-х класів «Школа друзів планети», здійснено тиражування навчальних посібників «Моя щаслива планета» для 3-4-х класів, «Уроки для сталого розвитку» для 8-х, 9-х класів, які разом з комп'ютерним обладнанням передані до 1 вересня «Зеленим класам» у школах [16].

Державною екологічною академією післядипломної освіти та управління підготовлено та видано довідник для вчителів «Освіта для сталого розвитку у запитаннях та відповідях».

Завдання виконано частково.

Систематичне інформування про діяльність органів виконавчої влади у сфері охорони навколишнього природного середовища через офіційні веб-сайти та засоби масової інформації.

Здійснюються систематичне інформування про діяльність органів виконавчої влади у сфері охорони навколишнього природного середовища через офіційні веб-сайти та засоби масової інформації. Так, будь-яку інформацію про діяльність органів виконавчої влади у сфері охорони навколишнього природного середовища можна знайти на сайтах Міністерства та органів виконавчої влади, діяльність яких спрямовується і координується Кабінетом Міністрів України.

Систематично виконувалась робота з роз'яснення позиції та заходів міністерства щодо вирішення питань охорони навколишнього природного середовища, а також екологічної ситуації в Україні.

Завдання виконано повністю.

Створення до 2012 року і впровадження до 2015 року механізму забезпечення доступу громадськості до екологічної інформації та участі у прийнятті рішень відповідно до положень Конвенції про доступ до інформації, участь громадськості у процесі прийняття рішень та доступ до правосуддя з питань, що стосуються довкілля (Орхуської конвенції);

У 2011 році прийнято Закон України «Про доступ до публічної інформації» на основі якого створено механізм забезпечення доступу громадськості до екологічної інформації у повній мірі.

Участь у прийнятті рішень відповідно до положень Конвенції про доступ до інформації, участь громадськості у процесі прийняття рішень та доступ до правосуддя з питань, що стосуються довкілля (Орхуської конвенції) реалізується значною мірою. Активну роль відіграє Громадська рада при Міністерстві екології та природних ресурсів України. Усі закони та інші нормативно-правові акти проходять громадське обговорення за участі представників організацій громадянського суспільства з усіх регіонів України. Організаційно-просвітницький центр надає організаційну та інформаційну підтримку експертним обговоренням та консультаціям. Доступ до правосуддя з екологічних питань знаходиться на початковому етапі в зв'язку із недостатньою обізнаністю громадськості та реформуванням судової системи в Україні.

Завдання виконано повністю.

Сприяння виданню та розповсюдженню Доповіді громадських екологічних організацій щодо проведення громадської оцінки національної екологічної політики починаючи з 2011 року;

Громадські обговорення результатів оцінки ефективності реалізації державної екологічної політики проводилися з 2011 року щорічно в процесі підготовки Доповіді «Громадська оцінка процесу реалізації національної екологічної політики» та розміщуються на веб-сайті Мінприроди.

Завдання виконано повністю.

Створення до 2015 року умов для проведення громадської оцінки діяльності органів виконавчої влади, здійснення громадського контролю з питань охорони навколишнього природного середовища.

Мінприроди було визначено серед міністерств - лідерів щодо відкритості, за результатами аналітичного дослідження Офісу ефективного регулювання (BRDO) «Відкритість Уряду» (листопад 2017).

Мінприроди активно веде відкритий діалог з громадськістю та інформує про результати його проведення. Були організовані громадські слухання щодо законопроекту «Про внесення змін до Закону України «Про Основні засади (стратегію) державної екологічної політики України на період до 2020 року», у яких взяли участь представники громадських екологічних організацій та їх об'єднань, представники університетів, бізнесу, структурних підрозділів Міністерства, обласних державних адміністрацій, експерти. На сайті Мінприроди розміщено проекти змін та доповнень до Стратегії, Законопроект пройшов широке громадське обговорення.

Здійснено впровадження антикорупційних заходів, за результатами звіту урядово-громадської ініціативи «Разом проти корупції» за перше півріччя 2019 р. (серпень 2019).

Забезпечено розгляд звернень громадян з питань очищення територій областей від несанкціонованих і неконтрольованих звалищ; активізації системної роз'яснювальної роботи та проведення інформаційно-просвітницьких заходів у громадах; привернення уваги та залучення ЗМІ до вирішення екологічних питань.

На офіційному веб-сайті Мінприроди забезпечено функціонування першого цифрового сервісу природоохоронного урядування www.esomara.gov.ua у повній та мобільній версіях. На сервіс надійшло понад 6400 звернень від громадян і громадських організацій від початку його впровадження у 2017 році.

Прийнято Закони України «Про стратегічну екологічну оцінку» (12.10.2018) та «Про оцінку впливу на довкілля» (23.05.2017), які мають забезпечити належну участь громадськості у процесі прийняття рішень та доступ до правосуддя з питань, що стосуються довкілля.

Зокрема, усі матеріали, що розробляються в рамках процедури оцінки впливу на довкілля (ОВД) публікуються у спеціальному електорному реєстрі з вільним доступом.

Після введення в дію Закону України «Про стратегічну екологічну оцінку» всі програми розвитку, за винятком фінансових та оборонних, а також містобудівна документація підлягають процедурі стратегічної екологічної оцінки (СЕО), якою передбачається обов'язкове інформування громадськості про намічені перспективи розвитку з обґрунтуванням їх вибору та залучення громадськості до розгляду відповідних екологічних питань.

Завдання виконано повністю.

Сприяння місцевим громадам щодо впровадження невиснажливого господарювання та екологічно дружніх технологій; та створення в кожній області інформаційно-експериментальних та демонстративно-навчальних центрів підтримки заходів з впровадження і поширення моделей невиснажливого господарювання та екологічно дружніх технологій до 2020 року.

Сприяння громадам щодо невиснажливого господарювання та екологічно дружніх технологій відбувається, переважно, завдяки організаційній та фінансовій підтримці міжнародних організацій. У 2014-2018 році в Україні розпочався активний розвиток органічного сільського господарства і бізнес активно підключився до впровадження та інформування про програми невиснажливого господарювання та екологічно дружніх технологій.

Завдання виконано частково.

Надання державної підтримки створенню і розвитку населених пунктів, що використовують енерго- та ресурсозберігаючі технології житлового будівництва, та комплексне впровадження таких технологій до 2015 року;

Надається державна підтримка створенню і розвитку населених пунктів, які використовують енерго- та ресурсозберігаючі технології житлового будівництва, та комплексне впровадження таких технологій. Здійснено реалізацію завдань і заходів Державної цільової економічної програми енергоефективності і

розвитку сфери виробництва енергоносіїв з відновлюваних джерел енергії та альтернативних видів палива на 2010-2015 роки. В рамках програми передбачено, виконання заходів у галузі житлово-комунального господарства, за такими напрямками: проведення модернізації та заміни котлів з переведенням їх на альтернативні види палива; реалізація проектів з впровадження технологій використання теплових насосів; реалізація проектів з впровадження технологій електричного теплоаккумуляційного обігріву та гарячого водопостачання;

Впровадження когенераційних технологій з використанням альтернативних видів палива у сфері комунальної теплоенергетики; проведення санації об'єктів соціальної сфери, які повністю утримуються за рахунок коштів місцевих бюджетів. Також Мінрегіонбудом постійно проводиться робота щодо формування «Збірника провідних підприємств-виробників матеріалів» з метою популяризації вітчизняних виробників будівельних матеріалів, виробів та конструкцій, які є енергоефективними, застосування яких знижує енергозатрати.

Завдання виконано частково.

Включення питань формування екологічної культури, екологічної освіти та просвіти в державні цільові, регіональні та місцеві програми розвитку.

У програмах розвитку всіх рівнів природоохоронного спрямування, як правило, присутні заходи, щодо формування екологічної культури, екологічної освіти та просвіти.

Завдання виконано повністю.

Висновки

Міністерство за підтримки міжнародних організацій та експертів підготувало низку законодавчих та нормативних актів, більшу частину з яких впроваджено, що сприяло розповсюдженню екологічної інформації та забезпеченню доступу громадськості до контролю за прийняттям рішень і здійснення правосуддя в сфері охорони довкілля.

Значного прогресу щодо зв'язків із громадськістю досягнуто у галузі електронного урядування. Частка екологічної інформації у ЗМІ продовжує збільшуватися в порівнянні з базовим рівнем.

Мережа загальнодержавної інформаційної системи охорони навколишнього природного середовища знаходиться у процесі створення. Збільшується кількість компонентів цієї системи, що знаходяться у відкритому доступі, зокрема щодо природних заповідників, відходів, водних ресурсів, викидів парникових газів, звітів про оцінку впливу на довкілля планованої діяльності. Впроваджується система «Відкрите довкілля». Виконується широкий спектр еколого-освітніх програм на різних рівнях.

Із 16 завдань першої стратегічної цілі 11 завдань виконано повністю, 5 завдань виконано частково. Ступень виконання завдань 1 стратегічної цілі складає 84%. Таким чином, хоча реалізацію стратегічної цілі щодо екологічної освіти здійснено не у повному обсязі, але можна зробити висновок: ціль підвищення рівня суспільної екологічної свідомості досягнуто.

3.2 Ціль 2. ПОЛІПШЕННЯ ЕКОЛОГІЧНОЇ СИТУАЦІЇ ТА ПІДВИЩЕННЯ РІВНЯ ЕКОЛОГІЧНОЇ БЕЗПЕКИ

Стратегічні завдання

Підвищення рівня екологічної безпеки шляхом запровадження до 2015 року комплексного підходу до проведення оцінки ризиків, запобігання та мінімізації наслідків стихійних лих відповідно до Йоганнесбурзького плану дій:

Оцінювання ризиків широко використовується в наукових працях, експертному середовищі, громадських організаціях при оцінці негативного впливу на довкілля та здоров'я населення, при підготовці та подачі судових позовів щодо завданої шкоди здоров'ю.

В 2015 р. розпорядженням КМУ від 25 березня 2015 р. № 419-р було затверджено план заходів щодо реалізації Концепції управління ризиками

виникнення надзвичайних ситуацій техногенного та природного характеру на 2015-2020 роки (<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/419-2015-p>).

В 2019 р. було затверджено постанову КМУ “Про затвердження критеріїв, за якими оцінюється ступінь ризику від провадження господарської діяльності та визначається періодичність проведення планових заходів державного нагляду (контролю) у сфері охорони навколишнього природного середовища, раціонального використання, відтворення і охорони природних ресурсів Державною екологічною інспекцією” від 06.03.2019 № 182.

Завдання виконано частково.

Атмосферне повітря:

- зменшення обсягу викидів загальнопоширених забруднюючих речовин - стаціонарними джерелами до 2015 року на 10 % і до 2020 р. на 25 % базового рівня;

Викиди забруднюючих речовин в атмосферне повітря від стаціонарних джерел забруднення у 2015 р. порівняно з 2010 р. зменшилися по:

- діоксиду сірки на 404,9 тис. т або 32,8%;
- оксид азоту перерахунку на NO₂ на 369,9 тис. т або 61,3%;
- суспендованих твердих частин на 212,2 тис. т або 37,8%;
- оксиду вуглецю на 299,7 тис. т або на 28,2%;
- свинцю на 75,9 т або на 47,8%.

Загальні обсяги викидів забруднюючих речовин від стаціонарних джерел в 2015 р. скоротилися на 1517 тис. т або - на 34,67%.

Таблиця 3.1- Обсяг викидів загальнопоширених забруднюючих речовин стаціонарними джерелами 2010 - 2018 року, тис. т [4]

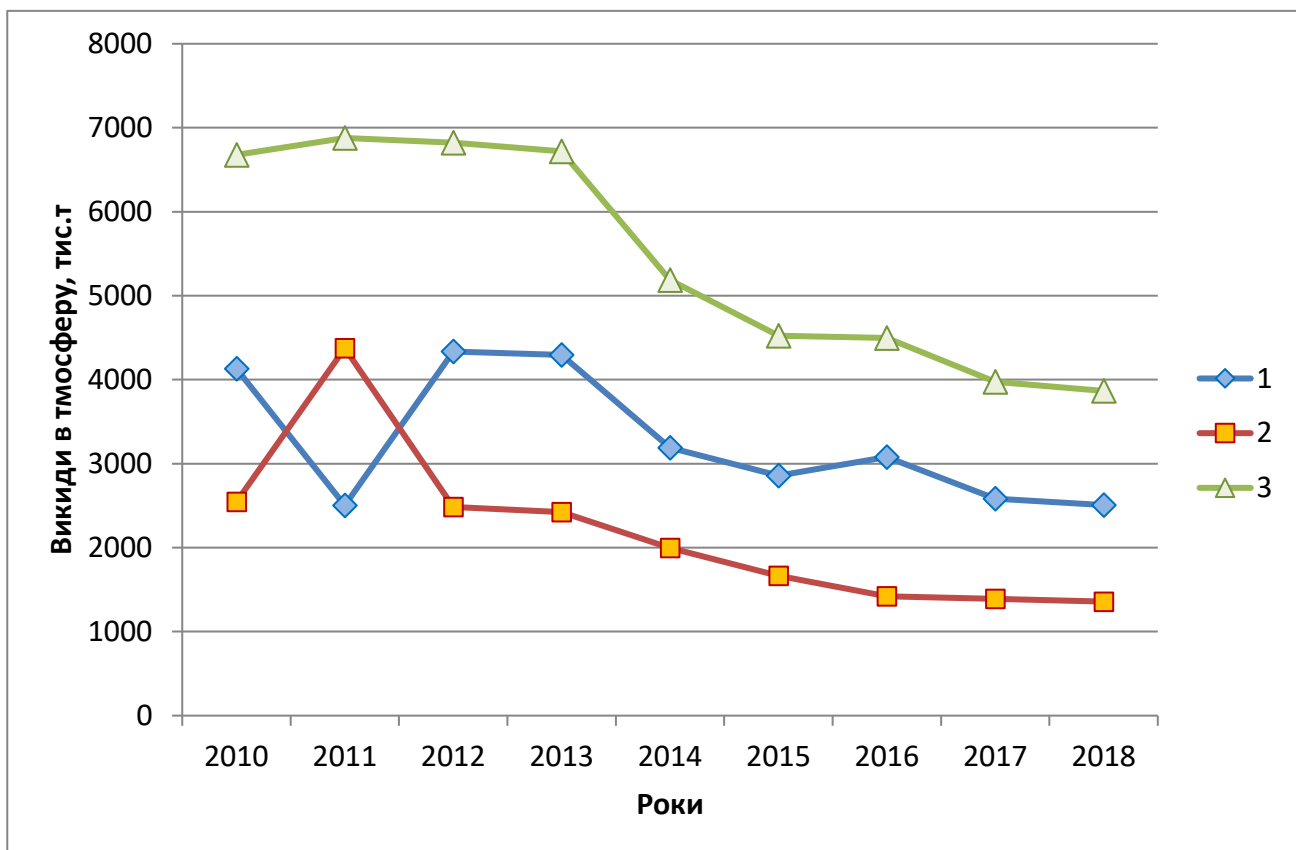
Рік	Диоксид сірки, тис.т	Оксид азоту перерахунку на NO ₂	Свинець, т	Речовини у вигляді суспендованих твердих частинок	Оксид вуглецю
2010	1235,2	603,7	159,1	562,1	1063,8
2011	1333,1	333,0	-		-
2012	1399,2	332,5	123,0	573,7	1004,6
2013	1381,8	333,3	109,7	516,8	1007,2
2014	1133,3	288,1	96,2	401,8	828,4
2015	830,3	233,8	83,2	349,6	764,1
2016	1076,4	240,2	92,6	395,8	802,8
2017	743,1	369,3	85,5		728,4
2018	698,1	372	77,5	317,5	744,3

(Дані за 2015-2018 рік без урахування тимчасово окупованої території Автономної Республіки Крим, м. Севастополя та частини зони проведення антитерористичної операції.)

У 2018 р. викиди забруднюючих речовин в атмосферне повітря від стаціонарних джерел забруднення порівняно з 2010 р. зменшилися по:

- діоксиду сірки на 537,1 тис. т або 43,5%;
- оксид азоту перерахунку на NO₂ на 231,7 тис. т або 38,4%;
- суспендованих твердих частин на 244,6 тис. т або 43,5%;
- оксиду вуглецю на 319,5 тис. т або на 30,0%;
- свинцю на 81,6 т або на 51,3%.

На рисунку 3.1 наведено динаміку загальних викидів шкідливих речовин в атмосферне повітря, викидів від стаціонарних та пересувних джерел за 2010-2018 роки.

*(Дані за 2015-2018 рік без урахування тимчасово окупованої території Автономної Республіки Крим, м. Севастополя та частини зони проведення антитерористичної операції)

Рисунок 3.1 – Динаміка викидів в атмосферу за 2010-2018 рр. (1 – від стаціонарних джерел, 2 – від пересувних джерел, 3 – загальні викиди)

Загальні обсяги викидів забруднюючих речовин від стаціонарних джерел в 2018 р. скоротилися на 18626,3 тис. т або - на 39,4 %.

Основною причиною зменшення викидів стало скорочення кількості промислових підприємств та обсягів виробництва у 2015 та 2018 рр. порівняно із базовим 2010 роком.

Це завдання виконано повністю.

Пересувними джерелами шляхом встановлення нормативів вмісту забруднюючих речовин у відпрацьованих газах до 2015 року відповідно до стандартів Євро-4, до 2020 року – Євро-5;

Впроваджено нормативи Євро-4 з 01 січня 2014 року. Викиди забруднюючих

речовин від пересувних джерел забруднення в 2015 р. скоротилися з 2546,4 тис. т у 2010 до 1663,9 тис. т, на 882,5 тис. т, що складає 34,7%.

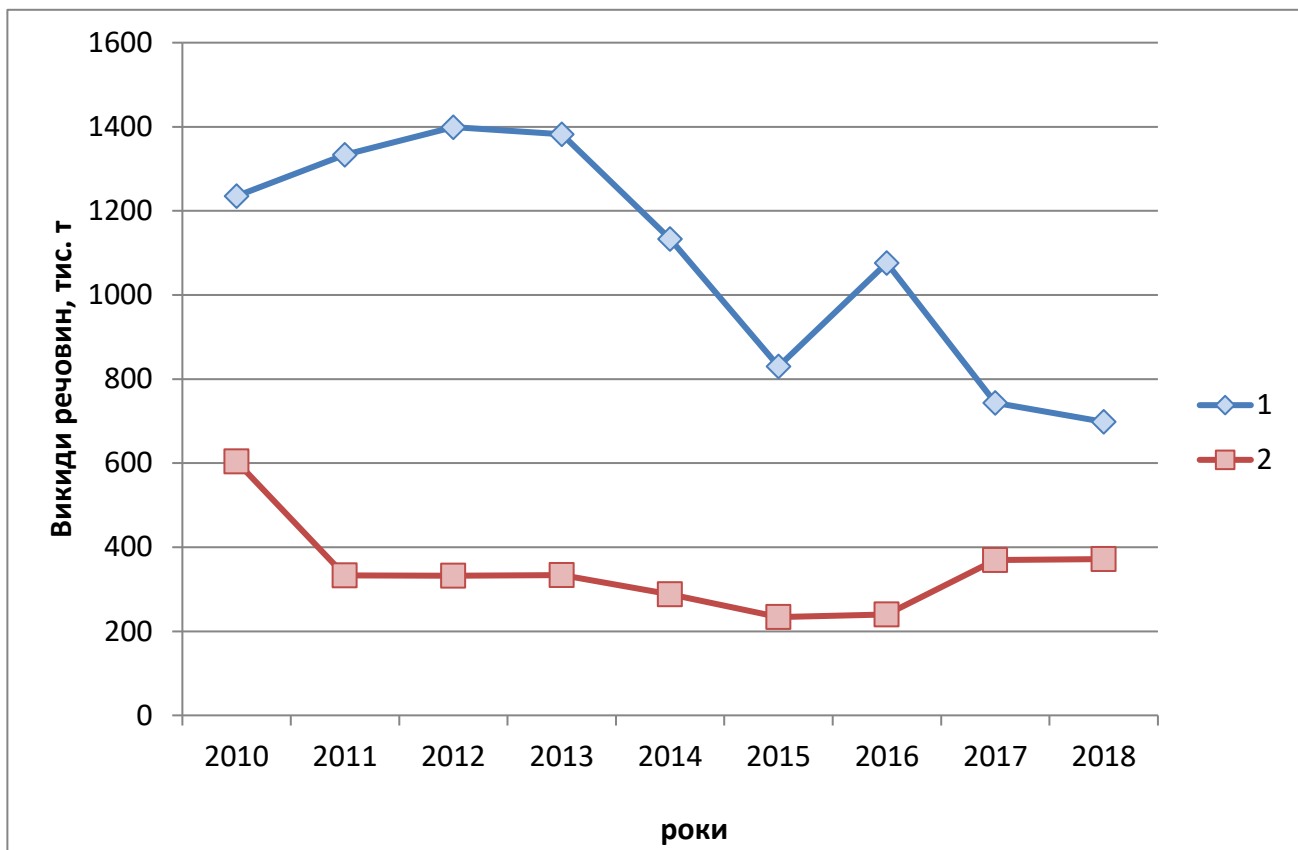
Впроваджені нормативи Євро-5 з 01 січня 2016 року. В 2018 р. викиди забруднюючих речовин від пересувних джерел забруднення скоротилися на 1188,1 тис. т порівняно з 2010 р., що складає 46,7 %.

Завдання виконано повністю.

Визначення цільових показників вмісту небезпечних речовин в атмосферному повітрі, зокрема для важких металів, неметанових летких органічних сполук, завислих часток пилу (діаметром менше 10 мікрон) та стійких органічних забруднюючих речовин з метою їх врахування при встановленні технологічних нормативів викидів забруднюючих речовин стаціонарними джерелами забруднення;

Показники вмісту небезпечних речовин в атмосферному повітрі, зокрема для важких металів, неметанових летких органічних сполук, завислих часток пилу (діаметром менше 10 мікрон) та стійких органічних забруднюючих речовин регламентовані Директивою 2004/107/ЄС Європейського Парламенту та Ради від 15 грудня 2004 року про миш'як, кадмій, ртуть, нікель та поліциклічні ароматичні вуглеводні в атмосферному повітрі. Відповідно до розпорядження Кабінету Міністрів України від 17 вересня 2014 р. № 847-р. термін впровадження директиви - грудень 2017 року.

На рисунках 3.2 та 3.3 наведено динаміку викидів шкідливих речовин в атмосферне повітря (діоксид сірки та оксид азоту) від стаціонарних джерел та зміну індексу забруднення (ІЗА) за 2010-2018 роки.

*- за 2014-2018 рр. без урахування тимчасово окупованої території Автономної Республіки Крим, м. Севастополя та частини зони проведення антитерористичної операції.

Рисунок 3.2 - Динаміка викидів шкідливих речовин в атмосферне повітря від стаціонарних джерел (1 – діоксид сірки, 2 – оксид азоту в перерахунку на NO₂) по Україні за 2010-2018 роки [4,5,16]

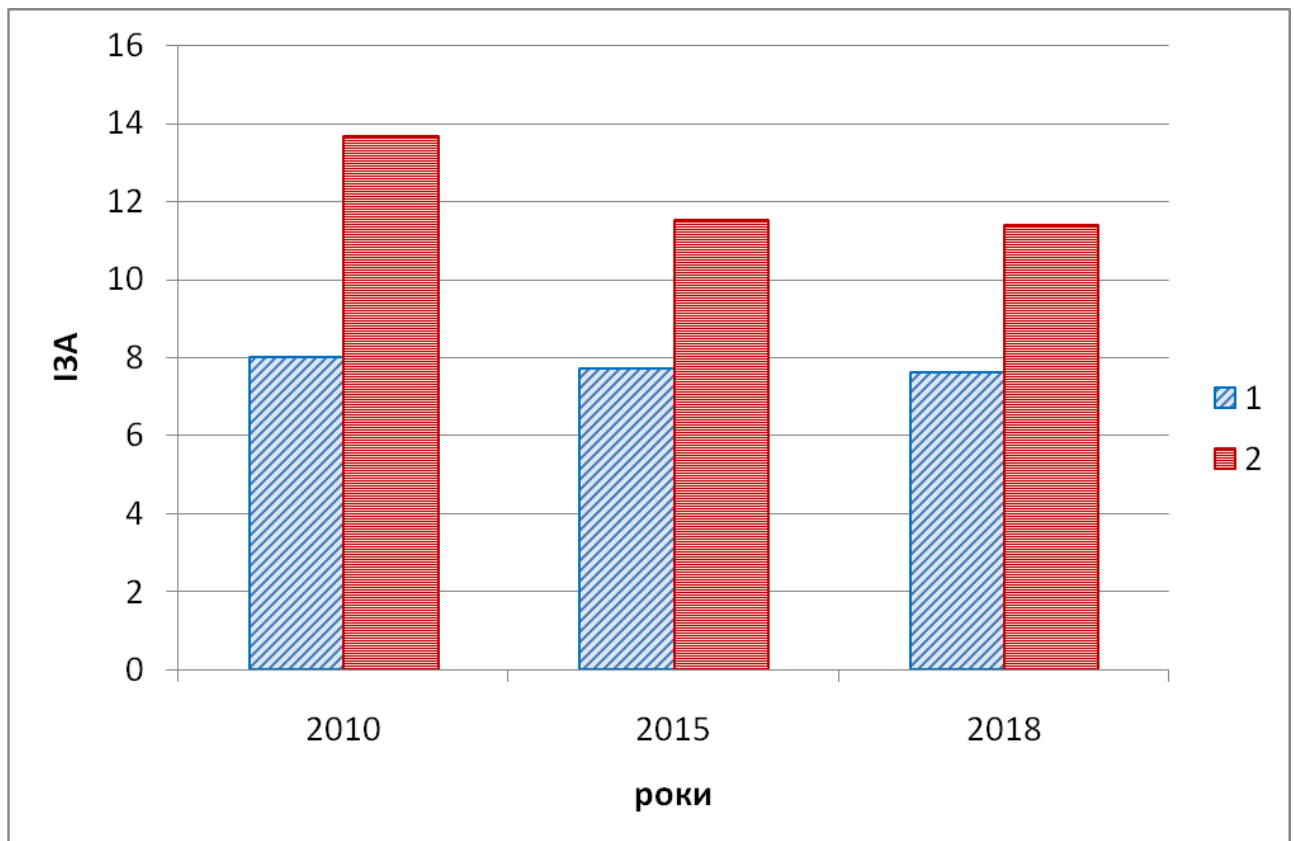

Рисунок 3.3 – Зміна індексу забруднення атмосфери (1 – у середньому по всій Україні; 2 – у середньому для 10 найбільш забруднених міст України)

Завдання виконано повністю.

Оптимізація структури енергетичного сектору національної економіки шляхом збільшення обсягу використання енергетичних джерел з низьким рівнем викидів двоокису вуглецю до 2015 року на 10 %, і до 2020 р. на 20 %, а також забезпечення скорочення обсягу викидів парникових газів відповідно до задекларованих Україною міжнародних зобов'язань в рамках Кіотського протоколу до Рамкової конвенції Організації Об'єднаних Націй про зміну клімату.

Обсяг викидів двоокису вуглецю скоротився з 2010 року з 198,2 тис. т до 162,0 тис. т в 2015 році. Загальна потужність електростанцій на відновлюваних джерелах енергії (без великих ГЕС) залишається на рівні 1 ГВт або 1,8% від потужності об'єднаної енергосистеми України [16].

Викиди двоокису вуглецю в 2015 р. у порівнянні з 2010 р. зменшились на 36,2 тис. т., або на 18,3 %. У 2018 р. викиди двоокису вуглецю у порівнянні з 2010 р. зменшились на 71,8 тис. т., або на 36,2 %.

Завдання виконано повністю.

Визначення до 2015 року основних засад державної політики з адаптації до зміни клімату, розроблення та поетапне виконання національного плану заходів щодо пом'якшення наслідків зміни клімату та запобігання антропогенному впливу на зміну клімату на період до 2030 року, в тому числі в рамках реалізації механізму Кіотського протоколу до Рамкової конвенції Організації Об'єднаних Націй про зміну клімату, проєктів спільного впровадження та проєктів цільових екологічних (зелених) інвестицій.

У 2015 році Україна підписала Паризьку кліматичну угоду із новими зобов'язаннями щодо національної кліматичної політики.

Розпорядженням КМУ від 07.12.2016 № 932-р схвалено Концепцію реалізації державної політики у сфері зміни клімату на період до 2030 року . Концепція є першим цілісним нормативно-правовим документом України у сфері зміни клімату. Метою Концепції є вдосконалення державної політики у сфері зміни клімату для досягнення сталого розвитку держави, створення правових та інституційних передумов для забезпечення поступового переходу до низьковуглецевого розвитку за умови економічної, енергетичної та екологічної безпеки і підвищення добробуту громадян.

Забезпечено підготовку та погодження Плану заходів щодо виконання Концепції реалізації державної політики у сфері зміни клімату на період до 2030 року (затверджено розпорядженням КМУ від 06.12. 2017 р. № 878-р) та Стратегії низько вуглецевого розвитку України до 2050 р. (затверджена протокольним рішенням КМУ від 18. 07. 2018 р. № 28).

Завдання виконано повністю.

Охорона водних ресурсів:

- реформування протягом першого етапу системи державного управління в галузі охорони та раціонального використання вод шляхом впровадження інтегрованого управління водними ресурсами за басейновим принципом.

Інтегроване управління водними ресурсами за басейновим принципом (ІУВРБП) є одним з найголовніших важелів державної екологічної політики у водному секторі. Впровадження інтегрованих підходів в управління водними ресурсами здійснюється шляхом узгодження водоохоронної й водогосподарської діяльності у річковому басейні. При цьому одиницею управління, на відміну від адміністративної території, виступає природна територія річкового басейну. Отже, необхідність в ІУВРБП, перш за все, викликається сучасними державними потребами. За звітом Мінприроди України [24] перехід до ІУВРБП розглядається як реформа державної системи управління водними ресурсами.

Одночасно з внутрішнім реформуванням водного сектору відбувається адаптація законодавства України до законодавства Європейського Союзу. Виконання Глави 6 розділу V «Угоди про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами, з іншої сторони» (скорочено Угода) здійснюється за напрямом «Якість води та управління водними ресурсами, включаючи морське середовище». Угода ратифікована Україною у 2014 р. ІУВРБП є окремою важливою ланкою у комплексі робіт з виконання зазначеної Угоди. Створення правових засад ІУВРБП відбувається шляхом імплементації у національне водне законодавство відповідних частин двох директив європейського водного сектору:

– Директива 2000/60/ЄС Європейського Парламенту та Ради від 23 жовтня 2000 р. про встановлення рамок діяльності Співтовариства у сфері водної політики із змінами та доповненнями, внесеними Рішенням 2455/2001/ЄС і Директивою 2009/31/ЄС (скорочено ВРД);

– Директива № 2007/60/ЕС Європейського парламенту и Совета ЕС об оценке и управлении рисками, связанными с наводнениями (перекладено російською мовою) (скорочено ПД).

Чіткого еколого-правового визначення ІУВРБП у джерелах європейського права не існує, це поняття використовується лише в українському водному законодавстві, а про особливості коротко зазначено вище. Зміст та обсяг заходів з

ІУВРБП визначається Додатком ХХХ до Угоди. У ньому також встановлено строки імплементації окремих положень зазначених директив: щодо ВРД – в інтервалі термінів 27.09.2017 – 27.09.2027 рр.; щодо ПД – у терміни від 27.09.2016 до 27.09.2022 рр.

Системний підхід до ІУВРБП, прийнятий у ВРД, передбачає розгляд та включення відповідних завдань щодо головних ланок інформаційного, організаційного та ін. видів забезпечення усього процесу управління

З 2015 року впровадженню ІУВРБП сприяла міжнародна підтримка, яка здійснювалася, зокрема, в рамках Проекту ЄС «Підтримка України в апроксимації напрацьованого законодавства ЄС у сфері навколишнього середовища» (проект АРЕНА).

Активна діяльність зі створення українських еколого-правових джерел ІУВРБП і відповідна реалізація державної політики почалася з 2015 року. До 2019 року включно розроблено, прийнято та затверджено у сфері галузевої відповідальності Мінприроди, Держводагентства та ДСНС України наведені нижче наступні нормативно-правові акти імплементації ІУВРБП, більшість з яких належать до категорії підзаконних актів. Ними запроваджено достатній обсяг інструментів державної екологічної політики у даній галузі. А саме Закони України: «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо впровадження інтегрованих підходів в управлінні водними ресурсами за басейновим принципом» // Відомості Верховної Ради (ВВР), 2016, № 46, ст.780. (URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1641-19#n37>), «Про ратифікацію Договору між Кабінетом Міністрів України та Урядом Республіки Молдова про співробітництво у сфері охорони і сталого розвитку басейну річки Дністер» // Відомості Верховної Ради (ВВР), 2017, № 29, ст.318. (URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2086-19#n4>) та Постанови і розпорядження КМ України [25-35].

На шляху реалізації зазначених заходів досягнуто наступних змістовних результатів [24] у реформі державної системи управління водними ресурсами:

– Законом України внесено зміни до деяких законодавчих актів України щодо впровадження інтегрованих підходів в управління водними ресурсами за басейновим принципом;

– здійснено гідрографічне та водогосподарське районування території України, встановлені межі районів річкових басейнів, суббасейнів та водогосподарських ділянок;

– започатковано реформування інституційної структури державної системи управління водними ресурсами та водним господарством, зокрема, Держводагентства шляхом реорганізації діючих структур і утворення 12 басейнових управлінь водних ресурсів та 15 регіональних офісів водних ресурсів;

– утворено 13 басейнових рад – дорадчо-консультативних органів, які беруть участь у формуванні і реалізації державної водоохоронної політики у межах окремого району річкового басейну;

– забезпечено прийняття необхідних нормативно-правових актів;

– удосконалено законодавство щодо спеціального водокористування, значно спрощено процедуру отримання документу дозвільного характеру;

– для інформаційного забезпечення ІУВРБП запроваджено новий порядок здійснення державного моніторингу вод (поверхневих, підземних, морських). Цей порядок державного моніторингу вод передбачає функціонування моніторингу вод як складової процесу розроблення планів управління річковими басейнами та морської стратегії України, оцінки прогресу й ефективності їх виконання;

– започатковано діяльність з інформаційного менеджменту у сфері якості вод: розроблено відкриті веб-ресурси для висвітлення інформації щодо якості вод (веб-система «Моніторинг та екологічна оцінка водних ресурсів України», інтерактивна карта забрудненості річок України «Чиста вода», опубліковано набори відкритих даних);

– внесено зміни до статті 49 Водного кодексу України в частині встановлення чіткого порядку видачі дозволу на спеціальне водокористування, термінів розгляду документів та прийняття рішення про видачу або відмову у

видачі дозволу, органу, уповноваженого з видачі дозволу та інше;

– реформовано порядок видачі дозволу на спеціальне водокористування, термінів розгляду документів та прийняття рішення про видачу або відмову у видачі дозволу, органу, уповноваженого з видачі дозволу та інше;

– запроваджено діджиталізацію адміністративних послуг щодо спеціального водокористування: електронний сервіс з надання дозволу на спеціальне водокористування в електронній формі, відкритий реєстр виданих та анульованих дозволів;

– розроблено та створено інформаційний геопортал «Водні ресурси України» для забезпечення вільного доступу громадян до інформації про водні об'єкти України.

Можна стверджувати, що фактично за 4 останніх роки в Україні створено механізм інтегрованого управління водними ресурсами за басейновим принципом, який, хоча наразі не й не є цілком закінченим, але має усі необхідні ланки для здійснення ефективного державного управління.

За станом на 2019 рік національний план з імплементації ІУВРБП у законодавство України до 2019 р. слід вважати виконаним вчасно і у повному обсязі.

Таким чином, завдання виконано повністю.

- Реконструкції існуючих та будівництво нових міських очисних споруд з метою зниження до 2020 року на 15 відсотків рівня забруднення вод забруднюючими речовинами (насамперед органічними речовинами, сполуками азоту і фосфору), а також зменшення до 2020 року на 20 відсотків (до базового року) скиду недостатньо очищених стічних вод.

Відповідно до Загальнодержавної цільової програма “Питна вода України” на 2011– 2020 рр. (затверджена Законом України від 3 березня 2005 р. № 2455-IV) [36] виконувались заходи щодо розвитку систем централізованого водопостачання та водовідведення, будівництва і реконструкції водопровідних та ка-

налізаційних очисних споруд. Це сприятиме зменшенню обсягів скидання неочищених стічних вод у водні об'єкти.

Одним з вагомих чинників забруднення водних ресурсів країни є незадовільний стан систем водовідведення або відсутність централізованого водовідведення взагалі, особливо у сільській місцевості (95% міст, 63% селищ та лише 3% сіл мають каналізацію [37]).

По всіх областях країни відмічається, що причинами незадовільної роботи очисних споруд є значна фізична зношеність їх обладнання, недостатнє фінансування реконструкції та капремонту, незадовільне обслуговування очисних споруд або обслуговування некваліфікованими спеціалістами, що призводить до недостатньої очистки зворотних вод та навіть аварій. Тому необхідно поділяти особливу увагу ремонту, реконструкції, модернізації та впровадженню систем водовідведення.

Обсяг скидання забруднюючих речовин у поверхневі водні об'єкти України (тис. т.) за 2010, 2015, 2017 рр. наведено у табл. 3.2.

Таблиця 3.2 - Обсяг скидання забруднюючих речовин у поверхневі водні об'єкти України, тис. т

Область	2010 рік	2015 рік	2017 рік
Вінницька	12,13	65,693	46,343
Волинська	20,963	19,908	18,793
Дніпропетровська	402,3	553,68	421,38
Донецька	1399,3	559,162	268,28
Житомирська	18,85	18,167	21,888
Закарпатська	22,315	18,453	18,125
Запорізька	56,57	44,79	87,3
Івано-Франківська	51,838	37,365	45,92
Київська	30,3	29,7	29,1
Кіровоградська	26,602	16,303	7,416
Луганська	286,502	142,25	22,863
Львівська	197,996	118,435	108,29
Миколаївська	31,61	8,822	8,507
Одеська	246,7	662,703	572,416
Полтавська	47,64	45,59	53,035
Рівненська	17,897	12,136	11,788
Сумська	27,379	25,19	25,436
Тернопільська	15,983	24,24	25,19
Харківська	293,9	254,6	253,3
Херсонська	50,54	13,97	36,899
Хмельницька	5,895	21,08	22,87
Черкаська	49,26	40,5	38,379
Чернівецька	15,22	15,927	13,161
Чернігівська	21,207	19,548	17,764
Усього	3348,897	2768,212	2174,443

За даними Мінрегіону, на виконання Загальнодержавної цільової програми «Питна вода України» у 2018 році було виділено 200 млн. грн. та реалізовано 38 проектів, в тому числі здійснено будівництво та реконструкція 18 водозабірних споруд та 9 водопровідних і каналізаційних очисних споруд із застосуванням новітніх технологій та обладнання, впроваджено 11 станцій/установок доочищення питної води на системах централізованого водопостачання [37].

Позитивне інвестування у сфері водопостачання та водовідведення відмічається за двома найбільшими проектами, що реалізуються в Україні [41].

Найбільший інвестиційний проект Уряду України у сфері водопостачання, водовідведення та поводження з твердими побутовими відходами реалізується з 26 травня 2014 і до 31 жовтня 2020 року. Проект впроваджується на 11 водоканалах міст України: Київ, Харків, Кропивницький, Житомир, Краматорськ, Коломия, Тернопіль, Черкаси, Нововолинськ, Вінниця та Чугуїв.

За даними статистичної звітності за 2010 – 2017 рр. (табл. 3.3), обсяг забраних вод з природних водних об'єктів зменшувався з кожним роком протягом усього аналізованого періоду. Так, у 2017 році даний показник становив 9601 млн. м³, що на 5245 млн. м³ менше, ніж у 2010 році [44].

Споживання питної води також зменшується, так, наприклад, у 2017 році фактично становило 7103 млн. м³, що на 2714 млн. м³ менше, ніж у 2010 році. Як результат, зменшився і показник загального відведення зворотних вод, а саме на 2648 млн. м³, порівняно з 2010 роком. Слід зауважити значне зниження потужності очисних споруд, що свідчить про нераціональне використання наявного потенціалу у сфері водопровідно-каналізаційного господарства. На ступень очищення стічних вод суттєво впливає стан і робота очисних споруд.

Таблиця 3.3 – Динаміка скиду у поверхневі водні об'єкти забруднених зворотних вод та недостатньо очищених вод

Звітний рік	Скидання зворотних вод в поверхневі водні об'єкти, млн. м ³	Забруднені зворотні води			
		усього, млн. м ³	з них без очищення, млн. м ³	з них недостатньо очищені	
				млн. м ³	%
2010	7817	1744	312	1432	82,11
2011	7725	1612	309	1303	80,83
2012	7778	1521	292	1229	80,8
2013	7440	1717	265	1452	84,57
2014	6354	923	175	748	81,04
2015	5343	875	184	691	78,97
2016	5399	698	164	534	76,5
2017	4715	997	158	839	84,15
2018	4274	649	109	540	83,2

За наведеними даними слід відмітити тенденцію до зниження обсягів скидання в поверхневі водні об'єкти зворотних вод кожен наступний рік. Це пов'язано зі зменшенням водозабору та відповідно скиду зворотних вод, у результаті скорочення обсягів виробництва, а також за рахунок впровадження заходів з раціонального використання водних ресурсів і більш ефективного використання водооборотних циклів.

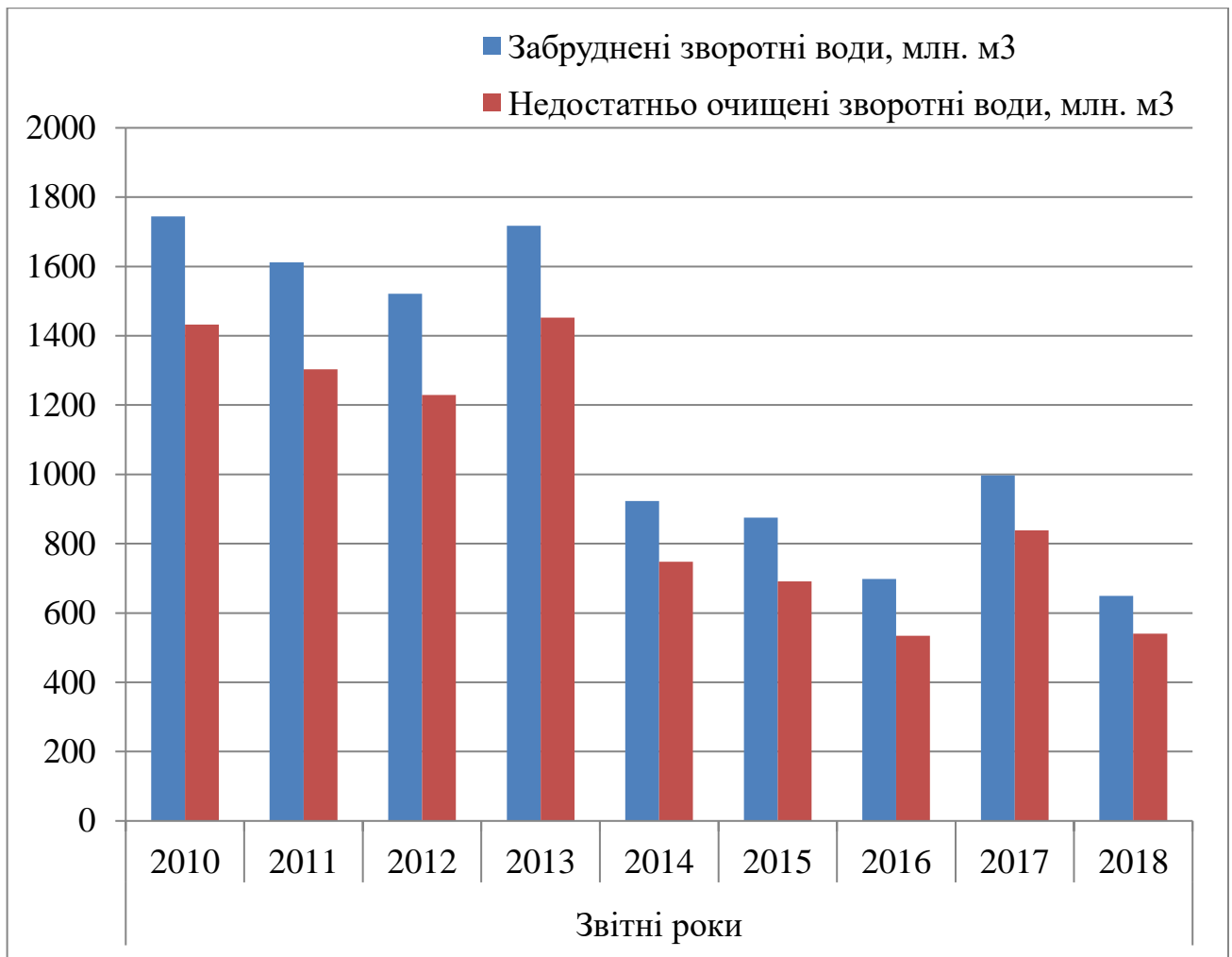

Рисунок 3.4 – Обсяги скиду у поверхневі водні об'єкти забруднених зворотних та недостатньо очищених вод протягом 2010 - 2018 рр.

Обсяги скиду у поверхневі водні об'єкти забруднених і недостатньо очищених зворотних вод порівняно з базовим (2010) роком, у цілому, також мають тенденцію до зменшення. Так в 2017 році обсяги скиду скоротилися у 1,7 разів, відповідно, з 1744 млн. м³ до 997 млн. м³ і з 1432 млн. м³ до 839 млн. м³; у 2018 році скоротилися майже у 2,7 разів, але без урахування даних екологічних паспортів областей, які відсутні.

За період з 2010 р. до 2018 р. спостерігається поступово зменшення обсягів скинутих зворотних вод, що пояснюється суттєвим зменшенням забору та використанням прісної води за рахунок скорочення обсягів виробництва, застосування лічильників води у побуті, а також впровадження заходів з

раціонального використання водних ресурсів, більш ефективного використання водооборотних циклів тощо.

Також спостерігається динаміка зменшення скиду у водні об'єкти недостатньо очищених зворотних вод. Так в 2017 р. обсяг недостатньо очищених зворотних вод скоротився на 58%, а в 2018 р. - на 62%, що відповідає завданню щодо зменшення до 2020 року на 20% до базового року скиду недостатньо очищених стічних вод.

Проте відсоток недостатньо очищених зворотних вод відносно загального обсягу скиду забруднених вод протягом звітної періоду (з 2011 до 2018 року) залишається майже на одному рівні і складає, приблизно, 80%.

Обсяги скиду з очищеними зворотними водами забруднюючих речовин, у тому числі, органічних речовин, сполук азоту і фосфору, порівняно з базовим роком, скоротилися:

- до 2017 р.: за органічними сполуками (за БСК₅) – на 65%, амонійним азотом – на 36%, нітратами - на 20%, нітритами – на 41% і фосфатами – на 41%;

- до 2018 р. (дані наведені за відсутністю звітів по 5 областях за 2018 р.): за органічними сполуками (за БСК₅) – на 71%, амонійним азотом – на 69%, нітратами - на 47%, нітритами – на 69% і фосфатами – на 51%.

Це відповідає завданню щодо зниження до 2020 року на 15% рівня забруднення вод забруднюючими речовинами (насамперед органічними речовинами, сполуками азоту і фосфору).

За результатами узагальнення даних державного обліку водокористування можна зробити висновки, що реконструкція існуючих та будівництво нових міських очисних споруд з метою зниження до 2020 року на 15 відсотків рівня забруднення вод забруднюючими речовинами (насамперед органічними речовинами, сполуками азоту і фосфору), а також зменшення до 2020 року на 20 відсотків (до базового року) скиду недостатньо очищених стічних вод за основними показниками у цілому виконана.

Таким чином, завдання виконано повністю.

- Розроблення та виконання до 2015 року плану заходів щодо зменшення рівня забруднення внутрішніх морських вод і територіального моря з метою запобігання зростанню антропогенного впливу на навколишнє природне середовище та відновлення екосистеми Чорного і Азовського морів.

Розроблення та виконання плану заходів щодо зменшення рівня забруднення внутрішніх морських вод і територіального моря відтерміновано. Положення Директиви 2008/56/ЄС Європейського Парламенту від 17 червня 2008 р. про встановлення рамок діяльності Співтовариства у сфері екологічної політики щодо морського середовища (Рамкова Директива морської стратегії) мають бути впроваджені протягом семи років з дати набрання чинності Угоди про асоціацію з ЄС.

В 2018 р. підготовлено проекти Стратегії морської природоохоронної політики на період до 2031 року та політичну пропозицію до неї.

Середньорічні безрозмірні концентрації забруднюючих речовин в різних пунктах спостереження якості морських вод наведені у табл.3.4.

Таблиця 3.4 – Середньорічні концентрації забруднюючих речовин в морських водах у кратності відповідних ГДК

Показники	Роки спостережень	Бузький лиман	Дніпровський лиман	Акваторія порту Одеса	Зовнішній рейд і акваторія порту Маріуполь	Бердянська затока
Нафто-продукти	2010	11	15	4,4	8,6	2,2
	2015	4,8	10	4,4	1,6	1
	2018	3	2	5	14	1
СПАР	2010	1,5	1	1,4	1	1
	2015	1,6	1	1,3	1	1
	2018	1	1	1,5	1	1
Феноли	2010	26	17	11	3	3
	2015	8,2	4,7	6	2,24	1
	2018	21	16	1	4	1
Азот амонійний	2010	1,8	1	1	2,5	1
	2015	2,7	1	1		1
	2018	3,3	1	1	2,4	1
Азот нітритний	2010	3,3	1,6	1,3	20	1
	2015	2,1	1	1	4,9	1
	2018	4	1	1	13	1

Як видно з наведених у табл. 3.4 даних, середньорічні концентрації забруднюючих речовин в морських водах перевищували відповідні ГДК, в основному, за показниками нафтопродукти і феноли. Стабільне перевищення ГДК за даними показниками спостерігалось в акваторіях Дніпровського і Бузького лиманів. Однак у 2018 р. кратності перевищення ГДК за показником нафтопродукти знизилась в порівнянні з 2010 р. на акваторії Дніпровського лиману на 70,8%, для акваторії Бузького лиману – на 57,1%. Кратність перевищення ГДК за показником феноли для Бузького лиману у 2018 р. залишалася на рівні 2010 р., а для Дніпровського лиману збільшилася у 2 рази.

На акваторії Азовського моря в районі порту Маріуполь і Бердянської затоки перевищення ГДК за показником феноли спостерігалось тільки у 2010 р., а починаючи з 2015 р. концентрація фенолів знизилась до нормативних вимог.

На акваторії порту Одеса у 2010 р. спостерігалось перевищення ГДК за показниками нафтопродукти і феноли. Однак починаючи з 2015 р. концентрації обох показників знизилась до нормативних вимог.

Таким чином, в цілому, у 2018 р. спостерігалось поліпшення стану морських вод, однак за окремими показниками спостерігалось погіршення якості води (феноли – для Дніпровського лиману і азот нітритний – для району порту Маріуполь).

Завдання виконано частково.

Охорона земель і ґрунтів:

- зменшення до 2020 року в середньому на 5-10 відсотків площ орних земель в областях шляхом виведення із складу орних земель схилів крутизною більш як 3 градуси, земель водоохоронних зон, консервації деградованих, малопродуктивних та техногенне забруднених сільськогосподарських угідь з подальшими їх залісненням у лісовій та лісостеповій зонах та залуженням у степовій зоні;

Актуалізовано цілі і завдання державної політики щодо боротьби з деградацією земель та опустелюванням, прийнято практичний механізм її

реалізації, зокрема: розпорядженнями Кабінету Міністрів України: від 22.10. 2014 р. № 1024-р схвалено Концепцію боротьби з деградацією земель та опустелюванням ; від 30.03.2016 р. № 271-р схвалено Національний План дій щодо боротьби з деградацією земель та опустелюванням.

Постановою Кабінету Міністрів України від 18.01.2017 р. № 20 утворено Координаційну раду з питань боротьби з деградацією земель та опустелюванням.

Схвалено Стратегію розвитку зрошення та дренажу в Україні на період до 2030 року.

У структурі сільськогосподарських угідь рілля займає 32,5 млн гектарів або 78,4% та є найвищою серед країн Європи.

Сільськогосподарські угіддя України в різних регіонах характеризуються неоднаковим рівнем сільськогосподарського освоєння, при цьому основну частку в регіонах становить інтенсивно оброблювана рілля (табл. 3.5).

Таблиця 3.5 – Площа сільськогосподарських земель та ріллі за регіонами, [14] (на 1 січня відповідного року, тис. га)

	Сільськогосподарські угіддя			З них рілля		
	2016 р.	2017 р.	2018 р.	2016 р.	2017 р.	2018 р.
Україна	41507,9	41504,9	41489,3	32541,3	32543,4	32544,3
Автономна Республіка Крим	1792,5	1793,8	1793,9	1271,5	1272,2	1272,2
області						
Вінницька	2014,2	2014,2	2014,2	1725,5	1725,5	1725,5
Волинська	1047,6	1047,6	1047,5	672,6	672,4	672,3
Дніпропетровська	2513,0	2512,1	2511,5	2127,4	2127,3	2126,8
Донецька	2041,1	2044,2	2044,1	1652,7	1654,2	1654,1
Житомирська	1510,1	1510,2	1510,0	1112,7	1113,7	1113,8
Закарпатська	451,0	451,5	451,3	200,2	200,6	200,4
Запорізька	2241,7	2241,7	2238,6	1903,6	1903,6	1902,2
Івано-Франківська	630,5	630,5	629,9	397,2	397,2	397,1
Київська	1664,2	1658,8	1651,5	1355,5	1353,7	1351,5

	Сільськогосподарські угіддя			З них рілля		
	2016 р.	2017 р.	2018 р.	2016 р.	2017 р.	2018 р.
Кіровоградська	2032,2	2031,6	2031,6	1764,6	1765,1	1765,7
Луганська	1908,6	1908,6	1907,1	1276,6	1276,5	1276,7
Львівська	1261,5	1261,2	1260,8	794,1	793,8	793,4
Миколаївська	2006,0	2006,0	2005,8	1699,2	1699,5	1699,7
Одеська	2591,8	2591,7	2591,6	2075,5	2075,4	2075,3
Полтавська	2165,5	2165,5	2164,2	1774,7	1774,7	1774,3
Рівненська	926,2	925,4	924,7	656,8	656,6	656,1
Сумська	1698,0	1697,5	1697,5	1226,3	1226,4	1226,8
Тернопільська	1046,2	1046,1	1045,8	856,4	856,6	856,9
Харківська	2411,5	2411,3	2411,3	1933,2	1932,9	1932,9
Херсонська	1969,4	1969,4	1969,3	1777,9	1777,9	1778,7
Хмельницька	1566,2	1568,1	1568,2	1252,7	1254,3	1254,5
Черкаська	1451,0	1451,0	1451,0	1272,0	1272,0	1272,0
Чернівецька	469,7	468,7	469,7	330,8	328,0	330,8
Чернігівська	2067,5	2067,6	2067,6	1419,2	1421,0	1422,3
міста						
Київ	4,5	4,4	4,4	0,6	0,5	0,5
Севастополь	26,2	26,2	26,2	11,8	11,8	11,8

Значні площі орних земель не залучені до господарського обробітку. Понад 2,2 млн. га орних земель, що не обробляються, це дефльовані й еродовані землі (змиті) та землі із крутизною схилів понад 5° і більше. Їхня частка у площі орних земель становить 6,8% [14].

Як показує динаміка розподілу земель в Україні за земельними угіддями з 01.01.2011 р. по 01.01.2018 р. відбулися незначні зміни: площа сільськогосподарських угідь зменшилася на 86,7 тис. га; площа забудованих земель збільшилася на 1,1 млн. га; загальна площа лісовкритих земель зросла на 73,8 тис. га (рис. 3.5).

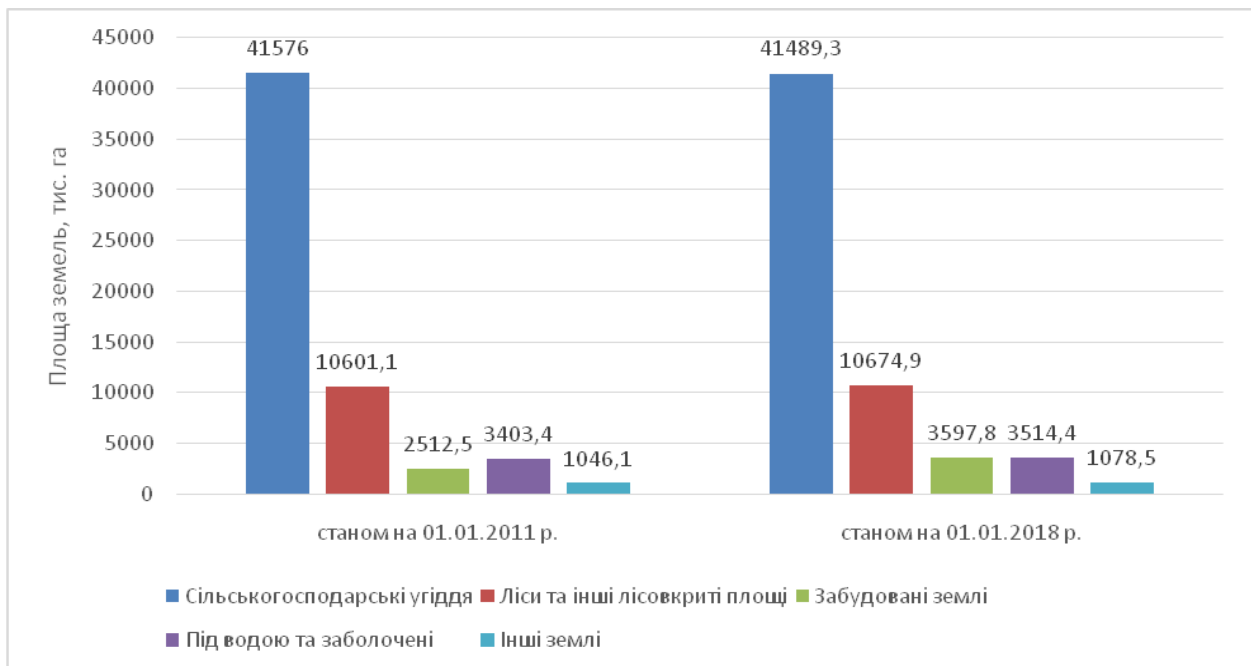

Рисунок 3.5 - Динаміка розподілу земель в Україні за земельними угіддями, тис. га (2011–2018 рр.)

Завдання виконано частково.

- Забезпечення до 2015 року повного врахування природоохоронних вимог у процесі відведення земель для розміщення об'єктів промисловості, будівництва, енергетики, транспорту і зв'язку та під час вирішення питань щодо вилучення (викупу), надання, зміни цільового призначення земельних ділянок;

Прийнято Закон «Про стратегічну екологічну оцінку» від 20.03.2018 р. № 2354-VIII та Закон «Про оцінку впливу на довкілля» від 23.05. 2017 р. № 2059-VIII, які мають забезпечити повне врахування природоохоронних вимог у процесі відведення земель, що відповідає вимогам Директиви 2011/92/ЄС.

Завдання виконано повністю.

- Розроблення і впровадження до 2020 року системи управління агроландшафтами лісомеліоративними методами на засадах сталого розвитку;

Держлісагентство розробило Концепцію розвитку агролісомеліорації в Україні, яка затверджена розпорядженням Кабінету Міністрів України від

18.09.2013 р. №725-р. Реалізація Концепції дасть змогу зменшити ерозію та дефляцію ґрунтів, підвищити рівень полезахисної лісистості, зменшити забруднення ґрунтів хімічними сполуками.

Завдання виконано частково.

Охорона лісів

- Збільшення до 2020 року площі заліснення території до 17 відсотків території держави шляхом відновлення лісів та лісорозведення на земельних ділянках лісового фонду, створення захисних лісових насаджень на землях несільськогосподарського призначення і землях, відведених для заліснення, відновлення та створення нових полезахисних лісових смуг, ценових крім природних степових ділянок;

Загальна площа лісовкритих земель зросла від 10,2 млн. до 10,7 млн. га, тобто на 453,4 тис. га. Враховуючи те, що в найближчій перспективі буде стимулюватиметься заліснення малопродуктивних угідь, частка лісів та лісовкритих площ зросте. Це досить позитивний фактор, адже нарощуватиметься асиміляційний потенціал територій і зміцнюватиметься функціонування агроландшафтів. Лісистість територій в 2010 р. складала 17,55 % . В 2018 р. лісистість територій склала 17,77 %, тому це завдання виконано в повному обсязі. Таким чином, завдання виконано повністю.

Геологічне середовище та надра:

- впровадження до 2020 року екологічно безпечних технологій проведення гірничих робіт, обов'язкової рекультивації та екологічної реабілітації територій, порушених внаслідок провадження виробничої діяльності підприємствами хімічної, гірничо-добувної та нафтопереробної промисловості, зокрема забезпечення до 2020 року рекультивації земель на площі не менш як 4,3 тис. гектарів

Підготовлено проект Закону України «Про внесення змін до Закону України «Про затвердження Загальнодержавної програми розвитку мінерально-сировинної бази України на період до 2030 року», яким передбачено забезпечення

максимально повного використання видобутих корисних копалин, мінімізації відходів при їх видобутку та переробці.

Протягом останніх 5-10 років підтверджено реальні можливості подальшого приросту запасів вуглеводнів, відкриття і розвідки родовищ нових для України видів корисних копалин. Саме із започаткуванням та істотним нарощенням їх видобутку пов'язані потенційні можливості нарощення експортного потенціалу держави.

Український державний геологорозвідувальний інститут здійснює науковий супровід геологорозвідувальних робіт, який включає розробки нових технологій видобутку, збагачення та переробки мінеральної сировини, у тому числі й біотехнології, та враховує принципи екологічної безпеки, ресурсозбереження і енергозбереження при переробці мінеральної сировини.

Проте через складне становище економіки держави, що зумовлює недостатні обсяги проведення геологозйомочних, пошукових і розвідувальних робіт, темпи та обсяги відтворення власної мінерально-сировинної бази не відповідають потребам країни.

Загальні дані по Україні відносно рекультивації порушених внаслідок провадження виробничої діяльності підприємствами хімічної, гірничо-добувної та нафтопереробної промисловості на площі не менш як 4,3 тис. гектарів відсутні.

Завдання виконано частково.

- Забезпечення максимально повного використання видобутих корисних копалин, мінімізації відходів при їх видобутку та переробці;

Робота з контролю сфери надрокористування проводиться територіальними інспекціями держгеоконтролю Держгеонадр України, Держекоінспекцією, Держгірпромнагляду ДПА, МВС, СБУ, органів прокуратури та місцевого самоврядування, постійно згідно із затвердженими планами перевірок відносно діяльності підприємств-надрокористувачів, які розробляють родовища корисних копалин.

Завдання частково виконано.

- Здійснення до 2015 року державного обліку артезіанських свердловин та обладнання їх засобами виміру обсягів видобутої води;

Постановою Кабінету Міністрів України від 08.10.2012 №963 затверджено Порядок державного обліку артезіанських свердловин, облаштування їх засобами вимірювання об'єму видобутих підземних вод.

Геологорозвідувальні роботи з виявлення недіючих свердловин і вжиття заходів щодо їх ліквідації, або ремонту і подальшого використання, державний облік та тампонаж не придатних до використання артезіанських свердловин не здійснюються у зв'язку із значним скороченням обсягів фінансування всіх напрямків геологорозвідувальних робіт у 2013-2015 роках, запланованих Загальнодержавною програмою розвитку мінерально-сировинної бази України на період до 2030 року. Держгеонадра планують здійснювати вищезазначені види робіт після відновлення стабільного рівня фінансування цієї програми.

На сьогодні відповідно до Постанови № 963, Держгеонадра України веде Державний реєстр артезіанських свердловин. До державного Реєстру включаються відомості про артезіанські свердловини, у тому числі недіючі, на підставі даних, що містяться у паспортах артезіанських свердловин. Такі паспорти складатися за формою, затвердженою спільним наказом Мінприроди та Мінрегіону від 06.04.16 р. № 145/84, а їх копії щороку до 1 грудня подаються до Держгеонадра суб'єктами господарювання, які є власниками або користувачами земельних ділянок, у межах яких розташовані та експлуатуються артезіанські свердловини. При придбанні свердловини, необхідно отримати паспорт артезіанської свердловини у Держгеонадра.

Завдання виконано.

Захист від надзвичайних ситуацій техногенного і природного характеру

- підвищення до 2020 року ефективності функціонування державної системи координації діяльності органів виконавчої влади та органів місцевого самоврядування із запобігання виникненню надзвичайних ситуацій природного

і техногенного характеру та підвищення оперативності реагування у разі їх виникнення.

Одним із елементів, що забезпечує ефективність функціонування державної системи координації діяльності органів виконавчої влади та органів місцевого самоврядування із запобігання виникненню надзвичайних ситуацій природного і техногенного характеру та підвищення оперативності реагування у разі їх виникнення є надійне функціонування Урядової інформаційно-аналітичної системи (УІАС НС), яка створена Постановою Кабінету Міністрів України від 16.12.1999 № 2303.

УІАС НС призначена для інформаційно-аналітичної підтримки процесів підготовки, прийняття та контролю управлінських рішень стосовно надзвичайних ситуацій (НС).

До основних функцій цієї системи відносяться:

- об'єднання і вдосконалення існуючих відомчих систем щодо запобігання наслідкам надзвичайних ситуацій та їх ліквідації;
- створення і впровадження нових технологій контролю за об'єктами підвищеного ризику з урахуванням їх взаємозв'язку, впливу гідрометеорологічних умов та стихійного лиха, суб'єктивних та інших.

У разі виникнення (загрози виникнення) надзвичайної екологічної ситуації проводиться оперативний моніторинг навколишнього природного середовища (далі – оперативний моніторинг), який здійснюється з метою визначення надзвичайних ситуацій, встановлення їх наслідків, прогнозування розвитку та мінімізації впливу на довкілля.

У 2018 р. розроблено проект документу щодо Порядку проведення моніторингу та інформаційного обміну між центральними органами виконавчої влади, діяльність яких спрямовується та координується Кабінетом Міністрів України через Міністра енергетики та захисту довкілля України, під час виникнення надзвичайних ситуацій (далі – Порядок).

Цей Порядок встановлює загальні вимоги до дій Мінекоенерго, його органів та центральних органів виконавчої влади при організації і проведенні

оперативного екологічного моніторингу, принципів та порядку інформаційної взаємодії центральних органів виконавчої влади і суб'єктів Державної системи моніторингу довкілля під час виникнення (загрози виникнення) надзвичайної екологічної ситуації та надання інформації за результатами його здійснення.

Завдання виконано частково.

- ***Модернізація до 2020 року національної системи інформування населення з питань надзвичайних ситуацій природного і техногенного характеру;***

Функцію інформування населення з питань надзвичайних ситуацій природного і техногенного характеру на національному рівні виконує УІАС НС. Однак, інформування населення з питань надзвичайних ситуацій є допоміжною функцією УІАС НС.

У 2016-2019 роках істотної модернізації національної системи інформування населення з питань надзвичайних ситуацій природного і техногенного характеру не проводилось.

На територіальному рівні органи виконавчої влади України і місцевого самоврядування з метою запобігання НС постійно організовують систему оповіщення та інформування населення у НС та забезпечують функціонування та модернізацію регіональних системи інформування населення з питань надзвичайних ситуацій природного і техногенного характеру.

На теперішній час в Україні розроблено Програмно-апаратний комплекс інформування та оповіщення про надзвичайні ситуації «ОЗОН-ЦЗН» на базі новітніх запатентованих інформаційних і телекомунікаційних технологій (Патент №117776 «Спосіб адресного інформування та оповіщення про надзвичайні події і ситуації та програмно-апаратний комплекс для його реалізації»)

Система призначена для інформування та оповіщення про загрозу або виникнення надзвичайних екологічних ситуацій (НЕС).

Доступ до опублікованої на сервері загального доступу електронної карти НЕС в автоматичному режимі отримують всі користувачі мережі Internet, що

потрапляють в зону дії НЕС за умови наявності на їх персональних засобах аудіо-відео-візуалізації інформації (смартфонах, планшетах, персональних комп'ютерах, смарт-телевізорах) спеціального програмного забезпечення.

Також ця інформація надається на електронні рекламно-інформаційні табло.

Структурна схема системи інформування та оповіщення із застосуванням хмарних технологій наведена на рис. 3.6.

Рисунок 3.6 - Схема системи інформування та оповіщення із застосуванням хмарних технологій

Система проходить тестові випробування на базі Сумської та Рівненської областей і буде впроваджена у 2020 році.

Завдання виконано частково.

- ***Забезпечення функціонування локальних систем оповіщення населення;***

Діяльність у сфері оповіщення населення про загрози виникнення надзвичайних ситуацій регламентується Кодексом цивільного захисту України від 2 жовтня 2012 року, у якому, зокрема визначено, що система оповіщення це комплекс

організаційно-технічних заходів, апаратури і технічних засобів оповіщення, апаратури, засобів та каналів зв'язку, призначених для своєчасного доведення сигналів та інформації про виникнення надзвичайних ситуацій до центральних і місцевих органів виконавчої влади, підприємств, установ, організацій та населення. У главі 6 Оповіщення та інформування суб'єктів забезпечення цивільного захисту Розділу IV Захист населення і територій від надзвичайних ситуацій визначено наступне.

Оповіщення про загрозу або виникнення надзвичайних ситуацій забезпечується шляхом:

- функціонування загальнодержавної, територіальних, місцевих автоматизованих систем централізованого оповіщення про загрозу або виникнення надзвичайних ситуацій, спеціальних, локальних та об'єктових систем оповіщення;

- функціонування на об'єктах підвищеної небезпеки автоматизованих систем раннього виявлення надзвичайних ситуацій та оповіщення.

На теперішній час визначено 6213 об'єктів підвищеної небезпеки, які мають бути обладнані автоматизованими системами раннього оповіщення, вже впроваджено 600 таких систем та для 2800 розроблено проектну документацію.

Завдання виконано частково.

- Забезпечення виконання до 2015 року заходів зі зменшення обсягу виведення радіонуклідів за межі зони відчуження і зони безумовного (обов'язкового) відселення шляхом функціонування науково обґрунтованої системи, що поєднує природні відновлювальні процеси з меліоративними, лісоохоронними та технічними заходами, які підвищують бар'єрні функції природно-техногенного комплексу зони відчуження.

Контроль за рівнем радіоактивного забруднення продуктів харчування, сільськогосподарської та лісової продукції в найбільш забруднених районах здійснювали радіологічні служби у 483 населених пунктах зони гарантованого добровільного відселення Волинської, Житомирської, Київської, Рівненської, Сумської

кої, Черкаської та Чернігівської областей. Спеціалістами радіологами за рік відбирається і перевіряється понад 15 тис. проб, з яких близько 1,0% мали перевищення допустимих рівнів забруднення радіо цезієм, у т. ч.: молоко, м'ясо, лісові гриби та ягоди.

Проводяться окремі реабілітаційні заходи зони відчуження і зони безумовного (обов'язкового) відселення.

Державна система зі зменшення обсягу винесення радіонуклідів за межі зони відчуження і зони безумовного (обов'язкового) відселення шляхом функціонування науково обґрунтованої системи, що поєднує природні відновлювальні процеси з меліоративними, лісоохоронними та технічними заходами, які підвищують бар'єрні функції природно-техногенного комплексу зони відчуження не існує. Регіональні доповіді за останні роки не містять інформації щодо виконання заходів зі зменшення винесення радіонуклідів за межі зони відчуження і зони безумовного (обов'язкового) відселення.

Завдання виконано частково.

- Проведення постійно діючого радіоекологічного моніторингу під час виконання робіт із зняття з експлуатації Чорнобильської АЕС та перетворення об'єкта "Укриття" на екологічно безпечну систему;

Під час виконання робіт із зняття з експлуатації Чорнобильської АЕС та перетворення об'єкта "Укриття" на екологічно безпечну систему здійснювався радіоекологічний моніторинг. Проводяться обстеження населених пунктів Вінницької, Волинської, Івано-Франківської, Житомирської, Чернівецької та Чернігівської областей, території яких радіоактивно забруднені внаслідок аварії на Чорнобильській АЕС. У межах програми виконання дозиметричної паспортизації проведено відбір проб молока та картоплі – на вміст радіоактивного стронцію. Для комплексної оцінки доз опромінення населення проводяться виміри вмісту інкорпорованого цезію в організмі людини. Дослідження носять масовий характер і здійснюються у населених пунктах, в яких проводиться дозиметрична паспортизація.

Завдання виконано повністю.

– Проведення постійно діючого радіоекологічного моніторингу під час виконання робіт із зняття з експлуатації чорнобильської аес та перетворення об'єкта "укриття" на екологічно безпечну систему;

Радіоекологічний моніторинг на території зони відчуження здійснюється підрозділами ДСП «Екоцентр» шляхом виконання регламенту, узгодженого з регулюючими органами - Державною інспекцією ядерного регулювання України, Міністерством охорони здоров'я України і затвердженого Головою Державного агентства з управління Зоною відчуження.

Радіоекологічний моніторинг вирішує такі завдання:

1. Вивчення загальних закономірностей перерозподілу радіонуклідів у довкіллі з урахуванням неоднорідності первинного забруднення, ландшафтно-геохімічних, метеорологічних та інших природних умов та антропогенної діяльності;
2. Контроль виносу радіоактивних речовин за межі Зони відчуження, відстеження й контроль радіаційного стану окремих елементів довкілля при надзвичайних ситуаціях;
3. Контроль радіаційно-небезпечних об'єктів зосередження та переробки радіоактивних речовин;
4. Радіаційний контроль із метою дозиметричного супроводу персоналу Зони відчуження та само поселенців [45].

Централізоване сховище відпрацьованого ядерного палива (ЦСВЯП) — автономна ядерна установка, призначена для тривалого зберігання (100 років) ВЯП з діючих енергоблоків РАЕС, ХАЕС та ЮУАЕС. Для зберігання ВЯП використовуватиметься технологія поверхневого "сухого" зберігання із застосуванням двобар'єрної системи ізоляції ВЯП від навколишнього середовища, що забезпечується обладнанням спеціально спроектованих інженерних систем контейнерного типу. Будівництво розпочалось в 2017 року у зоні відчуження

Чорнобильської АЕС. Графік будівництва передбачає завершення в першому кварталі 2020 року будівельних робіт і початок пуско-налагоджувальних.

Також будується сховище для переміщення палива зі старого сховища відпрацьованого ядерного палива (СВЯП-1), яке працювало на Чорнобильській АЕС в нове сховищі у зоні відчуження - СВЯП-2, де зберігатиметься відпрацьоване ядерне паливо із самої Чорнобильської станції [46].

Новий об'єкт (конфайнмент) "Укриття" у вигляді арки споруджено над зруйнованим реактором Чорнобильської АЕС (введення в експлуатацію – липень 2019 р.). Основна функція цього об'єкту полягає в обмеженні розповсюдження радіоактивних речовин, які перебувають в об'єкті «Укриття». Ця споруда повинна виконувати свою функцію як за умов нормальної експлуатації, так і в разі аварії (руйнація існуючого об'єкту "Укриття"). За проектом передбачено, що нова споруда буде експлуатуватися впродовж 100 років [47].

Завдання виконано повністю.

- Реалізація проектів реабілітації територій, що зазнали радіоактивного забруднення внаслідок Чорнобильської катастрофи, та повернення земель чорнобильської зони відчуження в економіку України з метою подальшого ефективного використання і розвитку промислового майданчика та виробничої інфраструктури Чорнобильської АЕС та зони відчуження;

У 2012 році Кабінетом Міністрів України було схвалено "Концепцію реалізації державної політики у сфері розвитку діяльності в окремих зонах радіоактивного забруднення внаслідок Чорнобильської катастрофи" [48].

Створення комплексу виробництв "Вектор" (Центральне підприємство з поводження з радіоактивними відходами) було спричинене необхідністю мінімізації екологічної небезпеки, пов'язаною з територіями, радіоактивно забрудненими внаслідок аварії на Чорнобильській АЕС. Будівництво комплексу "Вектор" розпочалося у січні 1998 року

Наприкінці 2019 року була офіційно почата експлуатація першої черги комплексу [49].

Для ефективного використання і розвитку промислового майданчика та виробничої інфраструктури Чорнобильської АЕС були розроблені проекти поновлюваної енергетики на територіях, що постраждали внаслідок Чорнобильської катастрофи. У першому кварталі 2018 р. сонячна електростанція на території ЧАЕС була уведена в експлуатацію. Таким чином з липня 2018 року перші кіловати із Чорнобиля почали надходити в єдину енергосистему України. Перша черга цієї електростанції має потужність 1 МВт. Загальна потужність за проектом 100 МВт [50].

В 2016 році Президент України підписав Указ про створення біосферного заповідника в Чорнобильській зоні відчуження. Цей унікальний біосферний заповідник займає територію більш ніж 226 тис. гектарів з різноманітною флорою й фауною. Головною метою створення заповідника було збереження неповторної флори й фауни Чорнобильській зоні відчуження, стабілізація гідрологічного режиму, реабілітація забруднених радіацією земель і проведення наукових досліджень в області екології, природознавства й географії [51].

Чорнобиль також став одним із об'єктів цільового інтересу для іноземних туристів в Україні. Кількість відвідувачів зони відчуження з 2015 року до 2018 року збільшилася з 8 тисяч до 70 тисяч осіб, з них більше половини - іноземці. Для відвідувачів відкрито інформаційний центр, нові маршрути, впроваджено електронний квиток та індивідуальний дозиметричний контроль.

Необхідно розробити та впровадити програму повернення територій, що забруднені внаслідок аварії на Чорнобильській АЕС до господарського використання [52].

Завдання виконано повністю.

Зниження рівнів опромінення населення та реабілітація територій, що зазнали радіоактивного забруднення внаслідок Чорнобильської катастрофи, шляхом забезпечення радіаційного захисту населення і довкілля, розвитку

продуктивних сил забруднених регіонів, відновлення виробничої та соціальної інфраструктури на цих територіях, зняття з них обмежень щодо виробництва сільськогосподарської продукції.

Зниження рівнів опромінення населення та реабілітація територій, що зазнали радіоактивного забруднення внаслідок Чорнобильської катастрофи здійснюється впровадженням заходів у критичних населених пунктах та господарствах зони гарантованого добровільного відселення.

Контроль за рівнем радіоактивного забруднення продуктів харчування, сільськогосподарської та лісової продукції в найбільш забруднених районах здійснювали радіологічні служби у 483 населених пунктах зони гарантованого добровільного відселення Волинської, Житомирської, Київської, Рівненської, Сумської, Черкаської та Чернігівської областей. Спеціалістами радіологами за рік відбирається і перевіряється понад 15 тис. проб, з яких близько 1,0% мали перевищення допустимих рівнів забруднення радіо цезієм, у т. ч.: молоко, м'ясо, лісові гриби та ягоди.

Проводяться обстеження населених пунктів Вінницької, Волинської, Івано-Франківської, Житомирської, Чернівецької та Чернігівської областей, території яких радіоактивно забруднені внаслідок аварії на Чорнобильській АЕС. У межах програми виконання дозиметричної паспортизації проведено відбір проб молока та картоплі – на вміст радіоактивного стронцію. Для комплексної оцінки доз опромінення населення проводяться виміри вмісту інкорпорованого цезію в організмі людини. Дослідження носять масовий характер і здійснюються у населених пунктах, в яких проводиться дозиметрична паспортизація [52].

Внесення підвищених доз фосфорно-калійних мінеральних добрив, після чого накопичення цезію-137 зменшується у 1,5-3 рази. Оскільки калій є аналогом радіоактивного цезію, то нестача його під час формування врожаю поповнюється за рахунок останнього.

Мінеральні добрива виносяться під овочі і картоплю, які вирощуються в особистих підсобних господарствах, та для підживлення луків і пасовищ.

Виробництво та застосування комбікормів з радіопротекторними властивостями, завдяки чому рівень забруднення молока падає у 3-10 разів. Це комбікорми містять сорбенти – цеоліт та фероцин, які поглинають радіоактивний цезій і виводять його з організму тварин, при цьому радіонукліди в молоко та м'ясо не потрапляють.

Діяльність щодо забезпечення подолання наслідків Чорнобильської АЕС не здійснена у запланованому обсягу [52].

Завдання виконано частково.

- Забезпечення реалізації радіоекологічних і соціально-економічних заходів на радіоактивно забруднених територіях, підтримка і ведення розподільних банків даних щодо радіоактивного забруднення природного середовища (на рівні районів і областей), оцінки доз опромінення населення, яке проживає на забруднених територіях, шляхом оцінки, прогнозування і прийняття оперативних рішень.

Контроль за рівнем радіоактивного забруднення продуктів харчування, сільськогосподарської та лісової продукції в найбільш забруднених районах здійснюють радіологічні служби у 483 населених пунктах зони гарантованого добровільного відселення Волинської, Житомирської, Київської, Рівненської, Сумської, Черкаської та Чернігівської областей. Спеціалістами радіологами за рік відбирається більш 100 тис проб (молоко, м'ясо, лісові гриби та ягоди), з них приблизно 1,0% мають перевищення допустимих рівнів забруднення радіо цезієм [53].

В Україні немає актуальних карт радіоактивного забруднення території на рівні районів і областей. Існуючі дані відносяться до 2006,2008 років для всієї країни [54]. Зроблена оцінка доз опромінення населення на 2055 рік.

На рис. 3.7 наведено карту забруднень України радіоактивними речовинами [6].

Карта забруднення України радіоактивними речовинами

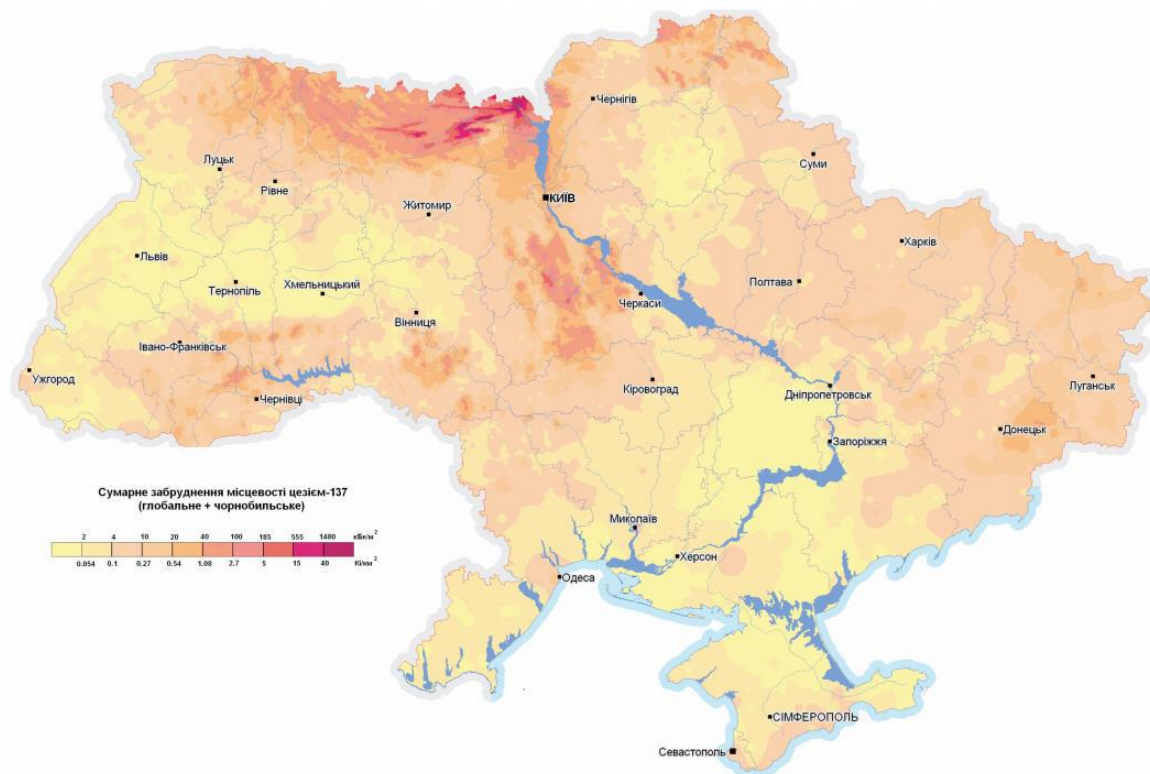

Рис. 3.7 - Карта забруднень України радіоактивними речовинами [6]

Завдання виконано частково.

Реалізація проектів ефективного використання лісових ресурсів на територіях, радіоактивно забруднених внаслідок аварії на Чорнобильській АЕС, насамперед, з метою запобігання лісовим пожежам.

Від радіоактивного забруднення найбільше постраждали землі лісогосподарського призначення в Житомирській, Рівненській, Київській, Чернігівській та Волинській областях. У Поліському регіоні зосереджено близько 40% лісових земель країни, де заготовляють значні обсяги деревини, харчової і технологічної сировини. Загалом, 1,2 млн. га, або 39%, лісових площ у 18 областях України мають щільність радіоактивного забруднення ґрунту ¹³⁷Cs понад 1 Кі/км². Такі лісові насадження в Житомирській, Рівненській і Київській областях становлять понад половину, а в Чернігівській — 30% площі земель лісогосподарського призначення лісових підприємств.

Дослідження динаміки забруднених ^{137}Cs лісових земель протягом останніх років свідчать про істотні зміни радіаційної ситуації в лісових екосистемах. Лісові насадження на площі 383,4 тис. га, які відносились до зони посиленого радіоекологічного контролю (37–185 кБк/м²) за ^{137}Cs , наразі мають якісно нову характеристику і можуть бути переведені до іншої категорії відновлених земель. Площа лісових земель зони безумовного відселення (>555 кБк/м² за ^{137}Cs) також зменшилася на 26,9 тис. га, і нині на цих угіддях можна диференційовано проводити лісогосподарські заходи.

Основними заходами з реабілітації цих територій, як і раніше, залишається забезпечення радіаційного моніторингу територій і продукції, здійснення контрзаходів, науковий супровід робіт. Так: влаштування протипожежних мінералізованих смуг з 4-ри кратним обробітком у пожеже небезпечний період дасть змогу запобігти рознесенню радіонуклідів пиловим шляхом.

До того ж питання радіаційного моніторингу є першочерговим у контексті відновлення сільськогосподарського виробництва на цих територіях і тому потребує відповідного наукового забезпечення, адже є основним джерелом одержання інформації щодо просторового перерозподілу радіонуклідів та інтенсивності їх міграції трофічними ланцюгами. Лісові екосистеми за відсутності стихійних явищ, які порушують їх цілісність (пожежі, буреломи), продовжують виконувати функцію потужного геохімічного бар'єра на шляху вторинного радіоактивного забруднення територій. Це дає підстави прогнозувати стабілізацію радіологічної ситуації лісових екосистем та довкілля загалом на багаторічну перспективу [55].

З метою забезпечення протипожежної безпеки вживаються різноманітні заходи із запобігання та гасіння пожеж, а саме:

- щорічно видаються накази ДАЗВ «Про організаційні заходи щодо запобігання пожежам на підприємствах, в організаціях, установах та на території зони відчуження»;
- розробляються мобілізаційні плани;

- розроблено та узгоджено з Поліським державним радіаційно-екологічним заповідником Республіки Білорусь «План взаємодіяння подразделений ГСП «Северная Пуца» України и ПГРЭЗ Республіки Беларусь при тушении лесных пожаров и ликвидации последствий чрезвычайных ситуаций в пограничной полосе на сопредельных территориях» на радіаційно-забруднених територіях;

- до початку пожежно-небезпечного періоду проводяться спільні тренування з ліквідації лісових пожеж у зоні відчуження. До участі у навчаннях залучаються представники ДАЗВ, ДСНС, ДСП «Північна Пуца», ДСП «Екоцентр», Чорнобильського радіаційно-екологічного біосферного заповідника та Відділу поліції зони ЧАЕС ГУ НП у Київській області;

- у 2018 році проведено спільні командно-штабні навчання із зниження ризику лісових пожеж у зоні відчуження між відомствами Республіки Білорусь та України, та напрацьовано законодавчу базу для спрощеного перетину кордону пожежно-рятувальними службами під час ліквідації транскордонних пожеж і надзвичайних ситуацій [56].

Завдання виконано повністю.

- ***Укріплення до 2020 року берегів водних об'єктів у межах населених пунктів;***

У 2009 р. було схвалено концепцію “Загальнодержавної цільової екологічної програми укріплення берегів поверхневих водних об'єктів та їх інженерного захисту на період до 2015 року” (розпорядження КМУ від 30 вересня 2009 р. N 1410-р). Але цільову програму щодо укріплення берегів не було затверджено. Державна статистична інформація щодо укріплення берегів водних об'єктів у межах населених пунктів відсутня.

Завдання виконано частково.

- ***визначення протягом першого етапу усіх територій, на яких існує загроза виникнення надзвичайних ситуацій у зв'язку з незадовільним техногенним та екологічним станом, та районування їх з поділом на категорії небезпеки;***

Рівень техногенного навантаження на природне середовище в Україні в чотири - п'ять разів перевищує аналогічний показник в Європі. Щорічно в нашій державі виникає понад 100 техногенних аварій і катастроф державного та регіонального масштабу. При цьому в кожному великому промисловому центрі міститься значна кількість потенційно небезпечних об'єктів (ПНО).

З метою поліпшення запобігання виникненню надзвичайних ситуацій природного і техногенного характеру постійно оновлюється база даних Державного реєстру потенційно небезпечних об'єктів. Станом на 26 липня 2019 р. у реєстрі ПНО зафіксовано близько 27000 об'єктів.

За 9 місяців 2019 року чисельність надзвичайних ситуацій з негативними екологічними та економічними наслідками склало 116 штук, у т.ч.:

НС на державному рівні – 1 штука;

НС на регіональному рівні – 6 штук;

НС на місцевому рівні – 55 штук;

НС на об'єктовому рівні – 54 штуки.

Одна п'ята частина території держави становить територія потенційної загрози для життя і здоров'я населення.

Лише вибухо- та пожежонебезпечних об'єктів в Україні налічується понад 1200. Найнебезпечніші об'єкти переважно сконцентровані в межах Придніпров'я, Донбасу, Одеської, Кіровоградської та ряду інших областей.

В Інституті географії НАН України згідно спільного наказу ДСНС України та НАН України «Про створення Атласу природних, техногенних, соціальних небезпек і ризиків виникнення надзвичайних ситуацій в Україні» від 03.07.2013 № 443/356 завершено розробку двох Атласів, що характеризують критичний стан багатьох об'єктів господарства України та відображають різнопланові чинники можливого виникнення надзвичайних ситуацій в Україні.

«Атлас природних, техногенних, соціальних небезпек і ризиків виникнення надзвичайних ситуацій в Україні» класичного типу вміщує 143 карти з пояснювальними текстами, що структуровані за 6 розділами, у Атласі розміщено інформацію про понад 15 тис. місць небезпечних для людини та природи.

Динамічний «Атлас техногенних небезпек України» дозволяє змінювати контент і тематичні карти у реальному масштабі часу.

09 березня 2016 р. Атласи передано до Державної служби України з надзвичайних ситуацій. Але враховуючи особливість наявної у атласі інформації у відкритому доступі цього документу наразі не має.

Завдання виконано повністю.

Відходи та небезпечні хімічні речовини:

- забезпечення до 2015 року зберігання 70 відсотків побутових відходів міст з населенням не менш як 250 тисяч осіб на спеціалізованих та екологічно безпечних полігонах, а також до 2020 року зберігання в повному обсязі таких відходів;

Важливим кроком, здійсненим в 2013 році, було прийняття Кабінетом Міністрів України «Концепції Загальнодержавної програми поводження з відходами на 2013-2020 рр.». Загальною тенденцією для України залишається низький рівень перероблення й утилізації ТПВ та високий показник їх захоронення на полігонах. Значна частина полігонів працюють в режимі перевантаження, не відповідають санітарним і природоохоронним нормам. Крім того частішали випадки вивезення ТПВ на невідповідні звалища, а також виникнення несанкціонованих звалищ, особливо у приватному секторі. За даними Мінрегіонбуду України у 2015 році (без урахування даних тимчасово окупованих територій) утворилось близько 48 млн. м³ побутових відходів, або близько 10 млн. тонн. В цілому близько 77,5% населення України охоплено послугами з вивезення побутових відходів. Кризовий стан економіки знижує актуалізацію проблеми відходів і призводить до зменшення інвестиційних можливостей.

Данні щодо кількості населених пунктів з чисельністю понад 250 тис. осіб на кінець 2014 року та відходів, які поховано на полігонах ТПВ, що обслуговують ці міста, наведено в табл. 3.6 [9].

Таблиця 3.6 - Кількості населених пунктів з чисельністю понад 250 тис. осіб на кінець 2014 року та відходів, які поховано на полігонах ТПВ, що обслуговують ці міста.

Назва адміністративно-територіальної одиниці (найменування міста з населенням понад 250 тис. осіб)	Кількість міст з населенням понад 250 тис. осіб	Полігони ТПВ, які обслуговують міста з населенням понад 250 тис. осіб		Кількість відходів, захоронених на полігонах ТПВ, які обслуговують міста з населенням понад 250 осіб
		кількість, од.	тис. куб. м	
Вінницька (Вінниця)	1	1	747	323,438
Дніпропетровська (Дніпро, Кривий Ріг)	2	4	14222	2906,127
Донецька (Маріуполь)	1	1	1129	285,115
Житомирська (Житомир)	1	1	576	301,235
Запорізька (Запоріжжя)	1	1	н/в	1577,335
Львівська (Львів)	1	-	-	1125,987
Миколаївська (Миколаїв)	1	1	1074,883	630,789
Одеська (Одеса)	1	1	5000	2609,286
Полтавська (Полтава)	1	-	-	359,381
Сумська (Суми)	1	1	349,828	192,391
Харківська (Харків)	1	2	3144	2053,004
Херсонська (Херсон)	1	-	-	224,791
Хмельницька (Хмельницький)	1	1	856,2	338,352
Черкаська (Черкаси)	1	1	708,8	233,544
Чернівецька (Чернівці)	1	1	577,3	240,048
Чернігівська (Чернігів)	1	1	130	325,144
м. Київ	1	1	547,9	7002,967
Усього по Україні	18	17	29062,911	20728,934

За даними державної служби статистики України кількість населених пунктів з чисельністю понад 250 тис. осіб на кінець 2014 року становила 18 од. Згідно інформації Міністерства розвитку громад та територій України кількість полігонів твердих побутових відходів, які відповідають будівельним нормам, нараховується 17 од. загальною потужністю 29062,911 тис. куб. м на рік. Для міст

Львів, Полтава, Херсон відсутні спеціалізовані та екологічно безпечні полігони ТПВ.

Полігон ТПВ №5, розташований в с. Підгірці Київської області має проектну потужність 547,9 тис. куб. м відходів. Він не в змозі забезпечити належне розміщення побутових відходів, які утворюються у м. Києві. Тому частково утилізація побутових відходів здійснюється на сміттєспалювальному заводі в місті Києві.

Загалом слід зазначити, що незважаючи на певні позитивні зрушення, проблема побутових відходів залишається однією з найбільш гострих господарських і природоохоронних проблем. Оновлення компонентного складу, обмеженість територій для розміщення полігонів для захоронення відходів призводить до зростання витрат на поводження з ними та напруженості в суспільстві.

Інтерактивна мапа Міністерства екології та природних ресурсів України. Реєстр місць видалення відходів наведена на рис. 3.8 [10].

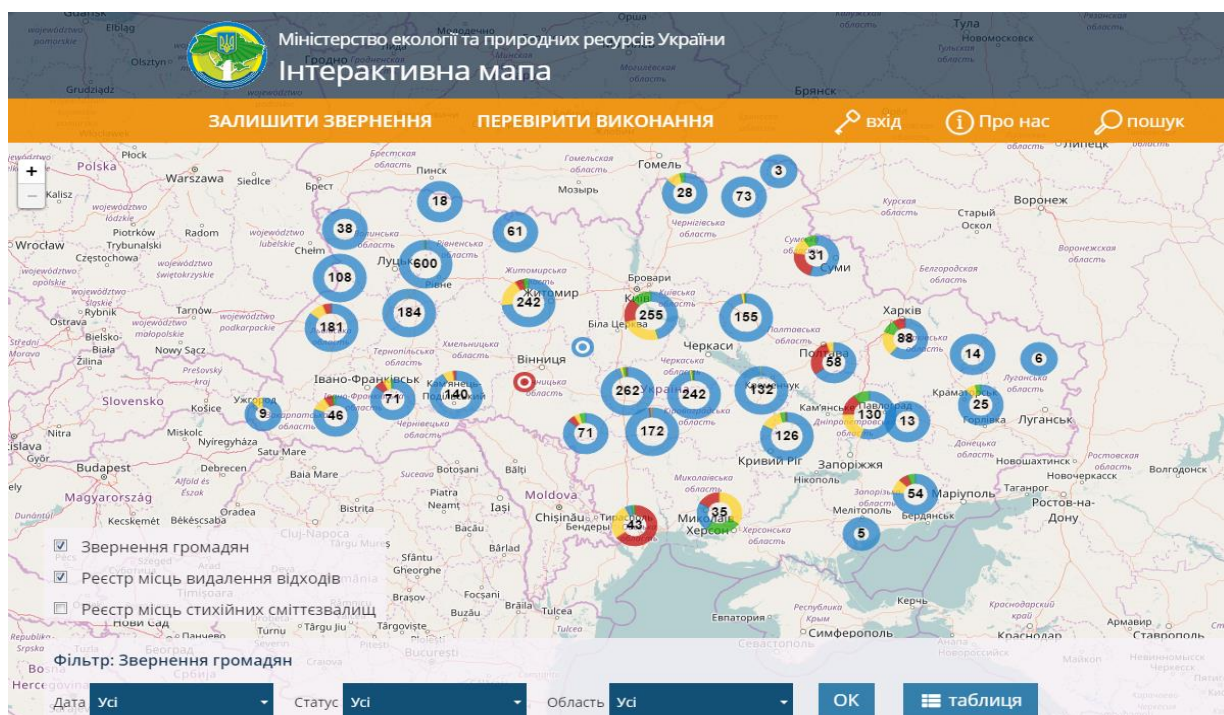

Рисунок 3.8. - Інтерактивна мапа Міністерства екології та природних ресурсів України. Реєстр місць видалення відходів [7].

Інтерактивна мапа представляє скупчення звалищ сміття. Кожен бажаючий громадянин може зареєструватися та залишити звернення. Крім того, є можливість перевірити виконання робіт. Сайт надає можливість фільтрувати інформацію за трьома основними критеріями: дата звернення, статус виконання та область розміщення. Сервіс esomara.gov.ua має на меті зібрати найповнішу інформацію щодо стану і місць розміщення звалищ сміття в Україні.

Станом на 2015 рік забезпечено зберігання 78% твердих побутових відходів, які утворюються у містах з населенням понад 250 тис. осіб, на спеціалізованих та екологічно безпечних полігонах.

Таким чином, це завдання виконано повністю.

Розроблення до 2015 року плану заходів щодо заміни особливо небезпечних хімічних речовин, що виробляються і використовуються в основних секторах національної економіки, та забезпечення їх безпечного транспортування і зберігання.

З 2010 р. Мінприроди України за рахунок ДФОНПС та обласних фондів охорони навколишнього природного середовища розпочало реалізацію масштабної трирічної програми з очистки України від небезпечних відходів. Зокрема, планувалось нарешті повністю вирішити проблему непридатних пестицидів в Україні, і це завдання вважалось однією з пріоритетних програм Міністерства, планувалося, що територія України до кінця 2012 р. буде повністю очищена від непридатних пестицидів. Однак і теперішній час проблема пестицидів залишається досить гострою.

У 2010-2012 роках за кошти Державного фонду охорони навколишнього природного середовища вивезено за межі країни 2063 тонн непридатних пестицидів. Загалом щодо небезпечних відходів слід зазначити, що на сьогодні через відсутність досконалих технологій знешкодження непридатних пестицидів, що пропонуються на вітчизняному ринку, є виправданим вивезення непридатних пестицидів за межі України для знешкодження. Впродовж тривалого часу в країні залишаються не вирішеним питання утилізації і переробки небезпечних відходів, які

зберігаються на звалищах і спеціальних полігонах та на території підприємств. Не вирішується також питання будівництва комплексів з їх утилізації й знешкодження та нових сучасних полігонів для захоронення. У той же час забруднення довкілля токсичними промисловими відходами досягло такого рівня, який негативно впливає на здоров'я населення країни.

Прийнятий в 2015 році Закон України «Про ліцензування видів господарської діяльності» частково регламентує заходи щодо заміни особливо небезпечних хімічних речовин, що виробляються і використовуються в основних секторах національної економіки. Ліцензійні умови провадження господарської діяльності з виробництва особливо небезпечних хімічних речовин, перелік яких визначається Кабінетом Міністрів України, затверджені Постановою Кабінету Міністрів України від 13 липня 2016 р. № 445.

Завдання частково виконано.

- До 2020 року зберігання в повному обсязі таких відходів, а також зменшення до 2020 року в спеціальних місцях зберігання побутових відходів на 15 відсотків базового рівня частки відходів, що піддаються біологічній деградації;

До компонентів побутових відходів, що піддаються біологічній деградації, відносяться: папір, картон, харчові відходи, деревина, садово-паркові відходи, текстиль, шкіра, гума, а також засоби особистої гігієни. Згідно досліджень Інституту технічної теплофізики НАН України вміст біорозкладаємих компонентів побутових відходів в Україні становить:

папір та картон	-	4,6% по масі;
текстиль	-	3,6 % по масі;
харчові відходи	-	30,6 % по масі;
деревина	-	1,4 % по масі;
садово-паркові відходи	-	15,9 % по масі.

Таким чином загальна кількість біорозкладаємих компонентів у складі ТПВ досягає 56,1% по масі.

В результаті складного біотермічного анаеробного процесу, який протікає у товщі відходів, заборонених на звалищах та полігонах, здійснюється перетворення органічних сполук з виділенням звалищного газу.

Звалищний газ містить більше 50% метану, який можна використовувати на різні потреби: в енергетичних установках, для заправлення транспортних засобів, подачі у газові мережі тощо. Збір біогазу з полігонів ТПВ з утилізацією для виробництва енергії є обов'язковою вимогою згідно наказу Міністерства житлово-комунального господарства № 435 від 01.12.2010 р. «Про затвердження Правил експлуатації полігонів побутових відходів».

Завдання виконано частково.

- Збільшення до 2020 року в 1,5 рази обсягу заготівлі, утилізації та використання відходів як вторинної сировини;

У 2018 році за даними Міністерства розвитку громад та територій України у майже 1200 населених пунктах впроваджується роздільне збирання побутових відходів, що в 1,5 рази більше, ніж у 2017 році. У 21 населеному пункті працюють 26 сміттесортувальних ліній, у 18 населених пунктах будуються сміттесортувальні комплекси. У табл. 3.7 наведені порівняльні дані заготівлі, утилізації відходів як вторинної сировини.

Таблиця 3.7 – Обсяги заготівлі та утилізації відходів як вторинної сировини у складі ТПВ за 2010 та 2018 роки

Найменування відходу як вторинної сировини	Обсяг заготівлі, утилізації відходів як вторинної сировини, тис. тонн		Обсяги зростання заготівлі, утилізації відходів як вторинної сировини, рази
	2010 рік	2018 рік	
Макулатура	67	700	10
Полімери	20	120	6
Скло	13	460	35

На сьогодні діють 17 підприємств з переробки макулатури, 39 — з переробки полімерів, 19 – з переробки ПЕТФ-сировини, 16 — з переробки склобою. Обсяг зібраних ресурсоцінних компонентів завдяки роздільному збору побутових відходів мешканцями у контейнери на прибудинковій території, сортувальним лініям на полігонах та через пункти вторсировини становить тільки 40% від потужностей сміттєпереробних заводів. Обсяг вимушеного імпорту вторинної сировини для функціонування діючих підприємств по переробки становить 400 тис. тон.

Завдання виконано повністю.

- запровадження новітніх технологій утилізації твердих побутових відходів;

Згідно даних Міністерства розвитку громад та територій України станом на 2019 рік в країні у 1462 населених пунктах впроваджується роздільне збирання побутових відходів.

У 28 населеному пункті працюють 34 сміттєсортувальні лінії: у м. Вінниця, смт. Муровані Курилівці, Іллінці, м. Калинівка Вінницької області; м. Луцьк та м. Ковель Волинської області, м. Кривий Ріг, м. Краматорськ, м. Запоріжжя, Веселівський район Запорізької області; м. Івано-Франківськ, м. Переяслав-Хмельницький, м. Біла Церква, м. Обухів (2 сортувальні лінії), с. Фурси, с. Погреби та с. Підгірці Київської області, м. Кропивницький, м. Буськ, м. Новояворівськ, м. Червоноград та м. Золочів Львівської області, м. Суми, с. Плебанівка Тернопільської області, м. Богодухів Харківської області, м. Дунаївці Хмельницької області, м. Чернівці, м. Київ (6 сортувальних ліній).

Утилізація побутових відходів здійснюється на сміттєспалювальному заводі в місті Києві, а також експлуатуються сміттєспалювальна установка в м. Люботин Харківської області та дві сміттєспалювальні установки в м. Харків.

Крім того, у 17 населених пунктах будуються сміттєсортувальні комплекси.

На 54 полігоні наявна система збирання фільтрату, в тому числі на 41 полігонах наявна система знезараження фільтрату, на інших – влаштовано

резервуари накопичувачі, колодязі або лотки, звідки періодично фільтрат транспортується на очисні споруди.

На 19 полігонах влаштовано систему вилучення біогазу та експлуатуються когенераційні установки. На полігоні у м. Кременчук та Запоріжжя біогаз факельне спалюється.

Когенераційні установки експлуатуються на полігонах ТПВ в населених пунктах: м. Вінниця; м. Луцьк; м. Кривий Ріг, м. Житомир, м. Ужгород; м. Івано-Франківськ; м. Коломия Івано-Франківської області, м. Біла Церква, с. Глибоке Бориспільського р-ну Київської області; с. Рожівка Броварського р-ну Київської області; с. Підгірці Обухівського р-ну Київської області; м. Кропивницький, с. Весняне Миколаївської області; м. Кременчук, м. Рівне; м. Хмельницький; м. Черкаси та м. Чернігів.

Однак, згідно Звіту про результати аудиту впровадження системи поводження з побутовими відходами та ефективності використання коштів державного бюджету у цій сфері, затвердженого рішенням Рахункової палати від 26.10.2017 р. № 22-1, більшість проектів, які фінансуються з державного бюджету Мінрегіонбудом, направлені не на впровадження сучасних методів і технологій у сферу поводження з побутовими відходами, а на будівництво та розширення полігонів, а також оновлення автотранспорту підприємств, які надають послуги з вивезення відходів.

Завдання виконано частково..

- Забезпечення до 2020 року остаточного знешкодження накопичених не придатних до використання пестицидів шляхом запровадження екологічно безпечних технологій їх знешкодження та розроблення до 2015 року і виконання до 2020 року плану заходів щодо заміни особливо небезпечних хімічних речовин, що виробляються і використовуються в основних секторах національної економіки, та забезпечення їх безпечного транспортування і зберігання;

Особливістю поводження з непридатними та забороненими пестицидами в Україні є обов'язковість їх утилізації, знищення та знешкодження разом з тарою з-під них згідно вимог статті 15 Закону України «Про пестициди і агрохімікати». При цьому в державі немає безпечних потужностей для утилізації такого виду небезпечних відходів. До 2015 року їх вивозили до країн Європейського Союзу, зокрема, Польщі, Великої Британії та Франції. Завдяки цьому повністю очищені від накопичених за попередні роки непридатних пестицидів території Івано-Франківської, Закарпатської, Кіровоградської, Львівської, Харківської областей. Але через законодавчі колізії з 2015 року до 2019 року була заблокована можливість утилізувати пестициди за кордоном. Механізм транскордонного перевезення в рамках Базельської конвенції в Україні не діяв. Через це з 2015 року Мінприроди не видавало висновку та повідомлення на транскордонне перевезення непридатних пестицидів.

З метою приведення нормативно-правових акти, що регулюють цю сферу, у відповідність до міжнародних вимог Кабінетом Міністрів України було прийнято постанову від 21.11.2018 р. № 1212 «Про внесення зміни до пункту 11 Положення про контроль за транскордонними перевезеннями небезпечних відходів та їх утилізацією/видаленням». Після набрання чинності цією постановою 20.02.2019 р. було вирішене питання вивозу непридатних пестицидів за кордон для подальшої екологічно безпечної утилізації.

Завдання виконано частково.

- Створення до 2015 року системи безпечного поводження з медичними відходами;

У міжнародній практиці поводження з відходами - медичні відходи лікарень, поліклінік та інших медичних закладів виділені в окрему групу і за Базельською конвенцією (1998 р.) визначаються як небезпечні.

За даними Всеукраїнської екологічної ліги в Україні щорічно утворюється 380-400 тис. тонн медичних відходів, з них 100-120 тис. тонн - небезпечні.

У таблиці 3.8 наведена інформація утворення відходів від медичної допомоги згідно державних статистичних спостережень.

Таблиця 3.8 – Дані щодо утворення медичних відходів за 2014-2017 роки

Найменування відходу	Обсяги утворення по роках, тонн			
	2014	2015	2016	2017
Відходи медичної допомоги	1100,0	900,0	700,0	600,0
у т.ч. I-III кл. небезпеки	163,4	176,4	209,0	200,0

Проблема поводження з медичними, в тому числі й фармацевтичними відходами для України є вирішеною лише частково. Сьогодні немає цілісної налагодженої системи, яка б забезпечувала всі етапи поводження з цими відходами.

Поводження з медичними відходами (збирання, перевезення, зберігання, сортування, оброблення (перероблення), утилізації, видалення, знезараження, захоронення, знищення) у закладах охорони здоров'я визначені наказом МОЗ України від 08.06.2015 № 325 «Про затвердження Державних санітарно-протиепідемічних правил і норм щодо поводження з медичними відходами» (далі – Правила).

Відповідно до цих Правил медичні відходи поділяються на такі категорії:

категорія А - епідемічно безпечні медичні відходи;

категорія В - епідемічно небезпечні медичні відходи;

категорія С - токсикологічно небезпечні медичні відходи;

категорія D - радіологічно небезпечні медичні відходи.

Вимоги щодо поводження з медичним відрізняються залежно від категорії відходів.

Більшість лікувально-профілактичних закладів не мають відповідної матеріально-технічної бази для забезпечення належного поводження з медичними відходами. Видатки з державного бюджету для закупівлі контейнерів та пакетів, транспортних засобів для збирання та тимчасового зберігання відходів є недостатніми. Не вирішують проблеми і зовсім низькі штрафи за порушення правил утиліза-

ції медичних відходів (від 850 грн.), при тому що такі заклади можуть перевірятися планово уповноваженими органами раз на три роки.

Крім того, ці Правила не поширюються на порядок поводження з медичними відходами підприємств з виробництва фармацевтичної продукції та медичних відходів, що утворюються у побуті.

Окремою проблемою як України, так і світу в цілому є поводження з лікарськими засобами, термін придатності яких закінчився, та невикористаними препаратами, які потрапляють на сміттєзвалища. У таблиці 3.9 наведена інформація стосовно поводження з медичними відходами в Україні за 2014-2017 роки за даними державних статистичних спостережень.

Таблиця 3.9 – Інформація щодо поводження з медичними відходами в Україні за 2014-2017 роки

Роки	Обсяги медичних відходів, тонн		
	спалено	утилізовано	видалено
2014	500,0	400,0	0,0
2015	400,0	0,0	0,0
2016	1100,0	100,0	0,0
2017	1400,0	100,0	0,0

Всеукраїнська екологічна ліга неодноразово вказувала на проблемні питання в практичній діяльності лікувально-профілактичних закладів щодо поводження з медичними відходами, що потребують негайного вирішення з боку органів державної влади, зокрема:

- відсутність крематоріїв для кремації (спалювання) відходів категорії В;
- збільшення фінансування для забезпечення виконання наказу МОЗ України № 325 від 08.06.2015р;
- відсутність установок для знезараження відходів категорії В (зокрема автоклавів);
- відсутність в лікувально-профілактичних закладах схем поводження з медичними відходами;
- відсутність пунктів прийому медичних відходів від населення;

- відсутність системи та логістики в сфері поводження з медичними відходами.

З метою вирішення питань поводження з медичними відходами було розроблено проект постанови КМУ «Деякі питання збирання, видалення, знешкодження та утилізації відходів, що утворюються у процесі надання послуг з охорони здоров'я людей, ветеринарних послуг, пов'язаних з цим дослідних робіт, а також відходи лікарських засобів». Однак, цей нормативно-правовий акт прийнято не було.

Таким чином, до тепер в Україні не налагоджена безпечна система поводження з медичними відходами.

Завдання не виконано.

Біобезпека

Здійснення контролю за ввезенням на територію України генетично модифікованих організмів, запобігання їх неконтрольованому поширенню та удосконалення до 2015 року дозвільної системи у сфері поводження з генетично модифікованими організмами, у тому числі щодо їх транскордонних переміщень, забезпечення координації генетично-інженерної діяльності.

Спеціалісти Державної санітарно-епідеміологічної служби України в межах Референс-центру молекулярної діагностики інфекційних хвороб бактеріологічної лабораторії ДЗ «Центр з контролю та моніторингу захворювань МОЗ України» організовують та проводять навчання на робочих місцях фахівців Держсанепідслужби з методів якісного та кількісного виявлення ГМО у харчових продуктах та продовольчій сировині. В сфері управління Державної санітарно-епідеміологічної служби України створено мережу лабораторних центрів: 30 Державних установ «Лабораторні центри Держсанепідслужби України» (з яких 1-республіканський (в АР Крим), 24-обласних, 2 - міських, 3 - відповідно на водному, залізничному та повітряному транспорті), на які покладено функції забезпечення проведення лабораторних та інструментальних досліджень і випробувань для потреб державного санітарно-епідемічного нагляду, у т.ч. якісне та кількісне виявлення ГМО у харчових продуктах та продовольчій сировині.

Завдання щодо удосконалення здійснення контролю за ввезенням на територію України генетично модифікованих організмів, запобігання їх неконтрольованому поширенню та удосконалення дозвільної системи у сфері поводження з генетично модифікованими організмами, у тому числі щодо їх транскордонних переміщень, забезпечення координації генетично-інженерної діяльності реалізуються у відповідних змінах до нової редакції Закону України «Про державну систему біобезпеки при створенні, випробуванні, транспортуванні та використанні генетично модифікованих організмів», який знаходиться на розгляді в Державній регуляторній служби України (лист Мінприроди від 15.03.2019 № 5/4.1-15/2957-19).

Завдання виконано частково.

Забезпечення протягом першого етапу розроблення нормативно-правових актів з питань державного регулювання і контролю у сфері поводження з генетично модифікованими організмами та провадження генетично-інженерної діяльності.

Протягом останнього десятиліття нормативно-законодавча база щодо поводження з ГМО, яка була створена до 2010 р. постійно коректувалась і змінювалась, а також були розроблені нові нормативно-правові акти, до яких відносяться:

– Постанова КМУ «Про визначення наукової установи, уповноваженої на виконання функцій науково-методологічного центру з питань випробувань генетично модифікованих організмів» від 10.10.2012 № 761-р;

– Постанова КМУ «Положення про мережу випробувальних лабораторій з визначення вмісту генетично модифікованих організмів у продукції» від 11.07.13 № 700;

– Постанова КМУ «Положення про Науково-методологічний центр з питань випробувань генетично модифікованих організмів» від 11.07.13 № 701;

– Наказ Міністерства екології та природних ресурсів України «Про затвердження Критеріїв оцінки ризику потенційного впливу генетично

модифікованих організмів на навколишнє природне середовище» від 07.02.2011 № 36;

– МОЗ України «Про затвердження Переліку харчових продуктів щодо яких здійснюється контроль вмісту генетично модифікованих організмів» від 09.11.2010 № 971;

– МОЗ України «Про затвердження форми Реєстру косметичних та лікарських засобів, які містять генетично модифіковані організми або отримані з їх використанням» від 10.04.2013 № 290;

— Міністерства аграрної політики та продовольства України «Щодо посилення державного контролю за безпечністю сільськогосподарської продукції та наявністю або відсутністю в ній генетично модифікованих організмів» від 24.02.2011 № 52;

– Міністерства аграрної політики та продовольства України «Про відбір проб насіння, що ввозиться на територію України, для визначення наявності або відсутності в ньому генетично модифікованих організмів» від 16.03.2011 № 78.

МОЗ України «Про затвердження Порядку проведення державної ветеринарно-санітарної експертизи кормів, кормових добавок та ветеринарних препаратів, які містять генетично модифіковані організми» від 16.01.2018 № 17.

У 2014 році було прийнято Закон «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо харчових продуктів», який регламентує регуляцію і контроль у сфері поводження з генетично модифікованими організмами та провадження генетично-інженерної діяльності. [8].

Державною санітарно-епідеміологічною службою України розроблено та направлено на погодження проект постанови Кабінету Міністрів України «Про утворення Національного координаційного центру з генетичної та біологічної безпеки». Держсанепідслужба залучається до підготовки проектів актів, спрямованих на створення правової та організаційної основи державного регулювання і контролю та до розробки національних стандартів з визначення, випробування та оцінки відповідності у сфері поводження з генетично модифікованими організа-

ми та генетично-інженерної діяльності по мірі їх розробки. В цілому питання біо-безпеки регламентовані, але поставлені завдання в повному обсязі не вирішені. Таким чином, завдання виконано частково.

Удосконалення протягом першого етапу дозвільної системи у сфері поводження з генетично модифікованими організмами, в тому числі щодо їх транскордонних переміщень, та забезпечення координації генетично-інженерної діяльності.

Підготовлено та розпорядженням Кабінету Міністрів України від 15 квітня 2015 року № 371-р затверджені Плани імплементації Директиви № 2001/18/ЄС Європейського Парламенту та Ради від 12 березня 2001 року про умисне вивільнення у навколишнє середовище генетично модифікованих організмів та про скасування Директиви Ради № 90/220/ЄЕС зі змінами і доповненнями, внесеними Рішеннями № 2002/623/ЄС та № 2002/811/ЄС, Регламентами (ЄС) № 1829/2003 та (ЄС) № 1830/2003 та Директивою № 2008/27/ЄС, Регламенту Європейського Парламенту та Ради № 1946/2003 від 15 липня 2003 року про транскордонне переміщення генетично модифікованих організмів.

Наказом Мінприроди від 05.08.2014 № 250, відповідно до Угоди про асоціацію між Україною та Європейським Союзом, наказом Мінприроди від 17.10.2014 № 327 утворена та функціонує робоча група з питань поводження з генетично модифікованими організмами, проведено два її засідання.

Відповідно до діючого в Україні законодавства, ввезення і реалізація харчових продуктів, що містять генетично модифіковані організми в кількості понад 0,9%, здійснюються за наявності відповідного маркування із зазначенням якісного складу таких продуктів.

Точних даних щодо вмісту ГМО у продуктах харчування, кормах, а також зернових та рослинних культурах немає, але аналіз та систематизація результатів дослідження генно-модифікованих зразків дають підставу зробити висновок, що у період з 2011 року по 2018 рік спостерігається тенденція зростання продукції з ГМО: за даними Укрметртестстандарт» у 2011 р. вміст ГМО в досліджених

зразках знизився порівняно з базовим роком у 2,6 разів, але надалі (за винятком 2016 р.) спостерігається тенденція щодо зростання ГМО-продукції, з досягненням рівня базового року.

Вміст продукції з ГМО понад 0,9% (яка належить до обов'язкового маркування) з 2011 до 2016 рр. коливався від 1,1% до 2,1%, а у 2017 р. процент невідповідності продуктів з ГМО склав 2,5%. Проте за даними ДУ «Лабораторні центри МОЗ України» за 2017 р. відсоток продукції, що не відповідав нормам склав – 0,8%, а в 2018 р. відсоток невідповідності збільшився у 2,5 рази та склав 2,0%.

Більш за все ГМ-продукції, що не відповідали нормі і містили ГМО понад 0,9%, було визначено у сировині - 76%, менше за все – в кормах -8%, у продуктах харчування спостерігалось 16%. Слід зазначити, що площі земель, які засівають генно-модифікованими лініями зернових також з роками збільшуються. Сьогодні в Україні функціонують 17 лабораторій, згідно із Реєстром акредитованих ООВ Національного агентства з акредитації України, у сферу діяльності яких входить випробування генетично модифікованих організмів.

Завдання виконано повністю.

Висновки

Підвищення рівня екологічної безпеки на підставі проведення оцінки ризиків почалось на законодавчому рівні, але не відбулось на практичному рівні.

Відбулось суттєве зменшення викидів забруднюючих речовин в атмосферне повітря із стаціонарних та пересувних джерел, що відповідає завданням. Індекс ІЗА зменшився у 2018 р. на 0,6 одиниць порівняно з цим показником у 2010 р. з загальні обсяги викидів забруднюючих речовин від стаціонарних джерел в 2018 р. скоротилися на 39,4 % у порівнянні з 2010 р., а викиди від пересувних джерел забруднення відповідно скоротилися на 46,7 %.

В області охорони поверхневих вод відбулось впровадження інтегрованого управління водними ресурсами за басейновим принципом. Одночасно з

внутрішнім реформуванням водного сектору виконано адаптацію законодавства України до законодавства ЄС. Значно зменшилися скиди забруднюючих речовин до водних об'єктів, що відповідає завданням, які було поставлено. Але поліпшення якості поверхневих вод у порівнянні з 2010 р. не відбулось.

Збільшення обсягу використання енергетичних джерел з низьким рівнем викидів двоокису вуглецю відбулося меншою мірою, ніж це заплановано. Забезпечено підготовку до підписання та ратифікації Паризької кліматичної угоди. Україна стала однією з перших європейських держав, яка ратифікувала цю глобальну кліматичну реформу.

Розроблено правові документи щодо максимально повного використання видобутих корисних копалин, мінімізації відходів та державного обліку артезіанських свердловин.

Зниження рівнів опромінення населення та реабілітація територій, що зазнали радіоактивного забруднення внаслідок Чорнобильської катастрофи виконано частково.

Впровадження правових документи щодо державного регулювання і контролю у сфері поводження з генетично модифікованими організмами та медичними відходами виконано в повному обсязі.

Із 35 завдань другої стратегічної цілі 16 завдань виконано повністю, 19 завдань виконано частково. Ступень виконання завдань другої стратегічної цілі складає 59,5 %. Реалізацію стратегічної цілі щодо поліпшення екологічної ситуації та підвищення рівня екологічної безпеки досягнуто не у повному обсязі, але можна зробити висновок, що стратегічна ціль 2 в цілому досягнута.

Основні завдання щодо поліпшення екологічної ситуації та підвищення рівня екологічної безпеки виконано.

3.3 Ціль 3. ДОСЯГНЕННЯ БЕЗПЕЧНОГО ДЛЯ ЗДОРОВ'Я ЛЮДИНИ СТАНУ НАВКОЛИШНЬОГО ПРИРОДНОГО СЕРЕДОВИЩА

Стратегічні завдання

Запобігання порушенням санітарно-гігієнічних вимог до якості повітря в населених пунктах (з кількістю населення не менш як 250 тисяч осіб) шляхом створення та удосконалення до 2015 року систем автоматичного моніторингу та посилення екологічного контролю за якістю повітря.

Міністерство енергетики та захисту довкілля України (раніше Міністерство екології та природних ресурсів України) не має власної системи моніторингу якості повітря. Державна екологічна інспекція, яка підпорядковувалася Міністерству, здійснювала лише вибірковий відбір проб на джерелах викидів.

Укргідрометцентр, який підпорядковується Міністерству внутрішніх справ, здійснює спостереження за забрудненням атмосферного повітря у 53 містах України на 162 стаціонарних, двох маршрутних постах спостережень та двох станціях транскордонного переносу, веде спостереження за хімічним складом атмосферних опадів та за кислотністю опадів. Центральна геофізична обсерваторія вимірює та направляє до Інституту гігієни медичної екології ім. Марзєєва НАМН України дані про середньорічні концентрації забруднювальних речовин.

Санітарно-епідеміологічна служба, яка підпорядковується Міністерству охорони здоров'я України, здійснює спостереження за якістю атмосферного повітря у житловій та рекреаційній зонах: поблизу основних доріг, санітарно-захисних зон та житлових будинків, на території шкіл, дошкільних установ та медичних закладів в містах та в робочій зоні.

У ряді областей за рішенням органів місцевого самоврядування створені та набувають розвитку автоматизовані системи моніторингу якості атмосферного повітря та посилення екологічного контролю за якістю повітря, зокрема: у Донецькій області система складається з 7 стаціонарних автоматизованих постів (роз-

міщення показано на рис.3.9) та 50 індикативних постів на межах санітарно-захисних зон основних підприємств забруднювачів; система Дніпропетровської області складається з 12 стаціонарних автоматизованих постів розташованих у 6 містах області; Київська область також має 4 стаціонарних автоматизованих постів спостережень за атмосферним повітрям.

Рисунок 3.9 - Розташування автоматизованих постів спостережень на території Донецької області

Ці системи надають інформацію у поточному режимі часу до відповідних сайтів Департаментів екології та природних ресурсів областей.

У серпні 2019 р. було схвалено постанову Кабінету Міністрів України від 14.08.2019р. № 827 «Деякі питання здійснення державного моніторингу у галузі

охорони атмосферного повітря», за якою розмежовано та конкретизовано функції Мінприроди України (нині Міністерство енергетики та захисту довкілля України), Міністерства охорони здоров'я України, Державної служби України з надзвичайних ситуацій, Державного агентства України з управління зоною відчуження та виконавчих органів міських рад; визначено перелік забруднювальних речовин, щодо яких здійснюється оцінювання, пороги оцінювання та граничні величини. Постановою передбачено оновлення мережі спостережень та встановлення автоматизованих постів спостережень за станом атмосферного повітря.

Система автоматичного моніторингу якості атмосферного повітря впроваджується, однак дуже повільно, що обумовлено відсутністю фінансування. На кінець 2019 року в режимі дослідної експлуатації працює система постів спостереження у Донецькій, Дніпропетровській та Київській областях. Про інші області дані відсутні.

Завдання виконано частково.

Переважне (90 відсотків) забезпечення дотримання до 2020 року санітарно-гігієнічних вимог до якості поверхневих вод у місцях інтенсивного водокористування населення (для населених пунктів з кількістю населення не менш як 250 тисяч осіб);

Нормативні вимоги до централізованого постачання регламентовано ДержСанПін 2.2.4-171-10 «Гігієнічні вимоги до води питної, призначеної для споживання людиною», ДСТУ 4808:2007 «Джерела централізованого питного водопостачання», МВ 10.2.1-113-2005 «Санітарно-мікробіологічний контроль якості питної води».

50 % поверхневих, а в окремих регіонах і підземні води, у місцях інтенсивного водокористування населення (з кількістю населення не менш як 250 тисяч осіб) за рівнем забруднення не відповідають вимогам санітарного законодавства на джерела водопостачання. Більшість басейнів річок за ступенем забруднення можна віднести до забруднених та дуже забруднених.

Моніторинг якості води поверхневих водних об'єктів свідчить, що їх екологічний стан практично не покращується. Високий рівень техногенного навантаження на водойми та використання застарілих технологій підготовки питної води не дозволяють забезпечити населення якісною та безпечною для здоров'я питною водою. На якість питної води систем централізованого водопостачання негативно впливає незадовільний санітарно-технічний стан водопровідних споруд і мереж, відсоток їх зношеності, несвоєчасне проведення капітальних та поточних планово-профілактичних ремонтів та ліквідації аварій. Дотримання нормативних вимог до джерел централізованого питного водопостачання у повному обсязі не забезпечено.

Завдання не виконано.

Забезпечення у повному обсязі дотримання нормативних вимог до джерел централізованого питного водопостачання до 2015 року.

Нормативні вимоги до централізованого постачання регламентуються ДержСанПін 2.2.4-171-10 «Гігієнічні вимоги до води питної, призначеної для споживання людиною», ДСТУ 4808:2007 «Джерела централізованого питного водопостачання», ГОСТ 18963-73 «Вода питьевая. Методы санитарно-бактериологического анализа», МВ 10.2.1-113-2005 «Санітарно-мікробіологічний контроль якості питної води». Дотримання нормативних вимог до джерел централізованого питного водопостачання у повному обсязі не забезпечено.

Завдання не виконано.

Переважає (70 відсотків) забезпечення дотримання до 2020 року санітарно-гігієнічних вимог до якості води, що використовується для потреб питного водопостачання та приготування їжі сільським населення.

Стан питного водопостачання сільського населення характеризується як незадовільний.

Централізованим водопостачанням забезпечено лише 30 % сіл України. Решта сільського населення споживає воду з колодязів та індивідуальних свердловин, які у переважній більшості знаходяться у незадовільному санітарно-технічному стані.

Зміна форм власності та передача сільських водопроводів на баланс органів місцевого самоврядування загострили проблему забезпечення населення питною водою гарантованої якості. Водопроводи знаходяться в незадовільному технічному стані, населення змушено проводити ремонти за свої кошти. На багатьох сільських водопроводах немає очисних споруд та знезаражуючих установок, відсутній виробничий лабораторний контроль якості питної води.

У таблиці 3.10 - наведено кількість проб води, відібраної з сільських водопроводів, результати досліджень яких не відповідали санітарно-гігієнічним вимогам до якості води (за даними Міністерства регіонального розвитку, будівництва та житлово-комунального господарства України).

Таблиця 3.10 – Кількість проб з сільських водопроводів, які не відповідають вимогам нормативних документів (НД)

Рік	Кількість проб води, відібраної з сільських водопроводів	Кількість проб, які не відповідають вимогам НД, %
2011	7640	7,6
2012	7579	7,3
2013	7447	6,3
2014	6566	5,4
2015	6661	5,3
2016	6660	5,3
2017	5798	44,0

У таблиці 3.11 наведено кількість проб води, відібраної з джерел нецентралізованого водопостачання, результати досліджень яких не відповідали санітарно-гігієнічним вимогам до якості води.

Таблиця 3.11 – Кількість проб з джерел нецентралізованого водопостачання, які не відповідають вимогам НД

Рік	Кількість джерел нецентралізованого водопостачання	Кількість проб, які не відповідають вимогам НД, %	
		Санітарно-хімічні показники	Мікробіологічні показники
2011	174314	32,0	16,4
2012	170243	29,3	16,2
2013	162642	30,4	16,7
2014	160225	31,4	15,5
2015	160343	32,7	18,0
2016	118110	33,2	23,1
2017	72876	32,6	20,4

Завдання виконано частково.

Підготовка до 2015 року державної цільової програми проведення оцінки та запобігання ризикам здоров'ю населення України від чинників навколишнього природного середовища, що передбачає застосування методології оцінки ризику; запровадження до 2020 року керованого управління екологічним ризиком (включаючи випадки надзвичайних ситуацій техногенного і природного характеру).

Стратегічним завданням є підготовка і подання на розгляд Кабінету Міністрів України проекту Концепції Державної цільової програми проведення оцінки та запобігання негативному впливу на здоров'я людини чинників, що негативно впливають на навколишнє природне середовище. Державне фінансування відсутнє. Міністерство охорони здоров'я України завдання не виконує, контроль з боку Мінприроди за виконанням відсутній. Фінансування призупинено відповідно до п. 16 додатку до постанови Кабінету Міністрів України від 01.03.2014 № 65 «Про

економію державних коштів та недопущення втрат бюджету» у частині припинення підготовки проектів нових державних цільових програм або внесення змін до затверджених цільових програм, що потребують додаткового фінансування з державного бюджету, до стабілізації ситуації в державі.

Завдання не виконано.

Запровадження до 2020 року системи екологічного маркування товарів і продуктів харчування.

Вимоги щодо присвоєння і застосування екологічного маркування в Україні, процедури розроблення та перегляду екологічних критеріїв встановлені Технічним регламентом з екологічного маркування, затвердженим постановою Кабінету Міністрів України від 18.05.2011р. № 529.

Екологічне маркування товарів та продуктів харчування здійснюють Центр екологічної сертифікації та маркування ВГО «Жива планета» і громадська організація «Всеукраїнська спілка екологічного маркування «Зелена Зірка». На власних сайтах організації надають відомості щодо реєстрів чинних екологічних сертифікатів із зазначенням виробників товарів та терміну дії сертифікатів.

Завдання виконано повністю.

Виявлення зон екологічного ризику та підготовка державної цільової програми зниження техногенного тиску на здоров'я населення зон екологічного ризику на період до 2020 року.

Державна цільова програма зниження техногенного тиску на здоров'я населення зон екологічного ризику не розроблена.

У березні 2018 року прийнято Закон України «Про стратегічну екологічну оцінку», метою якої є забезпечення орієнтації державних політик, планів та програм на повноцінне врахування в них екологічної складової, в тому числі вияв-

лення зон екологічного ризику та зниження техногенного тиску на здоров'я населення зон.

Розпорядженням Кабінету міністрів України від 07.11.2018 р. № 825 схвалено Концепцію створення загальнодержавної автоматизованої системи «Відкрите довкілля». Впровадження системи дозволить забезпечити кожному громадянину рівний вільний доступ до екологічної інформації про стан довкілля, екологічні ризики/загрози для безпечної життєдіяльності.

Завдання виконано частково.

Посилення до 2015 року державного екологічного контролю за дотриманням законодавства у процесі розміщення, будівництва, експлуатації нових і реконструкції існуючих промислових підприємств та інших об'єктів на підставі оцінки ризику для здоров'я населення.

Розроблено методологію оцінки ризику для здоров'я населення та навколишнього природного середовища у процесі розміщення, будівництва, експлуатації нових і реконструкції існуючих промислових підприємств екологічно небезпечних об'єктів та прийнято закон “Про оцінку впливу на довкілля”, який створює правову базу для посилення державного екологічного контролю за підприємствами, які проектуються. Завдання виконано.

Завдання виконано повністю.

Створення до 2015 року інституційних засад для інформування населення щодо екологічних ризиків.

Інформування населення щодо екологічних ризиків здійснюється через представництво в мережі Інтернет центральних органів виконавчої влади обласних та районних адміністрацій, місцевих влад. Значна частина інформації щодо екологічних ризиків населення одержує від громадських організацій за підтримки

міжнародних інститутів у формі тренінгів, консультацій, інформування через засоби масової інформації та Інтернет ресурси.

Створено інформаційний геопортал «Водні ресурси України», який містить всебічну інформацію щодо державного водного кадастру – обліку поверхневих водних об'єктів (проект APENA «Відкрите довкілля»). Створено інтерактивну екологічну мапу України, що об'єднує на одній платформі екологічні дані про стан водних ресурсів, атмосферного повітря та фінансів (проект «Open Access» «Відкритий доступ»). Ця система дає змогу отримати зріз даних за роками, регіонами чи забруднюючими речовинами.

Завдання виконано повністю.

Розширення кола питань санітарно-епідеміологічного та природоохоронного характеру у програмі освіти управлінських кадрів до 2015 року удосконалення до 2020 року системи безперервної фахової освіти для осіб, які працюють у сфері охорони навколишнього природного середовища;

Екологічно орієнтовані навчально-освітні комплекси й програми достатньо широко імплементовані в навчальні плани вищих навчальних закладів України (за освітньо-кваліфікаційними рівнями «бакалавр» і «магістр»). Активна освітня діяльність проводиться за напрямками «Сталий розвиток», «Екологічна сертифікація», «Екологічний менеджмент», «Екологізація виробничих процесів», «Екологізація енергетики», «Економіка природокористування» тощо. Зокрема, Державна екологічна академія післядипломної освіти та управління активно розробляє методичне забезпечення у цій сфері і є центром із підготовки/перепідготовки фахівців, які працюють у сфері охорони навколишнього природного середовища.

Безперервна фахова освіта для осіб, які працюють у сфері охорони навколишнього природного середовища, існує лише у вигляді наукових конференцій на базі наукових установ і вищих навчальних закладів України та онлайн конференцій у форматі групового голосового дзвінка Skype або через Інтернет ресурси.

Завдання виконано частково.

Розвиток до 2015 року нормативно-правової бази з екологічного страхування, що ґрунтуватиметься на визначенні питань щодо шкоди, яка може бути заподіяна здоров'ю населення;

Чинну нормативно-правову базу з екологічного страхування складають Закон України «Про страхування»; Закон України «Про охорону навколишнього природного середовища»; Закон України «Про екологічний аудит»; Закон України «Про перевезення небезпечних вантажів»; Закон України «Про об'єкти підвищеної небезпеки»; Закон України «Про нафту та газ»; Постанова Кабінету Міністрів України «Про затвердження Порядку і правил проведення обов'язкового страхування відповідальності суб'єктів перевезення небезпечних вантажів на випадок настання негативних наслідків під час перевезення небезпечних вантажів» від 1 червня 2002 р. № 733; Постанова Кабінету Міністрів України «Про затвердження Порядку і правил проведення обов'язкового страхування відповідальності експортера та особи, яка відповідає за утилізацію (видалення) небезпечних відходів, щодо відшкодування шкоди, яку може бути заподіяно здоров'ю людини, власності та навколишньому природному середовищу під час транскордонного перевезення та утилізації (видалення) небезпечних відходів» від 19 серпня 2002 р. № 1219 та Постанова Кабінету Міністрів України «Про затвердження Порядку і правил проведення обов'язкового страхування цивільної відповідальності суб'єктів господарювання за шкоду, яка може бути заподіяна пожежами та аваріями на об'єктах підвищеної небезпеки, включаючи пожежовибухонебезпечні об'єкти та об'єкти, господарська діяльність на яких може призвести до аварій екологічного і санітарно-епідеміологічного характеру» від 16 листопада 2002 р. № 1788.

Проте в цих документах не прописані екологічні страхові ризики, страхові випадки, порядок розрахунку страхових тарифів, не встановлено порядок здійснення обов'язкового екологічного страхування, страхового відшкодування, права та обов'язки страховика і страхувальника, підстави для відмови у виплаті відшко-

дування, страхові ліміти і т.п. Проекти Законів «Про обов'язкове екологічне страхування» та «Про екологічне страхування», декілька разів виносилися на розгляд Верховної Ради України. На сьогодні законопроекти не прийняті.

Рівень страхових виплат у рази нижче, аніж у країнах ЄС: 2 % у разі природної катастрофи проти 70 % у країнах ЄС; 3 % від завданих збитків у разі техногенної аварії проти 85 %.

Ринок добровільного екологічного страхування також розвивається дуже повільно. Частка обов'язкового екологічного страхування на вітчизняному ринку і рівень страхових виплат становлять 0,7 % і 2 % відповідно, а добровільного страхування від вогневих ризиків і ризиків стихійних явищ – 8,6 % та 8,4 % відповідно. Обов'язковість видів екологічного страхування можна вважати формальною, тому що застосовувані страховиками тарифи та існуючі ліміти страхових виплат є низькими і не перевищують встановлених нормативними документами мінімальних розмірів. Суб'єкти підвищеної небезпеки не зацікавлені у страхуванні відповідальності від екологічних ризиків і страхові виплати не є достатніми для відшкодування завданих збитків.

Завдання виконано частково.

Розвиток до 2015 року державної системи моніторингу навколишнього природного середовища шляхом її модернізації, посилення координації діяльності суб'єктів моніторингу та вдосконалення систем управління даними як основи для прийняття управлінських рішень.

Розвиток ефективної державної системи моніторингу навколишнього природного середовища відбувається повільно. Формально забезпечено функціонування Інформаційно-аналітичного центру державної системи моніторингу довкілля, ведення банків даних про стан навколишнього природного середовища. Однак обсяг та періодичність надходження інформації не відповідає чинним нормативним документам. Ефективність координації діяльності суб'єктів моніторингу є

низькою. Удосконалення систем управління даними і масивами даних, як основи для прийняття управлінських рішень, відбувається фрагментарно. Єдиний інформаційний банк не сформовано. Спільна методика оцінки ризику для навколишнього природного середовища й здоров'я людини, пов'язаного із забрудненням атмосферного повітря, водних об'єктів та ґрунтів не розроблена.

Завдання виконано частково.

Висновки

Систему автоматичного моніторингу якості атмосферного повітря в повному обсязі не впроваджено. Забезпечення нормативних вимог до джерел централізованого питного водопостачання досягнуто частково.

Застосування методології оцінки ризиків здоров'ю населення України від чинників навколишнього природного середовища на практичному рівні не впроваджено. Розроблено правову базу для державного екологічного контролю за дотриманням законодавства у процесі розміщення, будівництва, експлуатації нових підприємств.

Покращено інформування населення щодо екологічних ризиків. Відбувається розвиток методології та підготовка законопроекту з екологічного страхування. Покращено висвітлення питань санітарно-епідеміологічного та природоохоронного характеру у програмі підготовки управлінських кадрів. Розвиток ефективної державної системи моніторингу навколишнього природного середовища відбувається повільно.

Завдання щодо досягнення безпечного для здоров'я людини стану навколишнього природного середовища виконано частково.

Із 12 завдань третьої стратегічної цілі 3 завдання виконано повністю, 6 завдань виконано частково. Ступень виконання завдань третьої стратегічної цілі складає 50 %. Реалізацію стратегічної цілі щодо досягнення безпечного для здоров'я людини стану навколишнього природного середовища не досягнуто.

3.4 ЦІЛЬ 4. ІНТЕГРАЦІЯ ЕКОЛОГІЧНОЇ ПОЛІТИКИ ТА ВДОСКОНАЛЕННЯ СИСТЕМИ ІНТЕГРОВАНОГО ЕКОЛОГІЧНОГО УПРАВЛІННЯ

Стратегічні завдання

Розроблення та впровадження нормативно-правового забезпечення обов'язковості інтеграції екологічної політики до інших документів, що містять політичні та/або програмні засади державного, галузевого (секторального), регіонального та місцевого розвитку до 2012 року;

Інтеграція екологічної політики до інших галузевих політик, зокрема, енергетики та промисловості, транспорту, сільського господарства та житлово-комунальних послуг, може здійснюватися лише на засадах тісної співпраці компетентних міністерств і організацій, базується на прийнятті та впровадженні низки законодавчих і нормативних актів, підготовлених відповідними міністерствами, прийнятих Кабінетом міністрів та Верховною радою України.

У цьому напрямку за минуле десятиліття досягнути значні зрушення.

Адаптація окремих Директив Ради Європи 85/337/ЄЕС; 97/11/ЄС; 2003/35/ЄС; 2001/42/ЄС; 2003/4/ЄС і 2003/35/ЄС була здійснена згідно з постановою Кабінету Міністрів України від 29.06.2011, №771 «Про затвердження Порядку залучення громадськості до обговорення питань щодо прийняття рішень, які можуть впливати на стан довкілля» (діє у редакції від 28.02.2019).

З 2011 р. Україна як член Енергетичного Співтовариства прийняла зобов'язання з дотримання положень Договору про заснування Енергетичного Співтовариства та додатків до нього, на виконання положень якого розроблено Національний план скорочення викидів від великих спалювальних установок, метою якого є введення в дію вимог Директиви 2010/75/ЄС про промислові викиди.

Постановою Кабінету Міністрів України від 01.08.2013 № 927 (діє у редакції від 23.12.2016) з метою захисту життя та здоров'я людини, тварин, рослин, національної безпеки, охорони навколишнього середовища та природних

ресурсів затверджено «Технічний регламент щодо вимог до автомобільних бензинів, дизельного, суднових та котельних палив». Реалізація зазначеної постанови дала можливість врегулювати питання здійснення державного ринкового нагляду щодо автомобільних бензинів, дизельного, суднових та котельних палив, запобігає реалізації на внутрішньому ринку неякісних палив, забезпечує установлення єдиних обов'язкових для застосування і виконання вимог з безпеки палив.

Технічний регламент розроблений з урахуванням Директиви 98/70/ЄС Європейського Парламенту та Ради від 13 жовтня 1998 р. і Директиви 2005/33/ЄС Європейського Парламенту та Ради від 6 липня 2005 року.

Ним встановлено вимоги до автомобільних бензинів, дизельного палива екологічних класів Євро3 – Євро5. Наявність таких моторних палив на українському ринку є необхідною умовою для запровадження відповідних екологічних норм для колісних транспортних засобів згідно із Законом України «Про внесення змін до Закону України «Про деякі питання ввезення на митну територію України та першої реєстрації транспортних засобів» (діє у редакції від 01.01.2019).

Завдання виконано повністю.

- Інституційна розбудова і посилення ефективності державного управління в природоохоронній галузі.

В зв'язку із ліквідацією органів управління Мінприроди в адміністративних областях, скороченням штату та обсягів фінансування ефективність державного управління охороною природи знизилась.

Але за останні чотири роки є значні успіхи системі державного управління в природоохоронній галузі: ухвалено 20 законів природоохоронного спрямування, з них орієнтовно третина – системні євроінтеграційні. Знаходяться на розгляді у Верховній Раді або готуються для розгляду ще близько 10 законопрое-

ктів, які внесені Урядом, розроблені Мінекоенерго або спільними робочими групами з народними депутатами,.

Додатково прийнято:

- 25 указів та розпоряджень Президента (напрацьовано ще 5);
- 102 постанови Кабінету Міністрів (напрацьовано ще 30);
- 70 розпоряджень КМУ (напрацьовано ще майже 30);
- 80 наказів Мінекоенерго (ще 35 напрацьовано).

Особливо важливим для формування та реалізації державної екологічної політики було прийняття двох фундаментальних законів Про оцінку впливу на довкілля, Про стратегічну екологічну оцінку.

Зазначені закони разом з Постановою Кабінету Міністрів України від 13 грудня 2017 р. № 1010 «Про затвердження критеріїв визначення планованої діяльності, яка не підлягає оцінці впливу на довкілля, та критеріїв визначення розширень і змін діяльності та об'єктів, які не підлягають оцінці впливу на довкілля» та нормативними документами, якими врегульовано порядок здійснення процедури оцінки впливу на довкілля з використанням єдиного електронного реєстру, є дієвими інструментами для забезпечення впровадження екологічної політики у розроблювані документи державного планування, містобудівну та проектну документацію.

На цей час, за даними Мінекоенерго, близько 2500 підприємств провели або розпочали процедуру екологічної оцінки планованої діяльності (ОВД).

На початку 2019 року КМУ своєю Постановою від 06.03.2019 р. №182 затвердив нові критерії оцінки ступеня ризику від провадження господарської діяльності та визначення періодичності проведення планових заходів контролю Державною екологічною інспекцією. Перелік критеріїв, за якими оцінюється ступінь ризику від провадження господарської діяльності у сфері охорони навколишнього природного середовища, раціонального використання, відтворення та охорони природних ресурсів, їх показники та кількість балів за кожним показником визначені у Додатку 2 до Постанови №182.

У 2019 році прийнято базовий для подальшого здійснення державної екологічної політики України Закон Про основні засади (стратегію) державної екологічної політики на період до 2030 року, яким було затверджено зазначену стратегію із цілями та показниками ефективності.

Значного поступу досягнуто на шляху приєднання України до боротьби проти глобального потепління. Зокрема, Україна стала однією з перших європейських країн, що ратифікувала Паризьку угоду; Урядом прийнято Концепцію та план реалізації державної політики у сфері зміни клімату на період до 2030 року; Прийнято Стратегію низьковуглецевого розвитку України до 2050 року (затверджено протокольним рішенням Уряду).

На розгляді Верховної Ради України знаходяться проекти законів «Про засади моніторингу, звітності та верифікації викидів парникових газів»; «Про озоноруйнівні речовини та фторовані парникові гази».

Після підписання Угоди про асоціацію з Європейським союзом у 2014 році та Паризьких домовленостей у 2015 році Україна зобов'язалася дотримуватися плану з «озеленення» енергетичного сектору та створення умов для інтеграції енергетичної системи до стандартів Європейського Союзу. Зокрема, у статті 338 Угоди ідеться про «розвиток та підтримку відновлювальної енергетики з урахуванням принципів економічної доцільності та охорони навколишнього середовища, а також альтернативних видів палива, зокрема сталого виробництва біопалива».

Станом на третій квартал 2019 року частка енергії, яку отримують з відновлювальних джерел становить 8.6%, до 2020 року цей відсоток відновлювальних джерел у кінцевому споживанні має скласти 11%, у 2035 році досягти 25%. (<https://greenenergy.rbc.ua/>)

Вищезазначені успіхи сприяли тому що Україна піднялася в рейтингу Climate Change Performance Index, увійшовши у світові ТОП20 країн, які роблять значний внесок в розвиток міжнародного кліматичного руху.

Розширені дані щодо роботи Мінприроди за період 2016 – 2019 років наведені у відповідному звіті, доступному за посиланням: https://menr.gov.ua/files/images/news_2019/28082019/%D0%9C%D0%B8%D0%BD%D0%BF%D1%80%D0%B8%D1%80%D0%BE%D0%B4%D0%B8_2019.pdf

Завдання виконано повністю.

Розвиток у рамках процесу «Довкілля для України» партнерства між секторами суспільства з метою залучення до планування і реалізації природоохоронної політики усіх зацікавлених сторін.

Для забезпечення відкритості екологічної політики у рамках процесу «Довкілля для України» здійснено впровадження ключових ІТ-інструментів, а саме:

- електронної системи «Подання декларації про відходи» <https://e-eco.gov.ua>;
- Єдиного реєстру із ОВД <http://eia.menr.gov.ua> ;
- модуля «Адміністративні послуги (єдине вікно)» та «Бізнесу»;
- модулів «Атмосферне повітря», «Водні ресурси» та «Екофінанси» ЗАГІС «Відкрите довкілля»;
- інформаційно-аналітичної системи щодо шкоди довкіллю внаслідок агресії РФ на Донбасі.

Забезпечено використання цифрових технологій для розгляду звернень громадян з питань очищення територій областей від несанкціонованих і неконтрольованих звалищ; активізації системної роз'яснювальної роботи та проведення інформаційно-просвітницьких заходів у громадах; привернення уваги та залучення ЗМІ до вирішення екологічних питань.

На офіційному веб-сайті Мінприроди забезпечено функціонування першого цифрового сервісу природоохоронного урядування www.ecotara.gov.ua у повній та мобільній версіях. На сервіс надійшло понад 6400 звернень від громадян і громадських організацій від початку його впровадження у 2017 році.

Щорічно проводиться міжнародний екологічний форум «Довкілля для України». Форум став платформою для спілкування влади, громадськості, науки і бізнесу у вирішенні актуальних питань раціонального природокористування та охорони довкілля. Організатори Форуму Мінприроди, Міжнародний виставковий центр та Державна екологічна академія післядипломної освіти та управління.

У 2013 році рішенням Керівного комітету UFI (Всесвітньої асоціації виставкового бізнесу) Міжнародний екологічний форум "Довкілля для України" отримав статус "Захід, затверджений UFI". Форум «Довкілля для України 2015» організовано за підтримки ВЕГО «МАМА-86».

Для проведення з громадськістю консультацій екологічного спрямування було створено мережу консультативно-дорадчих органів: Громадська рада при Міністерстві екології та природних ресурсів, громадські ради при обласних управліннях охорони навколишнього середовища, громадські ради при інших органах виконавчої влади. В розширеному форматі різнопланових консультацій з громадськістю діють Координаційна рада з питань реалізації в Україні Ініціативи «Партнерства «Відкритий уряд», Координаційна рада сприяння розвитку громадянського суспільства, Рада голів громадських рад при органах виконавчої влади. За результатами Дослідження Офісу ефективного регулювання (BRDO) «Відкритість Уряду» (листопад 2017) Мінприроди визнано одним із найвідкритіших міністерств України. За висновками Звіту «Разом проти корупції» (серпень 2019) міністерство знаходилося в лідерах впровадження антикорупційних заходів, а за оцінками проекту «Моніторинг та оцінка впровадження Україною положень Люксембурзької декларації» і на 68,2% виконувало принципи належного екологічного врядування у межах своїх повноважень.

Основним з джерел офіційної інформації є щорічна Національна доповідь про стан навколишнього середовища, яка готується Міністерством екології та природних ресурсів спільно з іншими органами виконавчої влади. Крім того, доступ до екологічної інформації передбачає поточне інформаційне наповнення веб-сайтів профільних органів державної влади; надання періодичної інформації

про стан навколишнього середовища території, що готується місцевими органами виконавчої влади та розміщується у відповідних засобах масової інформації.

Неповне виконання вимог законодавства органами державної влади щодо надання інформації (повної, своєчасної, достовірної) на запити та оприлюднення екологічної інформації, відповідно до їхнього обов'язку збирати, зберігати та поширювати екологічну інформацію позначається на реальному забезпеченні права на доступ. Так, наповнення відповідних веб-порталів та своєчасне оновлення, особливо щодо рішень та дій, які є суспільно важливими, виконання органами державної влади свого зобов'язання звітувати про свою поточну діяльність та результати виконання заходів виконуються лише частково (<http://old2.niss.gov.ua/articles/1435/>).

Вказані інформаційні прогалини заповнюються за рахунок активізації громадського сектору. Провідні екологічні громадські організації, які мають досвід якісної експертної та моніторингової діяльності, періодично готують ґрунтовні доповіді, які є цінним джерелом інформації щодо проблем: екологічної політики; профільного законодавства та ступеню його імплементації, зокрема вимог міжнародних конвенцій, угод; практичних проблем адаптації до міжнародних стандартів в екологічній сфері.

Завдання виконано повністю.

- Впровадження систем екологічного управління та підготовка державних цільових програм з екологізації окремих галузей національної економіки, що передбачають технічне переоснащення, запровадження енергоефективних і ресурсозберігаючих технологій, маловідходних, безвідходних та екологічно безпечних технологічних процесів.

Діючі галузеві стратегії і програми з екологічною складовою:

- Концепція загальнодержавної цільової економічної програми розвитку промисловості на період до 2020 року (2013 р.);

- Державна стратегія регіонального розвитку на період до 2020 року (2014 р. зі змінами від 02.10.2019);
- Стратегія сталого розвитку «Україна – 2020» (2015 р.);
- Енергетична стратегія України на період до 2035 року “Безпека, енергоєфективність, конкурентоспроможність” (2017 р.);
- Національний план дій з відновлюваної енергетики до 2020 року (2014 р.);
- Стратегія розвитку аграрного сектору України на період до 2020 року (2013 р.);
- Концепція Державної цільової програми розвитку аграрного сектору економіки на період до 2020 року (2015 р.);
- Національна транспортна стратегія України на період до 2030 року (2018 р.);
- Національний план дій щодо підвищення рівня благоустрою населених пунктів та прилеглих до них територій на 2010-2015 роки (2009 р. у редакції від 19.01.2012);
- Національний план дій з енергоєфективності на період до 2020 року (2015 р.);
- Державна цільова програма розвитку українського села на період до 2015 р. (2007 р. у редакції від 20.12.2013);
- Стратегія національної безпеки України (2018 р.)
- Основні засади державної аграрної політики на період до 2015 р. (2005 р.);
- Загальнодержавна програма реформування та розвитку житлово-комунального господарства на 2009-2014 роки (2004 р. у редакції від 17.11.2012);
- Державна програма розвитку регіону українських Карпат на 2020-2022 роки (2019 р.);

- Державна цільова програма "Ліси України" на 2010-2015 роки (2009 р., редакція від 02.11.2012).

Завдання виконано повністю.

Розроблення і впровадження до 2015 року системи стимулів для суб'єктів господарювання, що впроваджують систему екологічного управління, принципи корпоративної соціальної відповідальності, застосовують екологічний аудит, сертифікацію виробництва продукції, її якості згідно з міжнародними природоохоронними стандартами, покращують екологічні характеристики продукції відповідно до встановлених міжнародних екологічних стандартів.

Стан розроблення і впровадження системи стимулів для суб'єктів господарювання, що впроваджують систему екологічного управління, принципи корпоративної соціальної відповідальності, застосовують екологічний аудит, сертифікацію виробництва продукції, її якості згідно з міжнародними природоохоронними стандартами, покращують екологічні характеристики продукції відповідно до встановлених міжнародних екологічних стандартів, залишається незадовільним через слабкі інституційні спроможності центральних органів виконавчої влади. Мінприроди не забезпечило системний перегляд існуючих і впровадження нових показників ефективності екологічного управління в галузях економіки. Як і раніше, екологічне управління у період 2011– 2019 р. р. здійснювалося Мінприроди переважно у директивній формі за допомогою застосування штрафних санкцій та фіскальних інструментів, відновлюваних у відповідності до цілей управління.

Так, з 2019 р. застосовується новий порядок справляння та розподілу сум доходів від екологічного податку, зокрема в частині викидів двоокису вуглецю в атмосферне повітря. При цьому за зобов'язаннями податку за викиди двоокису вуглецю, що виникають за результатами діяльності у 2019 р., до платників податку в частині викидів двоокису вуглецю належать суб'єкти, у яких сукупний річний обсяг викидів двоокису вуглецю, за даними форми статистичної звітності 2-ТП

повітря за 2018 р., копія якої подається до органу ДФС за місцезнаходженням стаціонарного джерела викидів, перевищує 500 тонн.

Окрім того, з 01.01.2019 р. ставку податку за викиди двоокису вуглецю стаціонарними джерелами з 0,41 грн. за тонну підвищено до 10 грн. за тонну, тобто збільшено у 24,4 рази.

Запроваджено також особливий порядок розподілу коштів податку за викиди забруднювальних речовин стаціонарними джерелами забруднення, який полягає в тому, що надходження податку в частині викидів двоокису вуглецю зараховуються до загального фонду державного бюджету у розмірі 100%, тоді як надходження податку від викидів інших видів забруднювальних речовин зараховуються до загального фонду державного бюджету лише у розмірі 45%. Завдання виконано частково.

У промисловості та енергетиці:

схвалення у 2012 році Концепції впровадження в Україні більш чистого виробництва та затвердження до 2015 року відповідної стратегії та національного плану дій.

Розроблено проект концепції впровадження більш чистого виробництва в Україні, але він не погоджений Мінфіном та Мін`юстом.

У 2013 році відкрився Центр ресурсо-ефективного та чистого виробництва в Україні під патронатом Міністерства економічного розвитку і торгівлі України в рамках співпраці держави з ЮНІДО. Стратегія та національний план дій не розроблено.

Завдання виконано частково

Розроблення до 2015 року методології визначення ступеня екологічного ризику, обумовленого виробничою діяльністю екологічно небезпечних об'єктів.

Підготовка та затвердження методології визначення ступеня екологічного ризику, зумовленого виробничою діяльністю екологічно небезпечних об'єктів здійснюється на рівні наукових досліджень. Нормативні документи визначення ступеня екологічного ризику, обумовленого виробничою діяльністю екологічно небезпечних об'єктів не розроблено.

Завдання виконано частково.

У транспортно-дорожній галузі:

встановлення до 2015 року протишумових споруд/екранів (у місцях, де населені пункти розташовані поблизу автомагістралей) у населених пунктах з кількістю населення не менш як 500 тисяч осіб та до 2020 року – населених пунктах з кількістю населення не менш як 250 тисяч осіб;

Станом на початок 2016 року загальна довжина протишумових споруд становить близько 120 км. Мінінфраструктури обмежує доступ до інформації про виконання показника щодо довжини протишумових споруд/екранів, споруджених (у місцях, де населені пункти розташовані поблизу автомагістралей) у населених пунктах з кількістю населення не менше як 500 тисяч осіб [16].

Завдання виконано частково

Створення до 2015 року економічних умов для розвитку інфраструктури екологічно чистих видів транспорту, зокрема громадського, збільшення до 2020 року частки громадського транспорту в загальній інфраструктурі на 25 відсотків;

На сьогодні економічні умови для розвитку інфраструктури екологічно чистих видів транспорту не сформовано, відсутня державна підтримка заходу. Закупівля трамваїв і тролейбусів здійснюється виключно за кошти місцевих бюджетів та інших джерел.

З метою стимулювання розвитку різних видів екологічно чистого транспорту, а також такого, що працює на біологічних видах палива, Мінприроди разом з Держенергоефективності розроблено проект розпорядження Кабінету Міністрів України «Про затвердження планів заходів щодо впровадження деяких Директив Європейського Союзу щодо відновлюваних джерел енергії та альтернативних видів палива», який передбачає впровадження положень Директиви Європейського Парламенту та Ради Європейського Союзу від 08.05.2003 № 2003/30/ЄС щодо впровадження біопалива чи інших видів палива з відновлюваних джерел енергії для транспорту.

Триває розвиток велосипедного транспорту майже в усіх великих містах України. Активізовано роботи з облаштування велосипедних доріжок, на кінець 2016 року їх налічувалось близько 130.

У 2010 році Кабінет Міністрів України ухвалив «Транспортну стратегію України на період до 2020 року», спрямовану на підтримку раціонального та ефективного функціонування транспортної галузі для створення умов соціально-економічного розвитку країни, покращення конкурентоздатності державної економіки та безпеки транспорту. На жаль, Транспортна стратегія лише частково враховує екологічну складову, з увагою переважно на підвищенні енергоефективності і лише частково на розв'язанні екологічних проблем.

Завдання виконано частково

Підвищення вимог до забезпечення екологічної безпеки та надійності трубопровідного транспорту;

Підвищення вимог до забезпечення екологічної безпеки та надійності трубопровідного транспорту не виконано через неузгодженість дій між Мінприроди і Держекоінспекцією та через відсутність належного фінансування заходу.

Актуальність виконання заходу посилюється високим ступенем ризику техногенних аварій на трубопроводному транспорті через зношеність мереж і загрози терористичних актів, особливо на сході України.

У житлово-комунальному господарстві та будівництві:

перегляд нормативно-правової бази з метою забезпечення природоохоронних вимог, зокрема щодо енерго- та ресурсозбереження, у процесі промислового та житлового проектування, будівництва, реконструкції та демонтажу споруд.

Стратегічне завдання виконано частково.

Підготовка методичних рекомендацій з розроблення та впровадження енерго-, ресурсозберігаючих та екологічно дружніх технологій і матеріалів у будівництві гальмується через обмеженість фінансування.

Мінрегіонбудом виконувалась робота з перегляду ДБН А 2.2-1-2003 «Склад і зміст матеріалів оцінки впливів на навколишнє середовище (ОВНС) при проектуванні будинків і споруд».

З метою подальшого розвитку нормативної бази та її гармонізації з європейськими вимогами розроблено проект Зміни № 1 до ДБН В.2.6-31:2006 «Теплова ізоляція будівель», зокрема щодо підвищення вимог до опору теплопередачі огорожувальних конструкцій, зниження максимально допустимих тепловтрат на опалення будинків.

Положення щодо норм дозволяють вирішувати питання забезпечення теплової безпеки при експлуатації будинків та споруд, що сприяє енергозбереженню протягом усього терміну служби будівель.

Розроблено проекти ДБН «Інженерне обладнання будинків і споруд. Опалення, вентиляція та кондиціонування » і ДБН «Житлові будинки».

Завдання виконано частково

Підвищення енерго- та ресурсозбереження в багатоквартирних будинках.

У 2014-2016 рр. активізувалися роботи із підвищення енерго- та ресурсозбереження у багатоквартирних будинках, чому сприяла державна програма підтримки з пільгового кредитування населення. Станом на кінець 2015 року працювало понад 250 регіональних проектів з енергозбереження [19].

Стандарти України з енергетичного аудиту та енергетичного менеджменту гармонізовані з міжнародними нормативними документами. Завдання виконано повністю

У сільському господарстві:

створення умов для широкого впровадження екологічно орієнтованих та органічних технологій ведення сільського господарства та досягнення у 2020 році їх використання та двократного збільшення площ їх використання у 2020 році до базового рівня

У 2012 році Верховна Рада України ухвалила Закон України «Про виробництво та обіг органічної сільськогосподарської продукції та сировини», який регламентує впровадження екологічно орієнтованих та органічних технологій ведення сільського господарства.

Верховною Радою України ухвалено Закон «Про основні принципи та вимоги до органічного виробництва, обігу та маркування органічної продукції» від 10.07.2018 р. № 2496-VIII та введений в дію з серпня поточного року, який визначає основні принципи та вимоги до органічного виробництва, обігу та маркування органічної продукції, засади правового регулювання органічного виробництва, обігу органічної продукції та функціонування ринку органічної продукції. У зв'язку з прийняттям нового Закону мають запрацювати реєстри

органів сертифікації, операторів органічного сектору, буде сформовано перелік органів міжнародної сертифікації.

Сьогодні в Україні налічується понад 375 сільськогосподарських підприємств, які здійснюють діяльність за принципами органічного господарювання та сертифіковані відповідно до діючих міжнародних стандартів. Площа, що зайнята під органічним виробництвом, становить понад 420 тис. гектарів.

Серед головних особливостей органічного агровиробництва слід виділити такі:

1) процес виробництва регулюється стандартами (правилами, нормами), підлягає обов'язковій сертифікації та контролю незалежними установами;

2) ґрунтується на загальних принципах сприяння розвитку біологічних процесів у агроєкосистемах з максимальним використанням їхніх внутрішніх природних ресурсів;

3) регулюється спеціальною законодавчо-нормативною базою;

4) органічна продукція підлягає обов'язковому маркуванню відповідно до стандартів (правил, норм) виробництва [57].

Україна досягла певних результатів щодо розвитку власного органічного виробництва та з року в рік нарощує свій експортний потенціал.

Серед європейських країн за виробництвом органічної сільськогосподарської продукції внутрішній ринок України слабо розвинутий і займає 25 місце, що пов'язано з незначними обсягами реалізації органічної продукції в країні. Станом на 2018 рік в Україні основні площі органічних сільськогосподарських угідь задіяні під вирощування зернових (пшениця, ячмінь, кукурудза)– 197 тис. га. Під олійні культури (соняшник і ріпак) відведено 67 тис. га. Площі під вирощування органічних овочів перевищують 8 тис. га, а під органічну картоплю – 1200 га [58].

За площами, відведеними під вирощування органічних зернових, олійних та овочевих культур, а також органічної картоплі Україна входить до ТОП-10 виробників у світі. Зокрема, наша країна єшома за площами зернових, п'ята – за

площами олійних, дев'ята – за площами картоплі, десята – в рейтингу виробників овочевих культур [59].

На початок 2017 р. згідно даних міжнародного незалежного Науково-дослідного інституту органічного сільського господарства (FiBL) Україна займала двадцяте місце у світі та одинадцяте в Європі за розміром площі сільськогосподарських угідь, які сертифіковані як органічні. Частка сертифікованих органічних площ до загальної площі сільськогосподарських угідь України становить близько 1 %. Наша країна займає перше місце в східноєвропейському регіоні щодо сертифікованої площі органічної ріллі) [57].

Станом на червень 2017 року в Україні під сертифікованим органічним виробництвом зайнято 421,5 тис. га земель та ще 550 тис. га земель – під сертифікованими дикоросами (травами, ягодами і грибами) [57].

Площа органічних сільськогосподарських угідь в Україні поступово зростає (рис.3.10). За останні п'ять років вона збільшилась на 54%. Щодо органічних фермерських господарств, то їх кількість зросла у 2,7 рази – від 155 у 2011 р. до 420 у 2017 р. (рис .3.11).

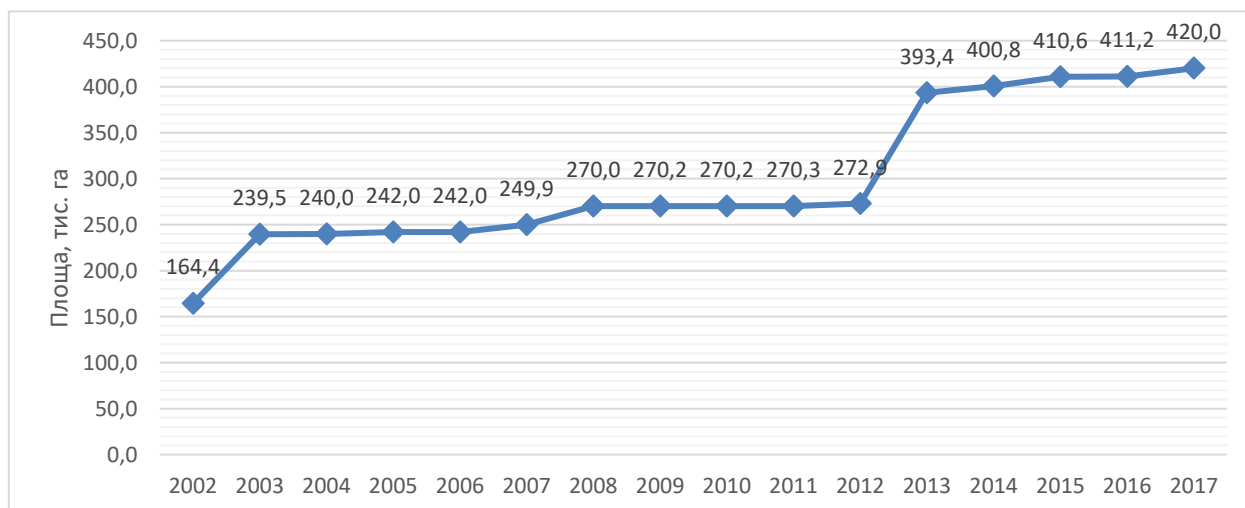

Рис. 3.10 - Динаміка площі сертифікованих органічних сільськогосподарських угідь на території України, тис. га (за даними [60])

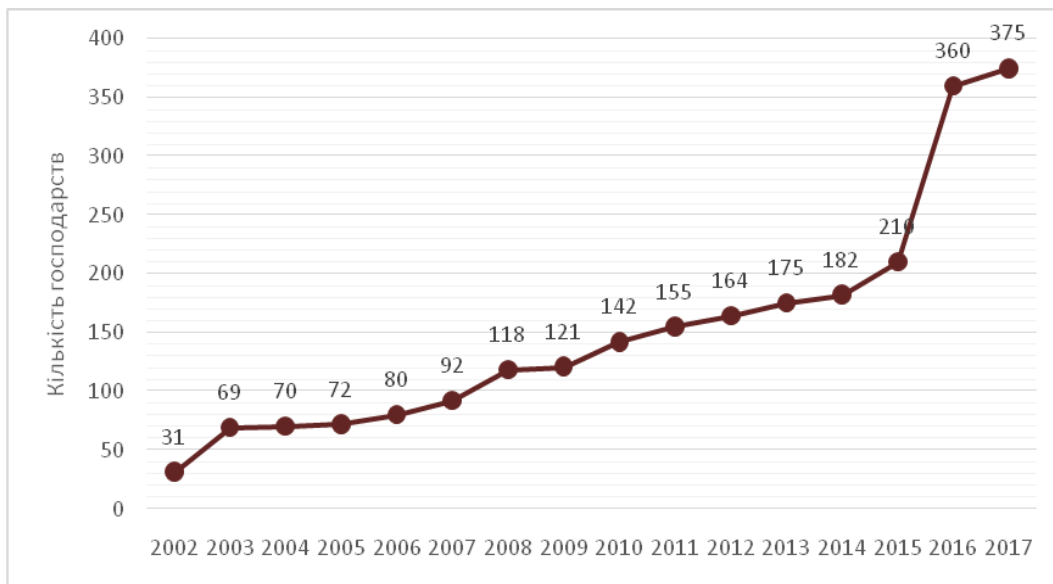

Рис. 3.11 - Динаміка кількості сертифікованих органічних господарств в Україні (за даними [60])

Українські сертифіковані органічні господарства займають площі різного розміру: від кількох гектарів, як і в більшості країн Європи, до декількох тисяч гектарів ріллі. Більшість українських органічних господарств розташовані в Одеській, Херсонській, Київській, Полтавській, Вінницькій, Закарпатській, Львівській, Тернопільській та Житомирській областях [61].

Згідно Стратегії розвитку аграрного сектору економіки на період до 2020 р. передбачено розширення виробництва органічної продукції, зокрема збільшення площ сільськогосподарських угідь, сертифікованих відповідно до органічних стандартів у 2020 р. – до 7%, проти 0,7% у 2010 р. та зростання частки органічної продукції у 2020 р.– до 10 відсотків проти 5 % у 2010 р.

На думку багатьох експертів, розвиток в Україні органічного виробництва сприятиме: відтворенню родючості ґрунтів і збереженню навколишнього середовища; розвитку сільських територій і підйому рівня життя сільського населення; підвищенню ефективності та прибутковості сільськогосподарського виробництва; забезпеченню споживчого ринку здоровою якісною продукцією; зміцненню експортного потенціалу держави; поліпшенню іміджу України як виробника та експортера високоякісної здорової органічної продукції;

забезпеченню продовольчої безпеки в Україні; поліпшенню загального добробуту громадян держави областях [61].

Завдання виконано повністю.

- Розроблення до 2015 року стимулів із заохочення впровадження систем екологічного управління у військових формуваннях, забезпечення до 2020 року екологічно безпечного природокористування в ході оперативної та бойової підготовки, під час проведення військових навчань і тренувань;

В умовах військової агресії РФ на Сході України ситуація залишається вкрай складною. Екологічні й соціально-економічні збитки оцінюються експертами у сотні мільярдів гривень.

Інформація про кількість військових об'єктів, які впроваджують систему екологічного управління, кількість проведених екологічних експертиз таких об'єктів відсутня.

Методика впровадження системи екологічного управління у військових формуваннях Міноборони та інструкції з охорони навколишнього природного середовища під час проведення військових навчань (тренувань) у стадії розроблення відповідного відомства.

Міноборони разом з Державним агентством земельних ресурсів та місцевими органами виконавчої влади проведено інвентаризацію земель оборонного комплексу з метою визначення земельних ділянок, які не передбачаються для використання збройними силами, та прийнято рішення щодо припинення Міноборони права постійного користування такими земельними ділянками. Ситуація з екологічною безпекою та її управлінням на сході України досить напружена через військові дії. Дані щодо екологічного управління та проведених екологічних експертиз на військових об'єктах відсутні

В кожній військовій частині є відповідальний за екологічну безпеку, розробляється щорічний план екологічної безпеки. Щорічно у військовій частині

складається звіт щодо виконання плану. Генеральний штаб Збройних Сил один раз у два роки проводить контроль проведення робіт у військовій частині щодо екологічної безпеки. Кожна військова частина щороку у третю суботу четвертого місяця звітує Мінприроди (на тепер Мінекоенерго) щодо проведення робіт по екологічній безпеці.

В військовій частині проводиться аналіз екологічного стану. Проводиться постійний облік промислових та побутових відходів.

Відходи різних типів здаються на утилізацію компаніям, з якими укладаються договори щодо утилізації. В військових частинах постійно проводиться:

- очистка ґрунтових вод (в 2019 р. проводиться очистка ґрунтових вод на 4 об'єктах);
- очистка ґрунтів (в 2019 р. проводиться очистка ґрунтів на 2 об'єктах);
- очистка території від радіаційного забруднення.

Завдання виконано частково.

Ліквідація наслідків екологічної шкоди, заподіяної військовою діяльністю, зокрема компенсація збитків державі, завданих тимчасовою дислокацією на території України іноземних військ;

Компенсація збитків державі, завданих тимчасовою дислокацією на території України іноземних військ, повинна проводитись на підставі методики обліку збитків, яка ще не затверджена Мінекоенерго.

Завдання не виконано.

У галузі туризму та рекреації:

впровадження до 2015 року систем екологічного управління та посилення державного екологічного контролю за об'єктами туристичного, рекреаційного призначення та готельно-ресторанного бізнесу, розвиток екологічного туризму та екологічно орієнтованої рекреації.

Державна екологічна інспекція постійно здійснює державний нагляд (контроль) за додержанням вимог природоохоронного законодавства, у тому числі і об'єктами туристичного, рекреаційного призначення та готельно-ресторанного бізнесу. Але оскільки у II півріччі 2014 та I півріччі 2015р.р. діяв мораторій на проведення перевірок, показники заходів державного нагляду (контролю) зменшились.

Має місце впровадження систем екологічного управління на цих об'єктах, особливо на об'єктах «зеленого» туризму.

Завдання виконано частково.

Розроблення на першому етапі економічних важелів сприяння розвитку екологічного та зеленого туризму;

Згідно з рекомендаціями Всесвітньої туристичної організації (ЮНВТО), дійсним членом якої є Україна з 20 жовтня 1997 року, до об'єктів екологічного (зеленого) туризму відносяться рекреаційні зони біосферних заповідників, національні природні парки, регіонально-ландшафтні парки, лісові масиви та інші рекреаційно-природні території, більшість з яких є об'єктами природно-заповідного фонду.

Водночас, відповідно до статті 6 Закону України «Про туризм» розвиток сільського та екологічного (зеленого) туризму віднесено до пріоритетних напрямків державної політики у сфері туризму!

Державним агентством України з туризму та курортів розроблено Концепцію Державної цільової програми розвитку туризму та курортів на період до 2022 року, яка схвалена розпорядженням Уряду від 01.08.2013 № 638. Концепцією визначено шляхи та способи забезпечення гармонійного розвитку пріоритетних видів внутрішнього туризму, а також передбачено заходи з розвитку екологічного (зеленого) туризму.

Однак постановою Кабінету Міністрів України від 05.03.2014, №71 розпорядження скасовано, Державну цільову програму не розроблено.

Нагальним є становлення та поширення таких напрямів зеленого туризму: екологічний туризм, сільський туризм, винний туризм, водний туризм, релігійний, спеціалізований туризм, культурно-історичний туризм. Кількість туристів, що обслуговані туроператорами та турагентами у 2017-2018 рр. згідно державної статистичної звітності наведено у табл. 3.12.

Таблиця 3.12 - Кількість туристів, що обслуговані туроператорами та турагентами у 2017-2018 рр.

Рік	Кількість туристів, що обслуговані туроператорами та турагентами, усього	У тому числі		
		в'їзні (іноземні) туристи	виїзні туристи	внутрішні туристи
2017	51929	16	43626	8287
2018	62232	273	53633	8326
2018/2018, (+-) %	+19	+1700	+23	+0,4

За даними Спілки сприяння розвитку сільського туризму, 2017 р. в Україні налічувалося близько 1600 садиб, що надають сервіс зеленого туризму. Більшість із них - понад 1000 - розташовано в західних областях. Але поступово нарощують кількість об'єктів "зеленого" туризму Поділля, Центральний та Південний регіони України. Динаміка збільшення кількості об'єктів екологічного туризму позитивна, особливо у західних областях України.

Розпорядженням Кабінету Міністрів від 16 березня 2017 р. № 168-схвалено Стратегії розвитку туризму та курортів на період до 2026 року . Крім ретельно встановлених завдань, у цьому документі дана вказівка Міністерству економічного розвитку і торгівлі разом з іншими заінтересованими центральними та місцевими

органами виконавчої влади щороку розробляти і затверджувати плани заходів щодо реалізації Стратегії, що схвалена цим розпорядженням.

Завдання виконано частково.

Висновки:

Розроблено та впроваджено нормативно-правове забезпечення інтеграції екологічної політики. На сьогодні не існує цілісної системи державного управління в природоохоронній галузі.

Впровадження систем екологічного управління розвивається повільно через відсутність мотивації. Не розроблена система стимулів для суб'єктів господарювання, що впроваджують систему екологічного управління, принципи корпоративної соціальної відповідальності, застосовують екологічний аудит, сертифікацію виробництва продукції.

Концепцію впровадження в Україні більш чистого виробництва розроблено, але не затверджено, є позитивні зрушення на шляху впровадження більш чистого виробництва. Здійснюються заходи з адаптації концепції ресурсоефективного та чистого виробництва (РЕЧВ) до умов України шляхом проведення обстеження та надання рекомендацій малим та середнім підприємствам щодо переваг впровадження РЕЧВ. Видано відповідні посібники.

Методологія визначення ступеня екологічного ризику, зумовленого виробничою діяльністю екологічно небезпечних об'єктів, реалізується на рівні наукових досліджень, а не практичних рекомендацій та нормативних документів.

Створення економічних умов для розвитку інфраструктури екологічно чистих видів транспорту не відбулося, але розроблено ряд нормативних документів. Перегляд нормативно-правової бази з метою забезпечення природоохоронних вимог, зокрема щодо енерго- та ресурсозбереження здійснено частково. Підвищення

енерго- та ресурсозбереження в багатоквартирних будинках активно розпочалося у 2015 році.

Впроваджено правову базу для розвитку органічного сільського господарства. Впровадження систем екологічного управління у військових формуваннях, ліквідація шкоди від військових об'єктів відбувається незадовільно. Розвиток зеленого туризму активно поширюється, але екологічний контроль за туристичною галуззю є недостатнім.

Із 18 завдань четвертої стратегічної цілі 6 завдань виконано повністю, 9 завдань виконано частково. Ступень виконання завдань четвертої стратегічної цілі складає 58,3 %. Реалізацію стратегічної цілі щодо інтеграції екологічної політики та вдосконалення системи інтегрованого екологічного управління досягнуто частково.

3.5 ЦІЛЬ 5. ПРИПИНЕННЯ ВТРАТ БІОЛОГІЧНОГО ТА ЛАНДШАФТНОГО РІЗНОМАНІТТЯ І ФОРМУВАННЯ ЕКОЛОГІЧНОЇ МЕРЕЖІ

Стратегічні завдання

Створення до 2015 року системи запобіжних заходів щодо видів-вселенців та забезпечення контролю за внесенням таких видів до екосистем, у тому числі морської.

Рішенням Комітету Верховної Ради України у 2014 році надано рекомендації Мінприроди створити систему запобіжних заходів щодо видів-вселенців.

У 2015 р. за дорученням Мінприроди України УКРНДІЕП виконував роботу за темою «Оцінка стану проблеми видів-вселенців (чужорідних тварин і рослин) в Україні та розроблення рекомендацій щодо законодавчих і організаційних засад врегулювання та створення системи контролю за інтродукцією і поширенням таких організмів на території України відповідно до вимог Конвенції про біологічне різноманіття».

Важливість оцінки стану проблеми видів-вселенців в Україні полягає в тому, що проникнення (інвазія) чужорідних видів часто призводить до істотних втрат біорізноманіття, а також економічного та господарського значення екосистем, які зазнають впливу біологічних інвазій.

На думку багатьох дослідників, інвазії чужорідних видів будуть підсилюватися внаслідок інтенсифікації господарської діяльності людей і подальшої трансформації природних екосистем, що вимагає вивчення особливостей інвазійних видів і механізмів біологічної інвазії з метою запобігання новим і успішної боротьби з вже існуючими, а також зменшення уразливості потенційних екосистем-реципієнтів, у першу чергу найбільш порушених, шляхом відновлення та максимального наближення до природного стану. Для цього необхідні наукові дослідження, система запобігання, реагування і здійснення необхідних заходів, моніторинг щодо виявлення інвазійних і взагалі чужорідних видів та їх впливу на довкілля із вживанням своєчасних заходів, а також стану потенційних екосистем-реципієнтів та їх відновлення або максимальне наближення до природного стану, особливо найбільш порушених, а також інформування населення щодо цих питань.

Виконуючи зобов'язання країни-Сторони Конвенції ООН «Про біорізноманіття» і Бернської Конвенції та Закон України «Про основні засади (стратегію) державної екологічної політики України», в цілях запобігання, контролю та призупинення ризиків інвазійних чужорідних видів необхідно найближчим часом ретельно вивчити досвід європейської політики щодо інвазійних чужорідних видів і здійснити низку невідкладних організаційних та правових заходів, розробити й запровадити національні та регіональні документи, які регламентують політику стосовно чужорідних видів рослин та тварин як однієї з головних загроз біологічного забруднення.

Завдання виконано частково.

Удосконалення до 2015 року нормативно-правової бази щодо системи здійснення контролю за торгівлею видами дикої флори і фауни, що перебува-

ють під загрозою зникнення;

У 2012 році виданий наказ Мінприроди України від 29.02.2012 № 107 «Про затвердження форм дозволу на імпорт та експорт зразків видів дикої фауни і флори, сертифіката на пересувні виставки, реекспорт та інтродукцію з моря зазначених зразків, які є об'єктами регулювання Конвенції про міжнародну торгівлю видами дикої фауни і флори, що перебувають під загрозою знищення, та зразка заявки для їх отримання», який зареєстровано в Мінюсті 18.06.2012 за № 990/21302. Проведена у 2015 році комплексна оцінка стану популяцій наземних молюсків України показала, що охорони потребує значно більше видів цієї групи, ніж вважалося раніше. Зокрема, у Червоній книзі України кількість видів має бути збільшено з 14 до 45. Для їхньої охорони необхідне створення значної кількості нових об'єктів ПЗФ та змінення правил землекористування в багатьох існуючих об'єктах ПЗФ. Виявлено значну роль, що відіграють мало трансформовані екосистеми заплави р. Десна та Сейм для збереження низки видів коловодних птахів і наголошено на нагальній необхідності створення національного парку «Подесіння» та розширення деяких з його ядер, а також включення цих територій до Смарагдової мережі України для видів птахів з Резолюції №6 Бернської конвенції. У 2015 році продовжено інвентаризацію фауни рукокрилих на території 11 адміністративних областей України (Волинська, Рівненська, Житомирська, Київська, Чернігівська, Полтавська, Кіровоградська, Черкаська, Одеська, Вінницька, Хмельницька області). Слід зазначити, що із 26 видів рукокрилих (кажанів), що мешкають на території України, більшість занесені до Червоної Книги України і абсолютно всі – охороняються міжнародними природоохоронними конвенціями, ратифікованими Україною. Продовжено роботу з опрацювання та моніторингу проблеми масової загибелі вечірниці рудої (*Nyctalus noctula*), що зимують в багатоповерхових будівлях на території України.

Розроблено проекти законів України: «Про ратифікацію Нагойського протоколу про доступ до генетичних ресурсів та справедливий і рівноправний розподіл вигід від їхнього використання до Конвенції про біологічне різноманіття» (надіслано до МЗС для подальшого внесення на розгляд

Президентів України). Прийняття закону забезпечить справедливий та рівноправний розподіл вигід від використання генетичних ресурсів та створення тим самим умов для збереження та розвитку біологічного різноманіття.

Постановою Кабінету Міністрів України від 03.10. 2018 № 796 внесено зміни у додаток 1 до постанови Кабінету Міністрів України від 7 листопада 2012 р. № 1030» та наказом Мінприроди від 19.12.2017 р. № 481 внесено зміни до Переліку видів тварин, що заносяться до Червоної книги України (тваринний світ), якими надано статус об'єкта Червоної книги України виду лось європейський (*Alces alces*), стан популяцій в Україні якого, за висновком Національної комісії з питань Червоної книги України, відповідає критеріям занесення цього виду до Червоної книги України, а також встановлення розміру компенсації за незаконне добування лося в Україні (130 тис. грн. за одну особину), посилює законодавчу охорону цієї тварини та відповідальність за її незаконне добування, створює умови для відновлення її популяції в Україні до екологічно безпечного рівня.

Розпочато авіаоблік популяції лося європейського. Розпочато вперше за роки незалежності масштабний облік дельфінів у Чорному морі.

Завдання виконано частково.

Проведення до 2015 року інформаційно-просвітницької кампанії щодо цінності екосистемних послуг на прикладі екосистем України, формування до 2015 року та подальше застосування вартісної оцінки екосистемних послуг;

Вартісна оцінка екосистемних послуг розробляється на рівні наукових досліджень, але не застосовується в практичній діяльності.

Інформування щодо цінності екосистемних послуг здійснюється через впровадження навчальних курсів у профільних університетах та проведення тренінгів для фахівців природоохоронної сфери.

Завдання не виконано.

Доведення до 2015 року площі національної екомережі до рівня (41% території країни), необхідного для забезпечення екологічної безпеки країни, запровадження системи природоохоронних заходів збереження біо- та ландшафтно-

го різноманіття і розширення площі природно-заповідного фонду до 10 % у 2015 році та до 15 відсотків загальної території країни у 2020 році.

Площа екомережі в Україні в 2015 році становила 38% проти запланованих 41%. До екомережі на сьогодні належать (табл.3.13): сіножаті і пасовища, ліси та лісовкриті площі, відкриті заболочені землі, тощо.

Таблиця 3.13 - Склад земельних угідь, які відносяться до складових національної екомережі [16]

Складові екомережі	Площа (тис. га) станом на 01.01.2015	Прогнозна площа (тис га) на 2015 рік
Сіножаті та пасовища	7848,3	9536,6
Ліси та лісовкриті площі	10630,3	10955,7
Відкриті заболочені землі	982,6	940,4
Радіоактивно забруднені землі, що не використовуються у господарстві	123,8	136
Відкриті землі без рослинного покриву або з незначним рослинним покривом	1015,8	1180,8
Води	2426,4	2415
Загальна площа (тис. га), відсоток від загальної площі України	23027,2 38,16%	25164,5 41,68%

Площа територій природно-заповідного фонду збільшилася у 2015р. до 6,3%, але це не відповідає запланованим показникам.

До складу територій та об'єктів природно-заповідного фонду України станом на 01.01.2016 належало 4 біосферних заповідники, 19 природних заповідників, 49 національних природних парків, 3131 заказники, 3422 пам'яток природи, 81 регіональний ландшафтний парк, 811 заповідних урочищ; а також низка штучних об'єктів (ботанічних садів, зоологічних парків, дендропарків та парків пам'яток садово-паркового мистецтва) – всього 8184 територія та об'єкт загальною площею 4,083 млн. га, що становило 6,3% від території країни, та 1

морський ботанічний заказник загальнодержавного значення «Філофорне поле Зернова» площею 402,5 тис. га.

Структура ПЗФ України включає загалом 11 категорій територій та об'єктів загальнодержавного та місцевого значення. З них за кількістю найбільшу частку становлять пам'ятки природи, заказники та заповідні урочища – разом близько 90 % від кількості всіх існуючих об'єктів. За площею понад 85,5% ПЗФ припадає на заказники та національні природні і регіональні ландшафтні парки.

На 2019 рік площа територій природно-заповідного фонду збільшилася до 6,8%, але не відповідає запланованим показникам (15%) (табл. 3.14).

Таблиця 3.14 - Території та об'єкти природно-заповідного фонду України

Категорія територій та об'єктів природно-заповідного фонду	Площа земельних угідь, млн. гектарів		
	станом на 1.01.2016	станом на 1.01.2019	план на 2020 рік
Національні природні парки	1,231	1,281	
Природні заповідники	0,205	0,205	
Біосферні заповідники	0,252	0,252	
Інші категорії	2,304	2,425	
Разом (загальна площа)	4,083	4,163	9,060

Завдання виконано частково.

- Впровадження до 2020 року екосистемного підходу в управлінську діяльність та адаптація законодавства України у сфері збереження навколишнього природного середовища відповідно до вимог директив Європейського Союзу;

З метою адаптації законодавства щодо охорони навколишнього природного середовища відповідно до вимог директив ЄС було прийнято ряд законів:

- “Про ратифікацію Європейської конвенції про захист домашніх тварин” (Закон від 18.09.2013 № 578-VII);

- “Про ратифікацію Протоколу про стратегічну екологічну оцінку до Конвенції про оцінку впливу на навколишнє середовище у транскордонному контексті” (Закон від 01.07.2015 № 562-VIII);
- “Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо виконання Конвенції про охорону дикої флори та фауни і природних середовищ існування в Європі” (Закон від 07.02.2017 № 1832-VIII);
- “Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо імплементації європейських екологічних норм про охорону середовища рідкісних видів тварин і рослин” (Закон від 07.02.2017 № 1829-VIII);
- Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо імплементації європейських екологічних норм про охорону середовища рідкісних видів тварин і рослин (Закон від 07.02.2017 № 1829-VIII).

Процес адаптація законів України у сфері збереження навколишнього природного середовища відповідно до вимог директив ЄС триває.

Завдання виконано повністю.

- Вжиття до 2015 року адміністративних заходів з припинення катастрофічного зменшення запасів водних живих ресурсів унаслідок їх надмірної експлуатації та погіршення стану навколишнього природного середовища.

У 2011 році прийнято Закон України «Про рибне господарство, промислове рибальство та охорону водних біоресурсів», який передбачає вжиття заходів із запобігання зменшення запасів водних живих ресурсів.

Завдання виконано частково.

Висновки

Контроль за торгівлею видами дикої флори і фауни є недостатнім. Площа національної екомережі у 2015 р. зросла до 38% проти запланованих 41%, а природно-заповідного фонду до 6,3% проти запланованих 10%. На 2019 рік площа територій природно-заповідного фонду збільшилася до 6,8%, але це зростання не відповідає запланованим показникам (15%).

Заходи щодо запобігання зменшення запасів водних живих ресурсів є не ефективними. Процес адаптації законів України у сфері збереження навколишнього природного середовища відповідно до вимог директив ЄС триває.

Із 8 завдань п'ятої стратегічної цілі 1 завдання виконано повністю, 6 завдань виконано частково. Ступень виконання завдань п'ятої стратегічної цілі складає 58,3 %. Реалізацію стратегічної цілі щодо припинення біологічного та ландшафтного різноманіття і формування екологічної мережі досягнуто частково.

3.6 ЦІЛЬ 6. ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЕКОЛОГІЧНО ЗБАЛАНСОВАНОГО ПРИРОДОКОРИСТУВАННЯ

Стратегічні завдання

Підготовка та схвалення в 2012 році проекту Концепції 10-річних рамок політики сталого споживання та виробництва (ССВ) згідно з Йоганнесбурзьким планом дій, розроблення та реалізація Стратегії та національного плану дій до 2015 року.

Проект Концепції 10-річних рамок політики сталого споживання та виробництва, який задекларовано на конференції «Ріо +20», підготовлено але не було схвалено у 2012 році. Підготовлено проект плану заходів з реалізацій положень резолюції «Ріо+20», який також не був схвалений. [16].

Мінприродою для стабілізації та поліпшення стану навколишнього природного середовища шляхом інтеграції екологічної політики до соціально-економічного розвитку України було розроблено Закон України “Основні засади

(стратегія) державної екологічної політики України на період до 2030 року”. На виконання Стратегії розроблено Національний план дій, якій проходить громадське обговорення та стратегічну екологічну оцінку.

Завдання виконано частково.

Подальший розвиток національної системи кадастрів природних ресурсів, державної статистичної звітності з використання природних ресурсів та забруднення навколишнього природного середовища;

Відповідно до Закону України «Про охорону навколишнього природного середовища» ведуться наступні державні кадастри природних ресурсів:

- державний земельний кадастр,
- державний лісовий кадастр,
- державний водний кадастр,
- державний кадастр родовищ і проявів корисних копалин,
- державний кадастр природних територій курортів,
- державний кадастр лікувальних ресурсів,
- державний кадастр територій та об’єктів природно-заповідного фонду,
- державний кадастр тваринного світу,
- державний кадастр рослинного світу,
- національний кадастр антропогенних викидів із джерел та абсорбції поглиначами парникових газів,
- містобудівний кадастр.

Доступ до кадастрів відкритий.

Для поліпшення звітності з використання відходів прийнято Постанову КМУ “Про затвердження Порядку подання декларації про відходи та її форми”; Порядок, Форма типового документа, Декларація, Перелік від 18.02.2016 № 118 (118-2016-п).

Для поліпшення звітності щодо викидів забруднюючих речовин у повітря прийнято Закон України “Про ратифікацію Протоколу про реєстри викидів та

перенесення забруднювачів” (Верховна Рада України; Закон від 03.02.2016 № 980-VIII (980-VIII, Чинний).

Для поліпшення звітності з використання води: наказом Мінприроди 16.03.2015 р. № 78 від “Про затвердження Порядку ведення державного обліку водокористування” було затверджено форму звітності № 2ТП- водгосп (річна) щодо обліку використання води за рік. Крім того, наказом Мінприроди від 23.06.2017 № 234 було затверджено форми дозволу на спеціальне водокористування та нормативного розрахунку водокористування і водовідведення (<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0887-17>).

Також було внесено зміни, щодо питань видачі дозволів на спеціальне водокористування, які було затверджено постановою Кабінету Міністрів України від 13 грудня 2017 р. № 1091) (<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1091-2017-п>). Що спрощує порядок видачі дозволів на спеціальне водокористування.

Завдання виконано повністю.

- Технічне переоснащення виробництва на основі впровадження інноваційних проектів, енергоефективних і ресурсозберігаючих технологій, маловідходних, безвідходних та екологічно безпечних технологічних процесів до 2020 року;

Уряд 22.05. 2019 р. схвалив “Концепцію державної політики у сфері промислового забруднення” та розпочато роботу над створенням системи інтегрованого дозволу та інтеграції найкращих доступних технологій і методів управління. Концепція, яку прийнято, передбачає впровадження Директиви 2010/75/ЄС щодо зменшення промислового забруднення та посилення контролю за ним.

За участю Мінприроди та Deutsche Gesellschaft fur Internationale Zusammenarbeit (GIS) 09.07. 2019 р. відбулось відкриття спільного проекту “Найкращі доступні технології та методи управління (НДТМ) для України”. Загальний бюджет проекту 10 млн. євро. В ході виконання проекту будуть запропоновані механізми для інвестицій на заходи з модернізації підприємств. Результатом реалізації напрацювань проекту має стати зменшення негативного впливу промислового забруднення на довкілля.

Завдання виконано частково.

Запровадження до 2015 року системи економічних та адміністративних механізмів з метою стимулювання виробника до сталого та відновлюваного природокористування і охорони навколишнього природного середовища, широкого запровадження новітніх більш чистих технологій, інновацій у сфері природокористування;

Систему економічних та адміністративних механізмів сталого природокористування частково впроваджено у систему природокористування. В законі України “Про електроенергетику” законодавчо закріплений “зелений” тариф. Держава гарантує закупівлю у виробників відновлювальної енергії електроенергію за більш високою ціною для вітрових та сонячних електростанцій, малої гідроенергетики та біоенергетики.

У 2013 році виконувався пілотний проект сприяння Україні у розробленні й застосуванні економічних інструментів для зменшення впливу на навколишнє середовище екологічно шкідливої продукції в рамках програми «EaP GREEN» для країн Східного партнерства [16]. Рекомендації цього пілотного проекту були частково використанні при розробленні проекту Закону України «Про відходи».

Згідно до Податкового кодексу (ПК) України (п. 158.1 ст. 158) передбачено пільгове оподаткування для суб'єктів господарювання, що використовують відновлювані джерела енергії. Звільняються від оподаткування 80 % прибутку підприємств, отриманого від продажу на митній території України товарів власного виробництва. А саме устаткування, що працює на відновлюваних джерелах енергії; енергоефективне обладнання і матеріали, виробі, експлуатація яких забезпечує економію та раціональне використання паливно-енергетичних ресурсів; устаткування для виробництва альтернативних видів палива.

ПК передбачені пільги для розвитку використання відновлюваних джерел енергії та альтернативних видів палива. На 25 % скорочуються податки за земельні ділянки, надані для розміщення об'єктів відновлювальної енергетики. Електроенергія, яка вироблена з відновлюваних джерел, звільняється від сплати

збору у вигляді цільової надбавки до діючого тарифу на електричну і теплову енергію.

Тимчасово, до 1 січня 2020 р., звільняються від оподаткування біопаливо, енергія та тепло, вироблені при використанні біопалива. Також звільняється від оподаткування прибуток підприємств від продажу електричної енергії, що вироблена з відновлюваних джерел енергії.

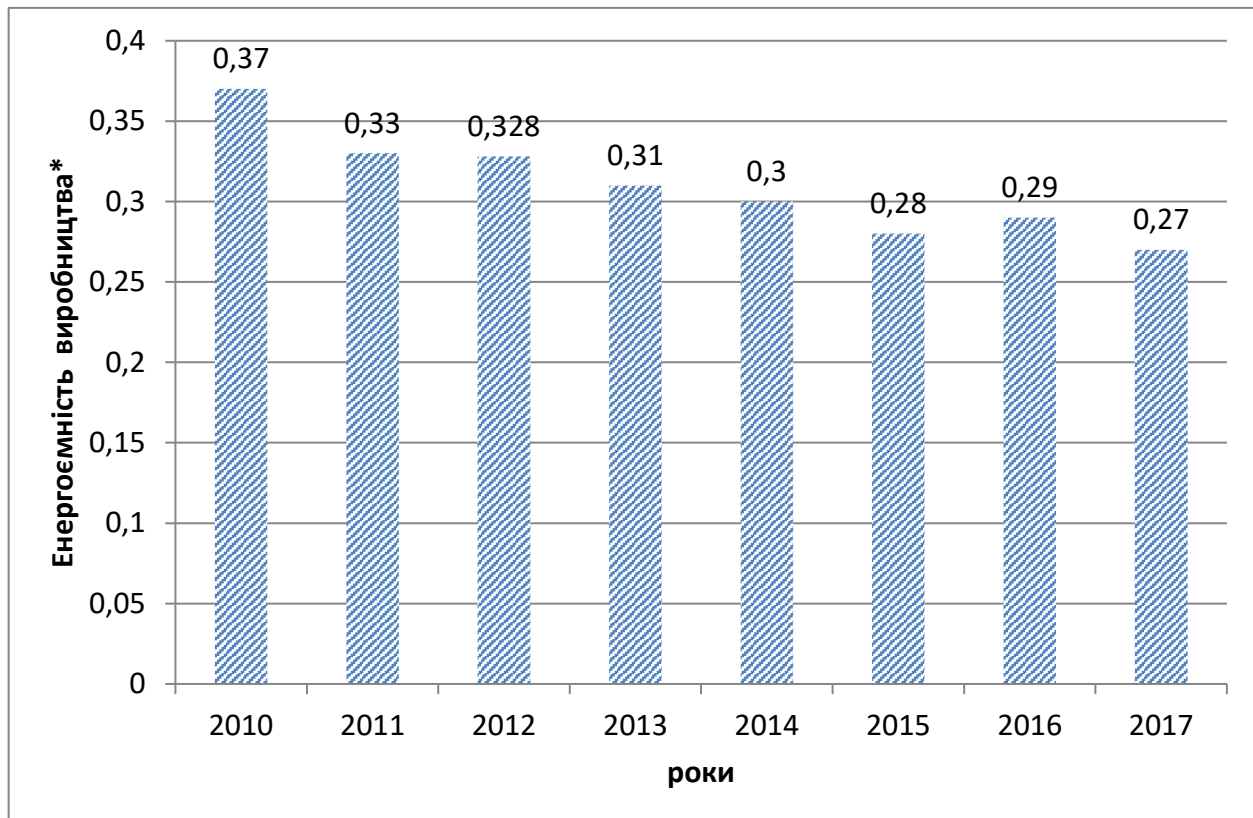
Відповідно до ПК (п. 197.16 ст. 197) та ст. 19 Закону України «Про Єдиний митний тариф» встановлені митні та податкові преференції щодо ввезення на митну територію України енергозберігаючого обладнання, устаткування та матеріалів.

Завдання виконано частково.

- Підвищення енергоефективності виробництва на 25 відсотків до 2015 року та до 50 відсотків до 2020 року порівняно з базовим роком шляхом впровадження ресурсозбереження в енергетиці та галузях, що споживають енергію і енергоносії;

Енергоємність українського виробництва у рази перевищує середньоєвропейські значення. Згідно до статистичних даних енергоємність ВВП становила у 2010 р. – 0,37 кг. нафтового еквіваленту на 1 долар США виробленої продукції. У 2011 р. цей показник дорівнював 0,33. У 2012 р. цей показник дорівнював 0,328 , у 2013 р. відповідно - 0,31; 2014 р. – 0,30; у 2015 р. – 0,28 ; 2016 р – 0,29; 2017 р. – 0,27 ([htt://ukrstat.gov.ua](http://ukrstat.gov.ua)). Таким чином, в 2015 р. енергоємність виробництва зросла на 24,3 відсотків порівняння з 2010 р.

Динаміку енергоємності на одиницю ВВП в доларовому еквіваленті наведено на рис. 3.12.

*– кг нафтового еквіваленту на 1 долар США виробленої продукції

Рис. 3.12. Динаміка енергоємності на одиницю ВВП в доларовому еквіваленті

Ресурсом підвищення енергоефективності є зменшення теплових витрат в системі опалення житлових будинків, де споживається близько 60% енергії.

З метою підвищення енергоефективності КМУ прийнято розпорядження "Про Національний план дій з енергоефективності на період до 2020 року" від 25.11.2015 №1228-р. Яке підготовлено на підставі Національного плану дій з енергоефективності, розробленого для Договірних Сторін Енергетичного Співтовариства, відповідно до вимог Директиви.

Завдання частково виконано.

- Збільшення обсягу використання відновлюваних і альтернативних джерел енергії на 25 відсотків до 2015 року та на 55 відсотків до 2020 року від базового рівня

Збільшення обсягу використання відновлювальних і альтернативних джерел енергії від базового рівня 2010 р. відбулось на 50 відсотків. Динаміка зростання основних напрямків відновлювальної енергетики: вітроенергетики, сонячної енергетики, біоенергетики, малої гідроенергетики наведено у таблиці 3.15.

Таблиця 3.15 - Встановлена потужність та обсяг виробленої електроенергії об'єктами відновлюваної енергетики, що працюють за «зеленим» тарифом, у 2010-2015 роках [16]

Напрямок відновлюваної енергетики	Встановлена потужність, МВт					
	2010	2011	2012	2013	2014	2015
Вітроенергетика	76,6	146,4	193,8	334,1	513,9	513,9
Сонячна енергетика	2,5	188,2	371,6	748,4	818,9	824,7
Мала гідроенергетика	62,5	70,8	73,5	75,3	80,3	81,385
Біомаса	4,2	4,2	6,2	17,2	35,2	35,2
Біогаз	-	-	-	6,5	13,9	13,858
Всього	145,8	409,6	645,1	1181,5	1462,2	2970,143
Напрямок відновлюваної енергетики	Виробництво електроенергії, млн. кВт*год.					
	2010	2011	2012	2013	2014	2015
Вітроенергетика	49,2	89	257,5	636,5	1171,5	314,672
Сонячна енергетика	0,5	30,1	333,6	562,8	485,2	75,067
Мала гідроенергетика	192,5	203,4	171,9	286	250,7	66,999
Біомаса	0,002	9,6	17,7	32,4	60,9	20,121
Біогаз	-	-	-	5	39,3	11,364
Всього	242,2	332,1	780,7	1522,7	2007,6	2503,223

Згідно до державних статистичних даних енергоспоживання на основі відновлювальних джерел у 2010 р. складало 2 % від загально енергоспоживання. У

2015 р. складало відповідно 3 %, у 2017 р. 4,4 % від загального енергоспоживання ((<http://ukrstat.gov.ua>). Найбільш зросло споживання вітрової та сонячної енергії, в 37 разів у 2017 р. у порівнянні з 2010 р. Зростання споживання енергії біопалива та відходів склало 2 рази в 2017 р. у порівнянні з 2010 р. Структура потужності за джерелами постачання енергії в Україні наведена на рис. 3.13.

Структура установленної потужності за джерелами постачання енергії

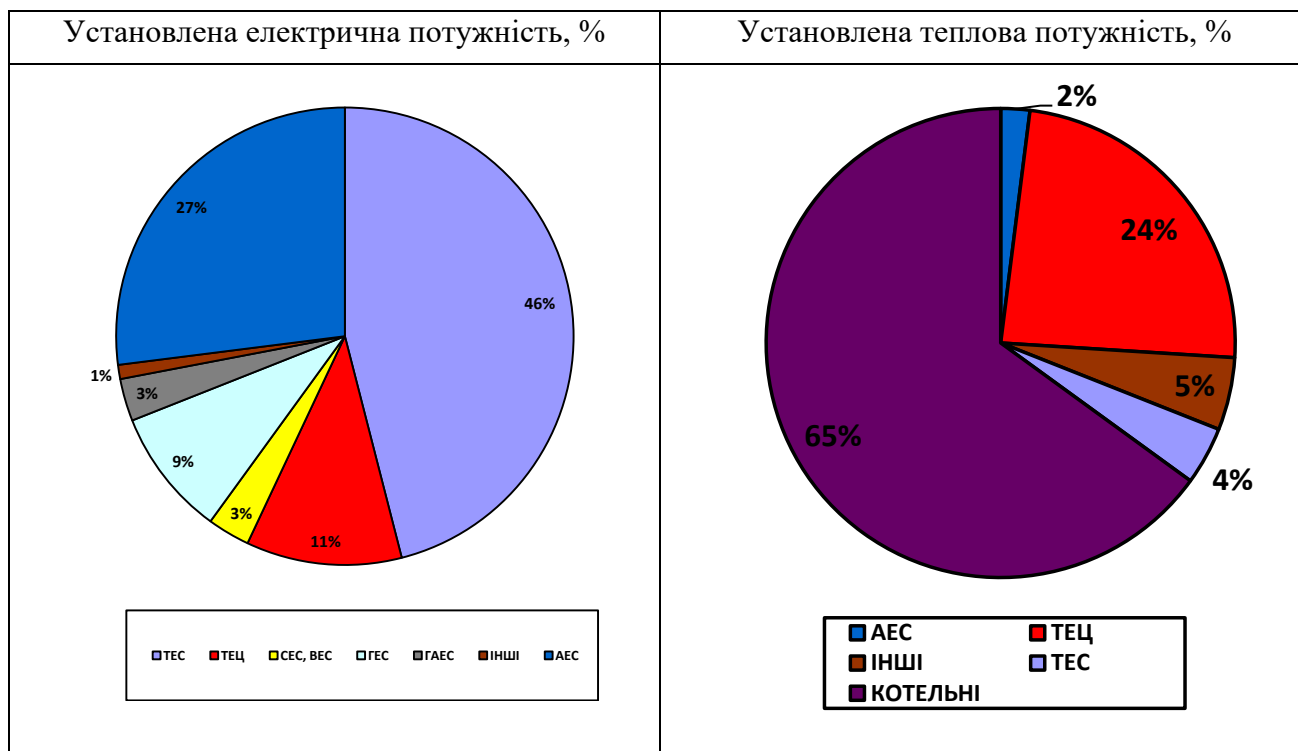

Рис. 3.13 Структура установленної потужності за джерелами постачання енергії

Завдання виконано повністю.

- Збільшення до 2020 року частки земель, що використовуються в органічному сільському господарстві, до 7 відсотків;

Станом на червень 2017 року в Україні під сертифікованим органічним виробництвом зайнято 421,5 тис. га земель, що складає 1 % загальної площі земель сільськогосподарчого призначення. В 2010р. цей показник складав 0,7 %. Таким чином, це завдання не виконано.

Створення до 2015 року екологічно та економічно обґрунтованої системи платежів за спеціальне використання природних ресурсів та збору за забруднення навколишнього природного середовища для стимулювання суб'єктів господарювання до раціонального природокористування.

Економічно обґрунтована система платежів за спеціальне використання природних ресурсів та забруднення довкілля до 2015 року не створена.

Мінприроди щороку погоджує проект Закону України «Про внесення змін до Податкового кодексу України» щодо індексації ставок екологічного податку та нормативів збору з урахуванням індексу інфляції (Розділ VIII Податкового кодексу). Завдання не виконано.

Реформування до 2015 року діючої системи фондів охорони навколишнього природного середовища з метою посилення централізації коштів на рівні областей, Автономної Республіки Крим, міст Києва та Севастополя;

Завдання реформування діючої системи фондів охорони навколишнього природного середовища станом на кінець 2015 року не було вирішено.

У 2014 року розподіл екологічного податку здійснювався наступним чином: до спеціального фонду місцевих бюджетів належало 35 відсотків екологічного податку, у тому числі: до сільських, селищних, міських бюджетів - 25 %, в обласних бюджетів та бюджету Автономної Республіки Крим - 10 %, бюджетів міст Києва та Севастополя – 35 %.

З 2016 року внесено зміни щодо перерахунку коштів від екологічного податку: надходження до загального фонду державного бюджету - 20% від коштів екологічного податку; до спеціального фонду місцевих бюджетів - 80 % екологічного податку в тому числі: до сільських, селищних, міських бюджетів, бюджетів об'єднаних територіальних громад, що створюються згідно до закону та перспективного плану формування територій громад, - 25 %, обласних бюджетів – 55 %, бюджетів місто Києва та Севастополя – 80 %. (Закон України “Про внесення змін до Бюджетного кодексу України щодо цільового спрямування екологічного податку”, N 918-VIII).

Таким чином, станом на 2017 р. це завдання було виконано повністю.

Висновки:

Заплановані заходи впроваджені не в повній мірі. Зокрема це стосується розробки методологічних засад та стратегії політики сталого споживання та виробництва, розвитку національної системи кадастрів природних ресурсів і державної статистичної звітності.

У процесі розробки знаходиться система економічних та адміністративних механізмів стимулювання виробника до сталого та відновлюваного природокористування і охорони навколишнього природного середовища, широкого запровадження новітніх більш чистих технологій, інновацій у сфері природокористування.

Підвищення енергоефективності виробництва відбувається недостатньо швидко. Обсяг використання відновлюваних джерел енергії збільшився до 4,4 % від усіх джерел постачання енергії в 2017 р. Найбільш зросло споживання вітрової та сонячної енергії, в 37 разів у 2017 р у порівнянні з 2010 р. Зростання споживання енергії біопалива та відходів склало 2 рази в 2017 р. у порівнянні з 2010 р. Збільшення частки енергії, що надходить від відновлюваних джерел енергії, відбувається повільніше, ніж це було передбачено.

Система екологічно та економічно обґрунтованих платежів за спеціальне використання природних ресурсів не створена. Здійснено реформування системи фондів охорони навколишнього природного середовища на рівні областей.

З 9 завдань 3 виконано повністю, 4 - частково. В цілому завдання виконані на 55,6 %.

3.7 ЦІЛЬ 7. УДОСКОНАЛЕННЯ РЕГІОНАЛЬНОЇ ЕКОЛОГІЧНОЇ ПОЛІТИКИ

Завданнями у цій сфері було визначено:

розроблення та виконання середньострокових регіональних планів дій з охорони навколишнього природного середовища як основного інструменту реалізації національної екологічної політики на регіональному рівні;

Станом на 2019 р. усі регіони України мали середньострокові плани заходів з охорони довкілля, при цьому у порівнянні з 2015 роком їх кількість збільшилася за рахунок вузько спрямованих цільових програм. Недержавні екологічні організації, наукові інституції та громадські об'єднання активно залучаються у процеси розроблення середньострокових регіональних планів дій з охорони навколишнього природного середовища. Офіційна інформація про середньострокові регіональні плани дій з охорони довкілля та цільові програми розміщується у відкритому доступі. Динаміка показника стало позитивна, якщо станом на 2015 р. кількість відповідних облікованих діючих документів становила 129, то на 2019 р. вона досягла 232 (додаток).

Таким чином, завдання виконано повністю.

Розроблення до 2015 року методології та підготовка місцевих планів дій з охорони навколишнього природного середовища;

Наказом Мінприроди від 05.12.2012 № 618 затверджено Методичні рекомендації з підготовки, погодження та затвердження Місцевих планів дій з охорони навколишнього природного середовища (МПДОНПС), які розміщено на офіційному веб-сайті міністерства. Станом на 01.01.2016 було нараховане 74 діючих місцевих планів дій в 9 регіонах України.

На цей час кількість місцевих стратегій, планів дій та програм природоохоронного спрямування, або таких, що містять у собі екологічну складову значно збільшилася. Значний поштовх у цьому напрямку був наданий завдяки триваючому на протязі останніх десяти років процесу приєднання міст України до Угоди Мерів – провідної ініціативи, започаткованої Європейським

Союзом, в рамках якої місцеві та регіональні органи влади беруть на себе добровільні зобов'язання підвищувати енергоефективність та нарощувати використання відновлювальних джерел енергії на своїх територіях, з метою скоротити власні викиди CO₂ щонайменше на 20% до 2020 року та на 30% до 2030 року, сприяючи, таким чином, розвитку екологічно орієнтованої економіки та підвищенню якості життя.

Результатом такої системної роботи підписантів Угоди стає не тільки заощадження енергії, а й надання екологічно чистих і фінансово доступних енергетичних послуг, створення постійних робочих місць, підвищення фінансової та соціальної стабільності, здоровіше довкілля, краща якість життя, підвищення економічної конкурентоспроможності за рахунок розвитку бізнесу й інновацій, а також, поліпшення якості суспільних послуг та інфраструктури.

На додаток до допомоги Угоді Мерів з боку Європейської комісії, ініціатива також користується перевагами повної інституційної підтримки ЄС, зокрема, з боку Комітету регіонів; з боку Європейського парламенту, де відбувається щорічна церемонія підписання, а також, з боку Європейського інвестиційного банку, який допомагає місцевим органам влади розкривати їхні інвестиційні потенціали (надання грантових програм для підписантів Угоди).

Станом на 2019 р. в Україні до Ініціативи «Угода Мерів» приєдналися 235 міст та громад (<http://com-east.eu/uk/>).

Динаміка показника «Підготовка місцевих планів дій з охорони навколишнього природного середовища» позитивна, завдання виконується. Офіційна інформація про прийняття місцевих планів дій та їх зміст розміщується на сайтах місцевих рад, доступ до неї відкритий. Організація збору, обробки і формування регіональних та загальнодержавної баз даних по цьому показнику потребує серйозного удосконалення.

Завдання виконано повністю.

Впровадження екологічної складової в стратегічні документи розвитку міст та регіонів, урахування вимог Ольборзької хартії під час проведення оцінки

регіональних програм соціального та економічного розвитку, перегляд до 2020 року генеральних планів розвитку великих міст з метою імплементації положень зазначених міжнародних документів;

Показник «Обов'язкове включення природоохоронних заходів до генеральних планів розвитку великих міст та їх відповідність вимогам Ольборзької хартії» поки що не обліковується. На підставі проведеного власного аналізу викладених в мережі «Інтернет» матеріалів генеральних планів 27 найбільших міст України (включно з усіма обласними центрами) та відповідей, отриманих на спеціальні запити до органів міського самоврядування, встановлено, що за період впровадження Основних засад (стратегії) державної екологічної політики неоновленими лишилися генплани 7 великих міст.

Екологічна складова присутня практично в усіх діючих генпланах. У досліджених генпланах, як правило, наявні природоохоронні розділи чи підрозділи (за винятком генпланів 6 міст, щодо яких відсутня відкрита інформація щодо наявності та складу природоохоронних розділів) (табл.. 3.16).

Таблиця 3.16 - Зведені відомості щодо природоохоронної спрямованості генпланів великих міст України

Місто	Термін дії Генплану	Наявність природоохоронного розділу у діючому Генплані	Проходження процедури СЕО	Наявність переліку природоохоронних заходів (завдань)	Відповідність завдань Ольборзькій хартії
Київ	2002 – 2020; розробляється актуалізація з подовженням дії до 2025 р.	+	+	?	?
Харків	прийняття – 2004; зміни – 2013, 2017, 2018 (на погодженні)	+	2018-2019	+	+
Одеса	прийняття – 2015; зміни – 2018	+	-	+	+
Дніпро	2007 – 2026; зміни – 2019 (у розробці)	+	2019-2020	+	+
Запоріжжя	2004 – 2036, зміни – 2017	?	?	?	?
Львів	2010 (коригування) – 2025	+	-	+	+
Кривий Ріг	2010 – 2030	+	?	+	?

Місто	Термін дії Генплану	Наявність природоохоронного розділу у діючому Генплані	Проходження процедури СЕО	Наявність переліку природоохоронних заходів (завдань)	Відповідність завдань Ольбурзькій хартії
Миколаїв	прийняття – 2009; новий – 2019 (у розробці)	?	?	?	?
Маріуполь	прийняття 2012; новий – 2019 (у розробці)	?	2019-2020	?	?
Вінниця	прийняття – 2007; зміни – 2013	?	-	?	?
Херсон	прийняття – 2003;	?	-	?	?
Полтава	2006 – 2026; коригування – 2012	+	-	+	+
Чернігів	2009 – 2020	?	-	?	?
Черкаси	2011 – 2031, актуалізація - 2017	?	-	?	?
Хмельницький	прийнятий 2008; коригування - 2018	+	-	+	+
Житомир	розробка 2009; зміни - 2015	+	-	+	?
Чернівці	2004 – 2020; коригування – 2014	+	-	+	+
Суми	прийняття 2002; коригування – 2012 (до 2031)	+	-	+	+
Рівне	прийняття 2003; коригування – 2008	+	-	+	-
Івано-Франківськ	прийняття 2001; зміни – 2019	+	-	+	+
Кам'янське	прийняття – 2010; зміни – 2016, подальші зміни розробляються з 2018	+	планується	+	+
Кропивницький	прийняття 2000	+ (у складі окремих підрозділів)	-	+	+?
Тернопіль	прийняття 2010; зміни - 2017, 2018	+	-	+	?+
Кременчук	прийняття 1993; коригування – 2007, зміни - 2014, 2016	+	-	+	+
Луцьк	прийнятий 2009; зміни розробляються з 2015	+	планується у 2020	+	+
Біла Церква	прийняття 2016	+	-	+	+
Ужгород	2004 - 2026	+	-	+	-

Примітка: знаком «-» позначено негативну відповідь на питання, винесене у заголовок відповідного стовпця, знаком «+» – позитивну, знаком питання – відсутність відповіді на запит та вільного доступу до текстової частини генплану у мережі «Інтернет».

У більшості генпланів з різною повнотою враховані основні принципи Ольбурзької стратегії, зокрема, передбачається зменшення забруднення міського середовища викидами шкідливих речовин та парникових газів від об'єктів енергетики, промисловості та транспорту, збільшення частки екологічно-безпечних транспортних засобів у міській інфраструктурі, скорочення сучасного рівня експлуатації невідновлюваних джерел енергії; приділено увагу питанням рекультивації забруднених територій та запобігання подальшому забрудненню ґрунтів, ґрунтових вод, водних ресурсів, збереження в межах міста місць проживання рідкісних біологічних видів, розширення територій «культивованої природи», зокрема, парків відпочинку, скверів тощо для зниження навантаження на природні ліси.

Водночас, частина принципів Ольбурзької стратегії недостатньо впроваджені у проаналізованих генпланах: лише у 6 генпланах у плануванні якості міського середовища застосовані показники якості міського довкілля, стійкості розвитку міських систем, у трьох містах планується будівництво енергоекономічних будинків та збільшення енергоекономічності існуючих будівель, у 5 містах передбачено створення багатофункціональних зон, які суміщають житло, місця роботи і надання послуг.

Станом на 2019 р. проведення стратегічної екологічної оцінки здійснюється чи передбачається для генпланів, щодо яких наразі розробляються зміни та для розроблюваного нового генплану м. Маріуполь.

Завдання виконано частково.

Законодавче забезпечення до 2015 року переходу від соціально-економічного планування до еколого-соціально-економічного планування розвитку регіонів і міст.

Закон України «Про стратегічну екологічну оцінку» є правовим підґрунтям переходу до еколого-соціально-економічного планування розвитку регіонів і міст. До цього часу методологія здійснення стратегічної екологічної оцінки апробована

на прикладі Стратегій регіонального розвитку Дніпропетровської та Запорізької областей. Крім того у 2016–2018 роках, в рамках реалізації проекту міжнародної технічної допомоги «Партнерство для розвитку міст» (Проект ПРОМІС), розроблено матеріали SEO стратегій розвитку 16 міст-партнерів з 4 областей України (Вінницька область: Вінниця, Жмеринка, Ладижин, Хмільник; Запорізька область: Запоріжжя, Бердянськ, Енергодар, Мелітополь; Івано-Франківська область: Івано-Франківськ, Долина, Коломия, Яремче; Полтавська область: Полтава, Горішні Плавні, Кременчук, Миргород) (http://pleddg.org.ua/wp-content/uploads/2019/05/MP-SEO_web.pdf).

Закони про співпрацю територіальних громад і державний бюджет із значним розширенням доходної частини місцевого бюджету згідно з вимогами реформ були прийняті в 2014 році разом з Державною стратегією регіонального розвитку на період до 2020 року.

Серед існуючих регіональних інструментів варто особливо відзначити як позитивні приклади партнерство «Довкілля для Європи» та Карпатську Конвенцію, які забезпечують можливість Україні бути повноправним учасником низки успішних проектів загальноєвропейського масштабу і брати участь у формуванні регіональної політики. Наприклад, Стратегії ЄЕК ООН з освіти для збалансованого розвитку та визначати відповідні пріоритети, брати участь у регулярному процесі моніторингу стану довкілля у регіоні, виступати з ініціативами та приєднуватися до міжнародних договорів і конвенцій.

Аналіз реалізації регіональної екологічної політики й проведення природоохоронних заходів засвідчив досить високу їх ефективність і активність громадських організацій та державних установ.

Завдання виконано повністю.

Розроблення до 2020 року нормативно-правової бази щодо еколого-економічних макрорегіонів.

Дотепер нормативно-правова база щодо еколого-економічних макрорегіонів не розроблена, розподіл території України на певні макрорегіони офіційно не затверджений і залишається темою політичних та наукових дискусій.

У частині 1 статті 4 Закону України «Про засади державної регіональної політики» (2015 р.) вказано, що об'єктами державної регіональної політики є територія регіонів, макрорегіонів, мікрорегіонів. Більше ніде в цьому законі про макрорегіони не йдеться, за винятком визначення самого терміну у статті 1. В Основних засадах (стратегії) державної екологічної політики України на період до 2030 року термін «макрорегіон» відсутній.

Таким чином, можна констатувати, що завдання «розроблення до 2020 року нормативно-правової бази щодо еколого-економічних макрорегіонів» не виконувалося та на цей час втратило свою актуальність.

Завдання не виконано.

Проведення до 2020 року класифікації регіонів за рівнями техногенно-екологічних ризиків, створення відповідних банків геоінформаційних даних і карт.

Розширюється міжнародне співробітництво та інтеграція національних інфраструктур геопросторових даних у загальні міжнаціональні та глобальні інформаційні інфраструктури. Зокрема, Європейським парламентом і Радою ЄС затверджена програма INSPIRE зі створення у 2005-2013 рр. європейської інфраструктури геопросторових даних, за сприяння ООН реалізуються проекти Глобального картографування та створення Глобальної інфраструктури просторових даних (GSDI). (<http://gki.com.ua/ua/nacionalna-infrastruktura-geoprostorovih-danih-ukraini>).

Україна приймає участь в міжнародних геоінформаційних проектах та глобального картографування, має значний науково-технічний та виробничо-технологічний потенціал для створення геопросторових даних з застосуванням

сучасних методів дистанційного зондування землі, цифрових методів геодезичних вимірювань, заснованих на супутникових технологіях.

Разом з тим, існуючий стан створення геоінформаційних ресурсів та надання геоінформаційних послуг в Україні характеризується низкою проблем та негативних явищ, серед яких:

- переважно відомчий принцип формування геоінформаційних ресурсів без належного рівня координації та взаємодії;
- значне дублювання топографо-геодезичних та картографічних робіт;
- обмежений доступ до геопросторових даних, що накопичуються у відомчих фондах;
- відсутність єдиної системи національних стандартів на геоінформаційну продукцію; невідповідність законодавства у сферах геодезії і картографії, державної таємниці, сертифікації, ліцензування, інформаційних та геоінформаційних технологій сучасному постійно зростаючому рівневі розвитку науки і техніки, вимогам органів державної влади, суб'єктів господарювання та громадян до якості й оперативності доступу і отримання геопросторових даних;
- відсутність доступних метаданих про геодезичні і картографічні роботи та про створені за їх результатами геопросторові дані;
- недостатнє фінансування геодезичних і картографічних робіт загальнодержавного значення, унаслідок чого державні карти і плани вчасно не оновлюються, а 80% матеріалів і даних Державного картографо-геодезичного фонду не відповідає встановленим нормативам за відповідністю стану місцевості;
- відсутність організаційної структури та мережі геоінформаційних центрів, уповноважених та відповідальних за створення і ведення баз геопросторових даних на загальнодержавному, регіональному та місцевих рівнях.

Аналіз цих та інших проблем свідчить про необхідність вдосконалення державної політики у сфері формування і використання геоінформаційних ресурсів в Україні на засадах створення та сталого розвитку Національної інфраструктури геопросторових даних. Наказом Держгеокадастру від 05.08.2015 №266 була утворена робоча група з підготовки проекту Закону України "Про

національну інфраструктуру геопросторових даних". Відповідний законопроект зареєстровано у Верховній Раді України 23.01.2018, але відкликано 29.08.2019.

На протязі 2018–2019 років постановами Кабінетом Міністрів України затверджені критерії, за якими оцінюється ступінь ризику від провадження господарської діяльності у сфері електроенергетики, господарської діяльності з транспортування нафти, нафтопродуктів магістральним трубопроводом, господарської діяльності на ринку природного газу, з виробництва теплової енергії, транспортування теплової енергії магістральними і місцевими (розподільчими) тепловими мережами та постачання теплової енергії, з централізованого водопостачання та водовідведення, з перероблення та захоронення побутових відходів, з поводження з небезпечними відходами, з виробництва особливо небезпечних хімічних речовин, з перевезення пасажирів, небезпечних вантажів та небезпечних відходів автомобільним транспортом, морським і річковим транспортом, а також від провадження господарської діяльності у сфері охорони навколишнього природного середовища, раціонального використання, відтворення і охорони природних ресурсів. Крім того, постановою КМУ затверджений Порядок розроблення плану управління ризиками затоплення, а наказами МВС затверджені Методика попередньої оцінки ризиків затоплення та Методика розроблення карт загроз і ризиків затоплення. Таким чином, завдання виконано частково.

Реалізація до 2015 року пілотного проекту щодо поєднання системи територіального планування з процедурами довгострокового прогнозування, еколого-соціально-економічного планування та проведення стратегічної екологічної оцінки на прикладі Карпатського макрорегіону.

Розпорядженням Кабінету Міністрів України від 3 квітня 2019 р. № 232 схвалено Концепцію розвитку гірських територій українських Карпат а Постановою КМУ від 20 жовтня 2019 р. № 880 затверджено Державну програму розвитку регіону українських Карпат на 2020-2022 роки.

Восени 2019 р. виконана стратегічна екологічна оцінка проекту Регіональної стратегії розвитку Закарпатської області на період до 2027 року.

Таким чином на прикладі Карпатського макрорегіону втілено принцип поєднання системи територіального планування з процедурами довгострокового прогнозування, еколого-соціально-економічного планування та стратегічної екологічної оцінки.

Завдання виконано повністю.

Розвиток партнерства "громадськість - влада - бізнес" на регіональному рівні з метою забезпечення до 2020 року соціальних та екологічних стандартів екологічно безпечного проживання населення.

З листопада 2018 р виконується проект “Синергія дій громадськості, влади та бізнесу в форматі енергетичного кластеру задля енергетичної реформи Хмельницької області” передбачає консолідацію дій усіх зацікавлених сторін в процесі формування стратегічного бачення розвитку сектору енергоефективності та відновлюваних джерел енергії на Хмельниччині. За період реалізації проекту має бути розроблена методологія оцінки потенціалу розвитку відновлюваних джерел енергії та проведений за цією методологією аналіз для Хмельницької області. Результати цього дослідження увійдуть в стратегію регіонального розвитку Хмельницької області, розробка якої розпочнеться з 2019 року.

[http://ecoclubrivne.org/%D1%81%D0%B8%D0%BD%D0%B5%D1%80%D0%B3%D1%96%D1%8F-%D0%B4%D1%96%D0%B9-%D0%B3%D1%80%D0%BE%D0%BC%D0%B0%D0%B4%D1%81%D1%8C%D0%BA%D0%BE%D1%81%D1%82%D1%96-%D0%B2%D0%BB%D0%B0%D0%B4%D0%B8-%D1%82%D0%B0-%D0%B1/\)](http://ecoclubrivne.org/%D1%81%D0%B8%D0%BD%D0%B5%D1%80%D0%B3%D1%96%D1%8F-%D0%B4%D1%96%D0%B9-%D0%B3%D1%80%D0%BE%D0%BC%D0%B0%D0%B4%D1%81%D1%8C%D0%BA%D0%BE%D1%81%D1%82%D1%96-%D0%B2%D0%BB%D0%B0%D0%B4%D0%B8-%D1%82%D0%B0-%D0%B1/))

Завдання виконано частково.

Зменшення негативного впливу процесів урбанізації на навколишнє природне середовище, припинення руйнування навколишнього природного середовища у межах міст, підвищення показників озеленення та території зелених

насаджень загального користування, зниження до 2020 року рівня забруднення атмосферного повітря, водойм, шумового та електромагнітного забруднення;

За узагальненими даними забрудненість повітря міст України за період 2010–2018 років зменшилась за вмістом більшості основних забруднюючих речовин, зокрема, завислих речовин (на 23%), діоксиду сірки (на 17%), оксиду вуглецю (на 22%), фтористого водню (на 33%), хлористого водню (на 29%), аміаку (на 33%), формальдегіду (на 15%).

Середнє значення індексу забруднення атмосфери (ІЗА) у 10 найбільш забруднених містах України за цей же період знизилося з 13,65 до 11,37, тобто, на 16,7%.

Коефіцієнт забрудненості водних об'єктів за період 2010–2017 років за усередненими по усім пунктам спостережень Держводагентства України значеннями зменшився лише на 3,3%, отже істотного зниження забруднення водойм за вказаний період не відбулося.

Більш докладні відомості щодо динаміки забруднення навколишнього середовища наведені у підрозділі 2.2.

Зведені статистичні дані щодо динаміки показників озеленення міст, шумового та електромагнітного забруднення відсутні, системний облік цих показників на рівні регіонів не ведеться.

Завдання виконано частково.

Висновки

У регіональній екологічній політиці досягнуто певного прогресу. Зокрема, наявна позитивна динаміка щодо прийняття середньострокових регіональних та місцевих планів дій та програм з охорони довкілля, причому, збільшення кількості відповідних документів відбулося, перш за все за рахунок вузько цільових програм, а це означає наявність не тільки кількісних, але й якісних позитивних змін, оскільки до вузько цільових програм, як правило, включаються більш конкретні та глибше опрацьовані і природоохоронні заходи, ніж до

загальноєкологічних. Тим не менше, декларативність і відсутність конкретики і досі залишаються поширеними вадами природоохоронних планів дій та програм місцевого та регіонального рівнів.

Суттєвий поштовх для розробки більш якісних програмних документів з природоохоронною складовою дало приєднання великої кількості міст до Угоди Мерів – започаткованої ЄС ініціативи, в рамках якої місцеві та регіональні органи влади беруть на себе добровільні зобов'язання підвищувати енергоефективність та нарощувати використання відновлювальних джерел енергії на своїх територіях. Станом на 2019 р. в Україні до Ініціативи «Угода Мерів» приєднались 235 міст та громад.

За період 2011-2019 рр. збільшилася також природоохоронна спрямованість генпланів великих міст, як завдяки прийняттю кількох нових генпланів, так і, здебільшого шляхом прийняття змін та доповнень до діючих генпланів.

В той же час слід зазначити, що системне впровадження принципів Ольборзької хартії у генеральні плани до цього часу не ведеться. У переважній більшості генпланів великих міст відсутні посилання на Ольбурзьку хартію, хоча передбачені генпланами містобудівні та екологічні заходи почасти відповідають принципам Ольбурзької хартії.

Введення в дію Закону України Про стратегічну екологічну оцінку сприятиме переходу до еколого-соціально-економічного планування розвитку регіонів і міст вже у близькій перспективі, про що свідчать перші результати розробок у 2015-2018 роках-Стратегій розвитку ряду міст України з включенням процедури СЕО, хоч дотепер лише в рамках реалізації проекту міжнародної технічної допомоги «Партнерство для розвитку міст» (Проект ПРОМІС). Перші результати проведення процедури СЕО в рамках прийнятого відповідного Закону очікуються вже з кінця 2019 року.

Серед існуючих регіональних інструментів варто особливо відзначити як позитивні приклади партнерство «Довкілля для Європи» та Карпатську Конвенцію, які забезпечують можливість Україні бути повноправним учасником низки успішних проектів загальноєвропейського масштабу і брати участь у

формуванні регіональної політики. Як значний прогрес у цьому напрямку слід розцінювати схвалення у 2019 р. Концепції розвитку гірських територій українських Карпат та затвердження Державної програми розвитку регіону українських Карпат на 2020-2022 роки.

Водночас слід зазначити, що проголошений у національній Стратегії напрямок щодо розроблення до 2020 року нормативно-правової бази щодо еколого-економічних макрорегіонів не одержав практичного втілення, внаслідок зміни пріоритетів регіональної політики у бік розвитку децентралізації і, зокрема, створення об'єднаних місцевих громад.

Аналіз реалізації регіональної екологічної політики й проведення природоохоронних заходів засвідчив досить високу активність громадських організацій та державних установ.

Передбачене Стратегією проведення до 2020 року класифікації регіонів за рівнями техногенно-екологічних ризиків та створення відповідних банків геоінформаційних даних і карт до цього часу знаходиться на початковому етапі, хоча Україна має для цього великий науковий та технічний потенціал і приймає участь в міжнародних геоінформаційних проектах. Аналіз існуючих проблем свідчить про необхідність вдосконалення державної політики у сфері формування і використання геоінформаційних ресурсів в Україні на засадах створення та сталого розвитку Національної інфраструктури геопросторових даних.

Як суттєвий недолік у реалізації Стратегії слід зазначити відсутність на державному та регіональному рівнях системного моніторингу значної кількості показників, обраних для оцінки ефективності її реалізації.

Із 9 завдань сьомої стратегічної цілі 5 завдань виконано повністю, 3 завдання виконано частково. Ступень виконання завдань сьомої стратегічної цілі складає 72,2 %. Реалізацію стратегічної цілі щодо удосконалення регіональної екологічної політики досягнуто повністю.

4. ПОКАЗНИКИ ЕФЕКТИВНОСТІ РЕАЛІЗАЦІЇ СТРАТЕГІЇ

Показники, які характеризують ефективність реалізації Стратегії, наведено в табл. 4.1- 4.2, 4.14-4.18.

Таблиця 4.1 - Показники ефективності реалізації Стратегії, ціль 1 – підвищення рівня суспільної екологічної свідомості.

№ з/п	Показник	Одиниця виміру	Результат
1.1	Щорічний звіт про реалізацію національної екологічної політики	факт видання	Звіти про реалізацію національної екологічної політики видані у 2012 та 2016 р. р.
1.2	Національна доповідь про реалізацію національної екологічної політики України	факт видання кожні п'ять років	Підготовлено в 2016 р.
1.3	Наявність затвердженого переліку видів екологічної інформації	факт затвердження	Затверджено
1.4	Підготовка і видання щорічної доповіді громадських екологічних організацій щодо громадської оцінки екологічної політики	факт видання	Щорічне видання
1.5	Частка екологічної інформації у засобах масової інформації базового рівня	відсотків	приблизно 1 – 3 %
1.6	Кількість інформаційних центрів територіальних органів Мінприроди	Одиниці	Територіальні органи Мінприроди ліквідовано

№ з/п	Показник	Одиниця виміру	Результат
1.7	Частка реклами природоохоронного змісту на національних теле- і радіостанціях	відсотків ефірного часу	Спостерігається збільшення в рази (за експертними даними)
1.8	Кількість користувачів національної інформаційної системи охорони навколишнього природного середовища	особи	Систему не створено
1.9	Природоохоронний розділ до освітніх державних програм із заходами для сталого розвитку та екологічної освіти	факт розробки та затвердження	Природоохоронні розділи розроблені та затверджені для ряду державних програм із сталого розвитку та екологічної освіти

Таблиця 4.2 - Показники ефективності реалізації Стратегії, ціль 2 - поліпшення екологічної ситуації та підвищення рівня екологічної безпеки.

№ з/п	Показник	Одиниця виміру	Результат
2.1.	Співвідношення між рівнями фактичного забруднення навколишнього природного середовища або виснаження природних ресурсів і граничнодопустимого забруднення або виснаження, яке базується на науково обґрунтованих оцінках	коефіцієнт	Експертні оцінки – нижче 1
	Індекс забруднення атмосфери		ІЗА - рік

№ з/п	Показник	Одиниця виміру	Результат
	(ІЗА)		8,2 - 2010 р. 7,7 - 2015 р. 7,6 - 2018р.
	Коефіцієнт забруднення (КЗ) води		КЗ - рік 1,53 - 2010 1,51 - 2015 1,48 - 2017
	Забруднення ґрунтів (у долях ГДК)		Речовина Рік Cd 0,694 - 2010 0,221 - 2 015 Mn 0,423 - 2010 0,363 - 2015 Pb 1,353 - 2010 1,311 - 2015
2.2	Огляд стану адаптації законодавства України до законодавства ЄС	Факт видання	Так
2.3	Базовий план адаптації законодавства України до законодавства ЄС у сфері охорони навколишнього природного середовища	Факт затвердження	Затверджено
Атмосферне повітря			
2.4	Кількісні параметри вмісту в атмосферному повітрі певних хімічних та органічних інгредієнтів	Міліграмів на кубічний метр	Оцінка стану забруднення атмосферного повітря в містах України здійснена за даними спостережень у 47 містах на 151-му стаціонарному посту системи моніторингу гідрометеорологічних організацій. В атмосферному повітрі визначався вміст 28 забруднювальних речовин,

№ з/п	Показник	Одиниця виміру	Результат
			включаючи вісім важких металів. Концентрації забруднюючих речовин у одиницях ГДК 2010 р. 2018 р. Завислі речовини 1,13 0,87 Діоксид сірки 0,36 0,30 Оксид вуглецю 0,73 0,57 Діоксид азоту 1,25 1,5 Оксид азоту 0,5 0,5 Фенол 1,0 1,0 Фтористий 1,2 0,8 водень Формальдегід 2,7 2,3
2.5	Обсяг викидів забруднюючих речовин стаціонарними джерелами	тис. тонн	2011 р. - 4375; 2012 р. - 4335; 2013 р. - 4295; 2014 р. - 3190; 2015 р. – 2858; 2016 р. – 3078; 2017 р. - 2584,9; 2018 р. - 2508,3
2.6	Обсяг викидів забруднюючих речовин пересувними джерелами	тис. тонн	2011 р. - 2503; 2012 р. - 2486; 2013 р. - 2425; 2014 р. – 1996; 2015 р. - 1664 2016 р. – 1420 2017 р. – 1389 2018 р. - 1358
2.7	Кількість проектів спільного впровадження	штук	277
2.8	Кількість проектів цільових екологічних (зелених)	штук	817

№ з/п	Показник	Одиниця виміру	Результат
	інвестицій		
2.9	Обсяг інвестицій, зумовлений продажем (передачею) одиниць (частин) установленої кількості викидів парникових газів	тис. грн..	4 926 721 ; 470 млн. євро. – з 2009 р. по 2012 р. продано 47 млн. ОУК, орієнтовна ціна - 10 євро за ОУК
Охорона водних ресурсів			
2.10	Вміст забруднюючих речовин у водних об'єктах	Міліграми на кубічний дециметр	Спостереження за станом забруднення поверхневих вод за гідрохімічними показниками проводились організаціями гідрометеослужби на 126 водних об'єктах (109 річках, 9 водосховищах, 7 озерах, 1 каналі) у 211 пунктах і 339 створах
2.11	Використання води	Метрів кубічних на добу	40,67 млн. м ³ /добу 2010 р. 26,57 млн. м ³ /добу 2015 р. 25,27 млн. м ³ /добу 2017 р.
2.12	Обсяг скидання забруднюючих речовин у водні об'єкти	Млн. тонн	8141 – 2010 р. 5581 – 2015 р. 4921 – 2017 р.
2.13	Об'єм скидання стічних вод	Млн. метрів кубічних	1744 – 2010 р. 923 – 2015 р. 977 – 2017 р.
2.14	Загальна довжина винесених у природі прибережних захисних смуг водних об'єктів	кілометрів	Дані відсутні
2.15	Вміст забруднюючих речовин у донних відкладеннях та гідробіонтах	Міліграми на кілограм	Дані відсутні

№ з/п	Показник	Одиниця виміру	Результат
Охорона земель і ґрунтів			
2.16	Вміст забруднюючих речовин у ґрунті	Міліграмів на кілограм	Середній вміст забруднюючих речовин у населених пунктах у долях ГДК Mn – 0,452; Ni – 2,473; Pb – 0,97; Zn – 1,74 ; Cu – 1,283; DDT – 0,007; ГХЦГ – 0,001;
2.17	Площа земель сільськогосподарського призначення	тис. га	01.01.2011 р. – 42791,800 01.01.2012 р. – 42776,900 01.01.2013 р. – 42756,000 01.01.2014 р. – 42744,500 01.01.2015 р.– 42731,500 01.01.2016 р. – 42726,400
2.18	Співвідношення площ природних та антропогеннозмінених ландшафтів	відсотків	23,5/(54%)
2.19	Площа (частка) еродованих земель	гектарів (відсотків)	>19 000000 (31,5%)
2.20	Площа рекультивованих та відновлених земель, що зазнали техногенного забруднення	гектарів	1 704,2
2.21	Співвідношення ріллі, багаторічних насаджень, сіножатей, пасовищ та перелогів	відсотків	53,9/1,5/4,0/9,0/0,4 - 2018 р.
Охорона лісів			
2.22	Лісистість території	відсотків	17,55 – 2010 17,77 - 2018
	Геологічне середовище та надра		

№ з/п	Показник	Одиниця виміру	Результат
2.23	Площа рекультивації земель, порушених гірничодобувними роботами	гектарів	159 – 2017 р
2.24	Кількість родовищ та кількість видів корисних копалин	штук	234 – 2017 р
2.25	Кількість впроваджених екологічно безпечних технологій виконання гірничих робіт	штук	Дані відсутні
2.26	Комплексність переробки корисних копалин	відсотків	Дані відсутні
Захист від надзвичайних ситуацій			
2.27	Кількість техногенних катастроф чи надзвичайних ситуацій з негативними екологічними та економічними наслідками	штук	116 - 2019 р
2.28	Створення бази даних Державного реєстру потенційно небезпечних об'єктів	Кількість об'єктів	2700 - 2019 р.
Відходи та небезпечні хімічні речовини			
2.29	Обсяг коштів, що виділяється на розвиток сфери поводження з побутовими відходами	Млн. грн..	7539,4
2.30	Охоплення населення послугами із збирання твердих побутових відходів	відсотків	2011 р. – 75; 2012 р. – 76; 2013 р. - 78; 2014 р. - 78; 2015 р. - 70
2.31	Обсяг заготівлі та використання відходів як вторинної сировини	тонн	92463700

№ з/п	Показник	Одиниця виміру	Результат
2.32	Обсяг екологічно безпечного видалення відходів	тонн	152295000
2.33	Кількість побудованих полігонів для захоронення твердих побутових відходів	одиниць	<p>2010 р. – 4469 од. 2011р. – 6026 од. 2012 р. – 6727 од. 2013 р. – 6682 од. 2014 р. – 6000 од., у т.ч. не відповідають нормам екобезпеки: 2010 р. – 897 од. 2011 р. – 986 од. 2012 р. – 878 од. 2013 р. – 1415 од 2014 р. – 1138 од. [48]</p>
2.34	Обсяг знешкодження накопичених за попередні роки непридатних пестицидів	тонн	<p>Пестициди: 2011 р. - 8064 2012 р. - 11100 2013 р. – 390 2015 р. - 207 2016 р. - 81 2017 р. - 105 Мононітрохлорбензол: 2011 р. - 2320 тис. т. Гексахлорбензол: 2011 р. - 5200 2012 р. - 3400 2013 р. - 8001 [6, 48]</p>
2.35	Обсяг утворення медичних відходів	тонн	<p>2011 р - 2900 2012 р. – 2500 2013 р. – 2600 2014 р. - 1100 2015 р. - 900 2016 р. - 700 2017 р. - 771 2018 р. - 960</p>
	Біобезпека		
2.36	Вміст генетично модифікованих організмів у продуктах харчування	Міліграмів на кілограм.	<p>Дані відсутні. 2010 р. – 4,4 2011 р. – 5,5 2012 р. - 5,0</p>

№ з/п	Показник	Одиниця виміру	Результат
		Відсоток у продуктах харчування	2013 р. - 5,3 2014 р. - 7,5 2015 р. - 1,6 2016 р. - 4,4 2017 р. - 4,2
2.37	Кількість лабораторій, акредитованих для тестування і оцінки продукції на вміст генетично модифікованих організмів	штук	17

Нижче наведено пояснення до пунктів таблиці 4.2 (п.2.1, п.2.12 - 2.13), які виконано на підставі проведених досліджень.

Пункт 2.1. Оцінка співвідношення між рівнями фактичного забруднення навколишнього природного середовища (НПС) і гранично допустимого забруднення здійснювалася для 3-х компонентів НПС: 1) атмосферного повітря, 2) поверхневих та морських вод, 3) ґрунтів.

Для оцінки співвідношення між рівнями фактичного і гранично допустимого забруднення атмосферного повітря були використані дані з Національної доповіді про стан навколишнього природного середовища в Україні у 2010 році [62] і оглядів про стан забруднення навколишнього природного середовища на території України за даними спостережень гідрометеорологічних організацій [63-64]. Для кількісної характеристики між рівнями фактичного і гранично допустимого забруднення атмосферного повітря застосовувалися такі безрозмірні коефіцієнти: індекс забруднення атмосфери (ІЗА) та безрозмірні концентрації окремих забруднюючих речовин (кратності перевищення середньодобових ГДК). Безрозмірна концентрація характеризує ступінь забруднення повітря окремими домішками, а ІЗА враховує 5 домішок, які мають найбільш високі (серед розглядуваних домішок) безрозмірні концентрації. Таким

чином, ІЗА характеризує забруднення атмосферного повітря сукупністю всіх домішок, що входять до їх розглядуваного переліку.

Для розрахунку усереднених по усім постах спостережень значень безрозмірних концентрацій та ІЗА використовувались результати дослідження стану атмосферного повітря, що були проведені у 2010, 2015 та 2018 роках Центральною геофізичною обсерваторією (ЦГО) більш ніж в 50-ти містах України.

В табл. 4.3 наведені усереднені по усім постах спостережень значення безрозмірних концентрацій 10-ти основних забруднюючих речовин.

Таблиця 4.3 – Гранично допустимі та безрозмірні концентрації основних забруднюючих речовин в атмосферному повітрі України

Речовина	Середньодобова ГДК, мг/м ³	Безрозмірна концентрація *		
		2010 р.	2015 р.	2018 р.
Завислі речовини	0,15	1,13	1	0,87
Діоксид сірки	0,05	0,36	0,32	0,3
Оксид вуглецю	3	0,73	0,57	0,57
Діоксид азоту	0,04	1,25	1,5	1,5
Оксид азоту	0,06	0,5	0,5	0,5
Фенол	0,003	1	1	1,3
Фтористий водень	0,005	1,2	0,6	0,8
Хлористий водень	0,2	0,35	0,3	0,25
Аміак	0,04	0,75	0,5	0,5
Формальдегід	0,003	2,7	2,7	2,3

Як видно з табл. 4.3, за період з 2010 по 2018 роки безрозмірна концентрація переважної більшості основних забруднюючих речовин (8-ми речовин із 10-ти) зменшилася. При цьому найбільше зменшення безрозмірної концентрації (на 33 %) спостерігалось для фтористого водню та аміаку, а найменше (на 15 %) – для формальдегіду. Разом із тим, безрозмірна концентрація діоксиду азоту збільшилася на 20 %, а фенолу – на 30 %.

Рейтинг забруднення атмосферного повітря оцінювався за величиною ІЗА. Якщо величина ІЗА перевищувала значення 14, рівень забруднення оцінювався як

дуже високий; при значеннях ІЗА в діапазоні: $7 \leq \text{ІЗА} < 14$ – як високий; при $5 \leq \text{ІЗА} < 7$ – як підвищений та при ІЗА менше 5 – як низький.

Для України в цілому значення ІЗА у 2010, 2015, 2018 роках складало відповідно 8,2, 7,7, 7,6 [62-64]. Таким чином, за період з 2010 по 2018 роки ІЗА в Україні зменшився приблизно на 7,3 % (у порівнянні з 2010 роком). При цьому ІЗА зменшувався монотонно: у 2015 р. ІЗА був менше, чим у 2010 р., а у 2018 р. – менше, чим у 2015 р. Тому можна вважати, що в цілому по Україні ефективність реалізації Стратегії за безрозмірним коефіцієнтом ІЗА є досить високою. Разом із тим, протягом 2010 – 2018 років значення ІЗА лежали у діапазоні від 7 до 14, тобто для цього періоду рівень забруднення атмосферного повітря України оцінюється як “високий” [62-64].

У табл. 4.4 показана динаміка зміни величини ІЗА для 10-ти найбільш забруднених міст України протягом 2010 - 2018 років. Окрім цього, у табл. 2.2 наведено середнє (для 10-ти відповідних міст) значення ІЗА. Як видно з табл. 2.2, середнє значення ІЗА монотонно зменшується. При цьому з табл. 2.2 випливає, що у 2018 році середнє значення ІЗА для найбільш забруднених міст України приблизно на 17 % менше, чим у 2010 році. Тому можна вважати, що в середньому для найбільш забруднених міст України ефективність виконання Стратегії за безрозмірним коефіцієнтом ІЗА є досить високою. Разом із тим, у 2010 – 2018 роках рівень забруднення атмосферного повітря окремих міст України оцінювався як “дуже високий”, бо для цих міст значення ІЗА перевищували 14 (табл. 4.4). Зокрема, дуже високим рівнем забруднення характеризувалося місто Маріуполь: для цього міста значення ІЗА у 2010 році складало 17,7, а у 2018 році – 15,8.

Таблиця 4.4 – Індекс забруднення атмосфери (ІЗА) у найбільш забруднених містах України у 2010, 2015, 2018 роках

2010 рік		2015 рік		2018 рік	
Місто	ІЗА	Місто	ІЗА	Місто	ІЗА
Маріуполь	17,7	Кривий Ріг	14	Маріуполь	15,8
Кам'янське	14,8	Херсон	13,3	Дніпро	15,2
Лисичанськ	14,5	Кам'янське	12,7	Одеса	13,2
Одеса	14,2	Дніпро	11,8	Кам'янське	12,6
Рубіжне	13,8	Одеса	11,6	Київ	10,4
Торець	13,4	Краматорськ	11,4	Кривий Ріг	10,3
Сєвєродонецьк	13	Лисичанськ	10,4	Луцьк	10,2
Рівне	11,8	Слов'янськ	10,1	Миколаїв	9,5
Слов'янськ	11,7	Миколаїв	10	Слов'янськ	8,3
Красноперекопськ	11,6	Маріуполь	9,5	Краматорськ	8,2
Середнє значення ІЗА	13,65		11,48		11,37

Для оцінки співвідношення між рівнями фактичного і гранично допустимого забруднення поверхневих вод суші були використані результати спостережень якості поверхневих вод лабораторіями Держводгаєнтства України в 2010, 2015 і 2017 роках [65]. Вимірювання показників якості поверхневих вод здійснювалися більш ніж на 400-х пунктах спостережень.

Для комплексної оцінки якості поверхневих вод в Україні використовуються 2 безрозмірних показника: індекс забруднення води (ІЗВ) [66] і коефіцієнт забрудненості (КЗ) [67]. В даному звіті для оцінки співвідношення між рівнями фактичного і гранично допустимого забруднення поверхневих вод суші застосовувався показник КЗ, оскільки, як показано в [68] даний показник об'єктивніше оцінює рівень забрудненості води.

Залежно від значень КЗ для поверхневих вод суші встановлені 5 категорій якості води. Межі значень КЗ для кожного з встановлених класів наведені у табл. 4.5.

Таблиця 4.5 – Значення коефіцієнта забрудненості (КЗ) і відповідні йому класи якості води

Діапазони значень КЗ	Категорії якості води
1	чисті
1 - 2,5	слабко забруднені
2,5 - 5	помірно забруднені
5 - 10	брудні
> 10	дуже брудні

Результати розрахунку усередненого по усім пунктам спостережень значення КЗ наведені у табл. 4.6.

Таблиця 4.6 – Усереднені по усім пунктам спостережень Держводагагентства України значення КЗ у 2010, 2015, 2017 роках

Роки	Значення КЗ	Зміна у порівнянні з 2010 р., %
2010	1,53	0
2015	1,51	-1,3
2017	1,48	-3,3

Як видно з наведених у табл. 4.6 результатів розрахунку, у 2017 р. за показником КЗ в середньому по Україні спостерігалось деяке поліпшення екологічного стану поверхневих вод суші. При цьому, як видно з табл. 4.6, клас якості поверхневих вод за показником КЗ залишався «слабко забруднені». Однак, для 8-ми пунктів спостережень з найгіршою якістю води значення КЗ у 2017 році перевищували 5, тобто в цих пунктах поверхневі води відносилися до класу «брудні» (табл. 4.7).

Таблиця 4.7 – Перелік пунктів спостережень з найгіршою якістю води

№ з/п	Місце розташування пункту спостережень	Значення КЗ
1	р. Полтва (басейн. р. Зах. Буг), 30 км, с. Кам'янопіль, Пустомитівський р-н (ниче м. Львів)	8
2	р. Дніпро, 855 км, Скидний канал БСА (Бортницької станції аерації)	7,7
3	р. Південний Буг, 744 км, с. Копистин, нижче м. Хмельницький	7,2
4	р. Хаджидер, 10,1 км, с. Сергіївка (Одеська область)	7
5	р. Кучурган, 6 км, с. Степанівка, впадає в Кучурганський лиман, кордон з Молдовою (Одеська область)	6,4
6	р. Сарата, 14,3 км, с. Білолісся (Одеська область)	6,3
7	р. Кучурган, 0 км, с. Кучургани, Кучурганське вдсх. (Одеська область)	5,6
8	р. Саджава (басейн р. Дністер), 9 км, м. Долина Івано-Франківська область)	5,2

Для оцінки співвідношення між рівнями фактичного і гранично допустимого забруднення морських вод були використані результати спостережень якості морських вод гідрометеорологічними організаціями Державної служби України з надзвичайних ситуацій у 2010, 2015 і 2018 роках [62-64]. Для комплексної оцінки якості морських вод в Україні застосовується тільки один показник – ІЗВ. Однак, оскільки перевищення норм якості для морських вод спостерігалось тільки за окремими показниками, величина ІЗВ не розраховувалася і оцінка співвідношення між рівнями фактичного і гранично допустимого забруднення морських вод здійснювалася за величинами безрозмірних концентрацій (кратності перевищення відповідних ГДК для морських вод).

Середньорічні концентрації забруднюючих речовин в морських водах перевищували відповідні ГДК, в основному, за показниками нафтопродукти і феноли. Стабільне перевищення ГДК за даними показниками спостерігалось в акваторіях Дніпровського і Бузького лиманів. Однак у 2018 р. кратності

перевищення ГДК за показником нафтопродукти знизилась в порівнянні з 2010 р. на акваторії Дніпровського лиману на 70,8%, для акваторії Бузького лиману – на 57,1%. Кратність перевищення ГДК за показником феноли для Бузького лиману у 2018 р. залишалася на рівні 2010 р., а для дніпровського лиману збільшилася у 2 рази. На акваторії Азовського моря в районі порту Маріуполь і Бердянської затоки перевищення ГДК за показником феноли спостерігалось тільки у 2010 р., а починаючи з 2015 р. концентрація фенолів знизилась до нормативних вимог. На акваторії порту Одеса у 2010 р. спостерігалось перевищення ГДК за показниками нафтопродукти і феноли. Однак починаючи з 2015 р. концентрації обох показників знизилась до нормативних вимог. Таким чином, в цілому, у 2018 р. спостерігалось поліпшення стану морських вод, однак за окремими показниками спостерігалось погіршення якості води (феноли – для Дніпровського лиману і азот нітритний – для району порту Маріуполь).

Для оцінки співвідношення між рівнями фактичного і гранично допустимого забруднення ґрунтів були використані результати вибіркового обстеження ґрунтів, що проводились організаціями ДСНС України у 2010, 2015 і 2018 роках [62-64].

Спостереження за забрудненням ґрунтів важкими металами проводили в регіонах з підвищеною концентрацією промислових виробництв, де розміщені потужні джерела промислових викидів забруднюючих речовин в атмосферу. Проби ґрунтів досліджувалися на зміст шості металів: кадмію, мангану, міді, нікелю, свинцю та цинку.

У 2010 р. на вміст токсикантів промислового походження (важких металів) були обстежені ґрунти 17 населених пунктів України: Київ, Кіровоград, Миколаїв, Полтава, Харків, Чернівці, а також Боярка, Бровари, Вишгород, Миронівка, Обухів, Українка (київська обл.), Гадяч, Лубни (Полтавська обл.), Костянтинівка, Маріуполь (Донецька обл.) Остер (Чернігівська обл.). З них містами постійних спостережень були Костянтинівка і Маріуполь. Всього було відібрано 599 проб ґрунту. Результати обстежень представлені в табл. 4.8.

Таблиця 4.8 – Вміст промислових токсикантів (у кратності ГДК) у ґрунтах у 2010 році

Населений пункт	Забруднювальні речовини (середній/максимальний вміст, в кратності ГДК)					
	Cd	Mn	Cu	Ni	Pb	Zn
Боярка	0,7/1,8	0,2/0,5	0,1/0,3	0,1/0,1	0,5/2,3	1,0/3,1
Бровари	0,2/0,8	0,2/0,3	0,2/1,3	0,1/0,5	0,5/1,7	1,2/3,3
Вишгород	0,1/0,5	0,2/0,7	0,1/0,8	0,1/1,0	0,5/4,6	1,2/7,7
Гадяч	0,2/0,8	0,3/0,3	0,1/0,2	0,1/0,3	0,5/1,3	0,6/1,3
Київ	0,4/1,0	0,2/0,7	0,2/1,6	0,1/0,7	0,7/7,1	1,1/3,2
Кіровоград	0,3/1,0	0,3/0,4	0,3/2,8	0,2/0,4	0,7/3,4	1,6/4,8
Костянтинівка	3,6/10,5	1,4/3,3	0,5/0,8	0,3/0,5	5,3/17,0	3,7/20,2
Лубни	1,1/9,8	0,3/0,5	0,4/2,6	0,3/1,6	1,2/3,4	0,6/1,5
Маріуполь	1,4/4,3	1,8/7,7	0,6/1,5	0,3/0,7	3,7/28,7	4,2/8,1
Миколаїв	0,4/2,8	0,3/0,5	0,3/0,9	0,3/1,1	1,3/3,8	1,9/7,8
Миронівка	0,4/1,8	0,2/0,3	0,4/1,4	0,2/0,3	1,8/17,2	0,6/1,6
Обухів	0,5/1,0	0,2/0,3	0,2/1,0	0,1/0,2	0,6/2,1	1,3/3,5
Остер	0,4/1,0	0,1/0,2	0,2/1,0	0,0/0,1	0,7/6,3	1,1/4,3
Полтава	0,7/14,8	0,5/1,8	0,5/5,5	0,3/0,9	1,8/12,8	3,8/40,9
Українка	0,3/0,5	0,2/0,2	0,1/0,1	0,2/0,3	0,6/1,4	1,0/1,7
Харків	0,7/13,0	0,3/1,0	0,8/5,1	0,3/1,0	1,1/3,3	0,9/2,7
Чернівці	0,4/2,8	0,5/1,0	0,3/0,8	0,3/0,7	1,5/8,1	1,9/5,4

Як видно з даних, наведених у табл. 4.8 найзабрудненішими виявилися ґрунти Полтави, Костянтинівки, Маріуполя. В ґрунтах Полтави середній вміст цинку досягав 3,8 ГДК, свинцю – 1,8 ГДК. У ґрунтах Костянтинівки середній вміст свинцю становив 5,3 ГДК цинку і кадмію – понад 5 ГДК, мангану – 1,4 ГДК. Ґрунти Маріуполя були найзабрудненішими свинцем та цинком, середні концентрації яких досягали 3,7 і 4,2 ГДК відповідно. Середній вміст кадмію та мангану становив 1,2 – 1,4 ГДК.

У 2015 р. на вміст токсикантів промислового походження були обстежені ґрунти 19 населених пунктів України: міста Кіровоград, Київ, Миколаїв, Полтава, Харків, Чернівці; Бровари, Боярка, Вишгород, Обухів Київської області, Болград

Одеської, Гадяч, Лубни Полтавської, Жмеринка Вінницької, Коломия, Яремче Івано-Франківської, Маріуполь Донецької, Остер Чернігівської, Чортків Тернопільської областей. Всього було відібрано 632 проби ґрунту. Результати обстежень представлені в табл. 4.9.

Таблиця 4.9 – Вміст промислових токсикантів (у кратності ГДК) у ґрунтах у 2015 році

Населений пункт	Кількість проб	Забруднювальні речовини (середній/максимальний вміст, в кратності ГДК)					
		Cd	Mn	Cu	Ni	Pb	Zn
Болград	15	0,4/0,8	0,5/0,6	0,6/1,2	0,5/0,7	1,2/2,2	1,5/2,1
Боярка	20	0,1/0,5	0,2/0,4	0,4/1,8	0,1/0,1	0,6/1,7	1,2/3,3
Бровари	25	0,1/0,8	0,2/0,4	0,9/5,4	0,2/0,6	0,6/2,2	1,3/3,3
Вишгород	27	0,1/0,5	0,2/0,6	0,6/8,8	0,1/0,2	0,8/4,9	1,6/4,0
Гадяч	20	0,1/0,3	0,4/0,6	0,4/2,0	0,2/0,3	0,6/1,3	0,7/2,1
Жмеринка	17	0,4/0,8	0,4/0,8	1,0/2,9	0,5/0,8	3,4/13,3	2,6/4,2
Кіровоград	60	0,3/1,3	0,3/0,5	1,0/27,6	0,3/0,5	1,5/15,3	2,4/6,7
Київ	55	0,1/0,3	0,2/0,5	0,2/0,6	0,1/0,2	0,6/2,1	1,8/6,5
Коломия	20	0,1/0,3	0,5/0,7	0,6/2,4	0,4/0,5	0,7/2,7	1,5/2,8
Лубни	30	0,4/1,0	0,3/0,5	0,6/2,5	0,2/0,4	1,0/4,7	1,5/7,6
Маріуполь	30	0,8/2,5	1,0/2,3	1,0/3,3	0,4/0,7	3,5/36,2	3,3/7,3
Миколаїв	60	0,1/0,5	0,3/0,5	0,7/4,2	0,4/0,7	1,4/4,7	1,5/3,7
Обухів	10	0,1/0,5	0,1/0,2	0,2/0,3	0,1/0,2	0,3/0,6	0,6/1,2
Остер	15	0,1/0,5	0,1/0,4	0,3/0,4	0,1/0,2	0,9/1,6	1,2/2,5
Полтава	60	0,1/0,5	0,4/1,1	1,0/20,0	0,3/0,6	1,7/7,8	1,4/4,3
Харків	80	0,4/2,3	0,4/1,4	1,3/18,7	0,4/0,7	1,6/6,5	2,0/7,5
Чернівці	55	0,4/2,5	0,5/0,8	1,2/11,7	0,5/2,5	2,4/30,8	2,8/37,6
Чортків	19	0,1/0,8	0,5/0,8	0,6/1,7	0,5/0,8	1,7/20,0	1,4/5,7
Яремче	14	0,0/0,0	0,4/0,8	0,3/0,9	0,3/0,5	0,4/0,8	1,0/2,8

Як видно з наведених у табл. 4.9 даних, найбільш забрудненими виявились ґрунти Кіровограду, Маріуполя, Полтави, Чернівців, Чорткова. Загалом в Україні ґрунти найбільш забруднені свинцем, цинком, міддю, менше – манганом, кадмієм і нікелем. Так у Кіровограді перевищення міді становить 27,6 ГДК, у Маріуполі

значення свинцю перевищує ГДК у 36,2 рази, у Чернівцях – перевищення вмісту цинку – у 37,6 разів. У промислових містах внаслідок багаторічних викидів забруднювальних речовин у атмосферне повітря навколо підприємств сформувалися зони підвищеного забруднення ґрунтового покриву важкими металами.

У 2018 р. на вміст токсикантів промислового походження були обстежені ґрунти 17 населених пунктів України: міста Запоріжжя, Київ, Одеса, Тернопіль, Херсон, Ужгород; Могилів-Подільський Вінницької області, Володимир-Волинський Волинської області, Маріуполь Донецької області, Мелітополь Запорізької області, Васильків, Біла Церква, в селищі Баришівка Київської області, Стрий Львівської області, Білгород-Дністровський, Чорноморськ Одеської області, в селищі Побузьке Кіровоградської області. Всього у 2018 р. було відібрано 571 пробу ґрунту. Результати обстежень представлені в табл. 4.10.

Таблиця 4.10 – Вміст промислових токсикантів (у кратності ГДК) у ґрунтах у 2018 році

Населений пункт	Забруднювальні речовини (середній/максимальний вміст, в кратності ГДК)					
	Cd	Mn	Cu	Ni	Pb	Zn
Могилів-Подільський	0,7/1,8	0,2/0,5	0,1/0,3	0,1/0,1	0,5/2,3	1,0/3,1
Володимир-Волинський	0,2/0,8	0,2/0,3	0,2/1,3	0,1/0,5	0,5/1,7	1,2/3,3
Маріуполь	0,1/0,5	0,2/0,7	0,1/0,8	0,1/1,0	0,5/4,6	1,2/7,7
Запоріжжя	0,2/0,8	0,3/0,3	0,1/0,2	0,1/0,3	0,5/1,3	0,6/1,3
Мелітополь	0,4/1,0	0,2/0,7	0,2/1,6	0,1/0,7	0,7/7,1	1,1/3,2
Ужгород	0,3/1,0	0,3/0,4	0,3/2,8	0,2/0,4	0,7/3,4	1,6/4,8
Київ	3,6/10,5	1,4/3,3	0,5/0,8	0,3/0,5	5,3/17,0	3,7/20,2
Баришівка	1,1/9,8	0,3/0,5	0,4/2,6	0,3/1,6	1,2/3,4	0,6/1,5
Васильків	1,4/4,3	1,8/7,7	0,6/1,5	0,3/0,7	3,7/28,7	4,2/8,1
Біла Церква	0,4/2,8	0,3/0,5	0,3/0,9	0,3/1,1	1,3/3,8	1,9/7,8
Стрий	0,4/1,8	0,2/0,3	0,4/1,4	0,2/0,3	1,8/17,2	0,6/1,6
Побузьке	0,5/1,0	0,2/0,3	0,2/1,0	0,1/0,2	0,6/2,1	1,3/3,5
Одеса	0,4/1,0	0,1/0,2	0,2/1,0	0,0/0,1	0,7/6,3	1,1/4,3

Населений пункт	Забруднювальні речовини (середній/максимальний вміст, в кратності ГДК)					
	Cd	Mn	Cu	Ni	Pb	Zn
Білгород-	0,7/14,8	0,5/1,8	0,5/5,5	0,3/0,9	1,8/12,8	3,8/40,9
Чорноморськ	0,3/0,5	0,2/0,2	0,1/0,1	0,2/0,3	0,6/1,4	1,0/1,7
Тернопіль	0,7/13,0	0,3/1,0	0,8/5,1	0,3/1,0	1,1/3,3	0,9/2,7
Херсон	0,4/2,8	0,5/1,0	0,3/0,8	0,3/0,7	1,5/8,1	1,9/5,4

Як видно з наведених у табл. 4.10 даних, найбільш забрудненими виявились ґрунти міст Запоріжжя, Маріуполя, Ужгорода та селища Побузьке. Загалом в Україні ґрунти найбільш забруднені свинцем, цинком, міддю, менше – манганом, кадмієм і нікелем.

Динаміка середніх та максимальних по усім пунктам обстежень значень кратності ГДК важких металів за період 2010-2018 роки наведено у табл. 4.11.

Таблиця 4.11 – Середні та максимальні значення вмісту промислових токсикантів(в кратності ГДК) у ґрунтах за період 2010-2018 роки

Забруднювальні речовини	Cd	Mn	Cu	Ni	Pb	Zn
Роки	Середні значення					
2010	0,6941	0,4235	0,3118	0,1941	1,3529	1,6294
2015	0,221	0,3632	0,6789	0,2947	1,3105	1,8412
2018						
	Максимальні значення					
2010	14,8	7,7	5,5	1,6	28,7	40,9
2015	2,5	2,3	27,6	2,5	36,2	37,6
2018						
	Порівняння середніх значень з даними 2010 р. (%)					
2015	31,84	85,76	217,74	151,83	96,87	113
2018		106,7	411,5	1274,1	71,7	106,8
	Порівняння максимальних значень з даними 2010 р. (%)					
2015	16,89	29,87	501,82	156,25	126,13	91,93
2018		40,78	475,8	3776,2	202,5	36,06

Як видно з наведених у табл. 4.11 даних, у 2015 році за середніми значеннями спостерігалось зменшення забруднення ґрунтів кадмієм, марганцем і свинцем, але зростання забруднення ґрунтів міддю, нікелем та цинком.

Пункт 2.12 Оцінка ефективності виконання Стратегії за обсягом скидання забруднюючих речовин у водні об'єкти

Для оцінки виконання Стратегії за вказаним показником були використані дані екологічних паспортів областей України щодо обсягу скидання забруднюючих речовин у поверхневі водні об'єкти у 2010, 2015, 2017 роках (табл. 4.12).

Як видно з табл. 4.12, у 2010 та 2017 роках сумарний обсяг скидання забруднюючих речовин усіма областями України складав відповідно 3348,9 та 2174,4 тис. т. Таким чином, за період з 2010 по 2017 роки зазначений обсяг скидання зменшився приблизно на 35 % (у порівнянні з 2010 роком). При цьому сумарний обсяг скидання речовин зменшувався монотонно: у 2015 р. цей обсяг був менше, чим у 2010 р., а у 2017 р. – менше, чим у 2015 р. Тому можна вважати, що в цілому по Україні ефективність виконання Стратегії за обсягом скидання забруднюючих речовин у водні об'єкти є досить високою.

Щодо окремих областей України, то за період з 2010 по 2017 роки у більшості областей (у 15 - ти з 24 – ох) обсяг скидання забруднюючих речовин у водні об'єкти також зменшився (табл. 4.12). Зокрема, обсяг скидання речовин суттєво зменшився у Донецькій та Луганській областях (відповідно у 5 та 13 разів). Скоріш за все, це обумовлено тим, що у даних про скидання речовин за 2010 рік була врахована вся територія Донецької та Луганської областей, а у даних за 2017 рік не враховувалася територія ОРДЛО, яка на сьогодні не підконтрольна Україні.

Разом із тим, у 9 – ти областях України обсяг скидання забруднюючих речовин у водні об'єкти збільшився (табл. 4.12). Зокрема, найбільш суттєве збільшення обсягу скидання речовин (приблизно у 4 рази) спостерігалось у Вінницькій та Хмельницькій областях.

Таблиця 4.12 - Обсяг скидання забруднюючих речовин у поверхневі водні об'єкти України, тис. т

Область	2010 рік	2015 рік	2017 рік
Вінницька	12,13	65,693	46,343
Волинська	20,963	19,908	18,793
Дніпропетровська	402,3	553,68	421,38
Донецька	1399,3	559,162	268,28
Житомирська	18,85	18,167	21,888
Закарпатська	22,315	18,453	18,125
Запорізька	56,57	44,79	87,3
Івано-Франківська	51,838	37,365	45,92
Київська	30,3	29,7	29,1
Кіровоградська	26,602	16,303	7,416
Луганська	286,502	142,25	22,863
Львівська	197,996	118,435	108,29
Миколаївська	31,61	8,822	8,507
Одеська	246,7	662,703	572,416
Полтавська	47,64	45,59	53,035
Рівненська	17,897	12,136	11,788
Сумська	27,379	25,19	25,436
Тернопільська	15,983	24,24	25,19
Харківська	293,9	254,6	253,3
Херсонська	50,54	13,97	36,899
Хмельницька	5,895	21,08	22,87
Черкаська	49,26	40,5	38,379
Чернівецька	15,22	15,927	13,161
Чернігівська	21,207	19,548	17,764
Усього	3348,897	2768,212	2174,443

Пункт 2.13 Оцінка ефективності виконання Стратегії за об'ємом скиданням стічних вод.

Як видно з табл. 4.13, у 2010 році в Україні було скинуто 8141 млн. м³ стічних вод (у тому числі 1744 млн. м³ - недостатньо очищених), а у 2018 році – 5210 млн. м³ (у тому числі 952 млн. м³ – недостатньо очищених). Таким чином, за період з 2010 по 2018 роки загальний об'єм скинутих стічних вод зменшився приблизно на 36 % (у порівнянні з 2010 роком), а об'єм недостатньо очищених стічних вод – приблизно на 45 %. Тому можна вважати, що ефективність

виконання Стратегії за показником “об’єм скидання стічних вод” [62] є досить високою. Слід відзначити, що у розділі 3 Закону України [62] говориться про реконструкцію та будівництво міських очисних споруд із метою “зменшення до 2020 року на 20 відсотків (до базового року) скиду недостатньо очищених стічних вод”. Але, як зазначено вище, об’єм скинутих недостатньо очищених стічних вод зменшився не на 20, а на 45 %. Таким чином, завдання Закону України [62] щодо зменшення скиду недостатньо очищених стічних вод навіть перевиконано. Разом із тим, у 2010 – 2018 роках об’єм скинутих недостатньо очищених стічних вод зменшувався не монотонно (рис.4.1): у 2013 та 2017 роках спостерігалось збільшення (у порівнянні з попередніми роками) указанного вище об’єму стічних вод.

Таблиця 4.13 – Об’єм стічних вод, що були скинуті в Україні у 2010 – 2018 роках (за даними [2, 3])

Рік	Загальний об’єм стічних вод, млн. м ³	Об’єм недостатньо очищених стічних вод, млн. м ³
2010	8141	1744
2011	8044	1612
2012	8081	1521
2013	7722	1717
2014	6587	923
2015	5581	875
2016	5612	698
2017	4921	997
2018	5210	952

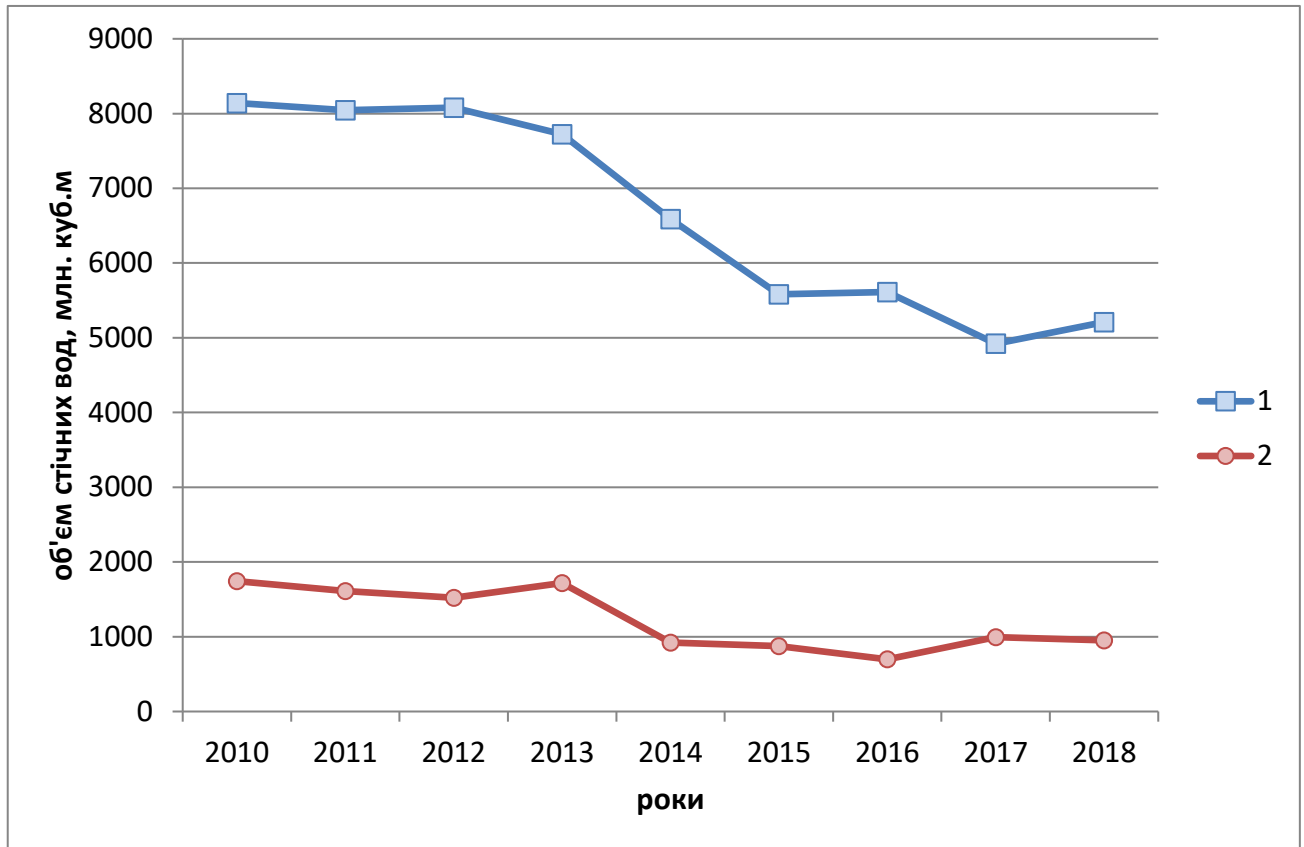

Рисунок 4.1 – Динаміка об'єму стічних вод, що були скинуті в Україні у 2010 – 2018 роках (за даними табл. 4.13; 1– загальний об'єм стічних вод, 2 – об'єм недостатньо очищених стічних вод)

Таблиця 4.14 - Показники ефективності реалізації Стратегії, ціль 3 – досягнення безпечного для здоров'я людини стану навколишнього природного середовища.

№ з/п	Показник	Одиниця виміру	Результат
3.1	Покращення стану здоров'я населення за рахунок зменшення впливу негативних екологічних факторів (динаміка рівня захворюваності)	відсотків	За статистичними даними, рівень захворюваності у 2015 р. зменшився порівняно з 2010 р. на 14,5%. (первинна захворюваність на 100 тис. населення) Стан захворюваності (одиниць) : 2010 р. – 72401; 2011 р. - 71127; 2012 р. - 68619; 2013 р. - 68473; 2014 р. – 62759; 2015 р. - 62775; 2016 р. - 64375;

№ з/П	Показник	Одиниця виміру	Результат																																								
			2017 р. - 62895;																																								
3.2	Вміст забруднюючих речовин в атмосферному повітрі	міліграмів на кубічний метр	<p>Оцінку стану забруднення атмосферного повітря в містах України здійснено за даними спостережень у 47 містах на 151-му стаціонарному посту системи моніторингу гідрометеорологічних організацій.</p> <p>В атмосферному повітрі визначався вміст 28 забруднювальних речовин, включаючи вісім важких металів. Середні добові концентрації шкідливих речовин за даними з міст, де проводились спостереження у одиницях ГДК</p> <p style="text-align: center;">с.д.</p> <table style="width: 100%; border-collapse: collapse;"> <thead> <tr> <th></th> <th style="text-align: center;">2010 р.</th> <th style="text-align: center;">2015 р.</th> <th style="text-align: center;">2018 р.</th> <th></th> </tr> </thead> <tbody> <tr> <td>формальдегіду –</td> <td style="text-align: center;">2,7</td> <td style="text-align: center;">2,7</td> <td style="text-align: center;">2,7</td> <td style="text-align: center;">2,3</td> </tr> <tr> <td>діоксиду азоту –</td> <td style="text-align: center;">1,25</td> <td style="text-align: center;">1,5</td> <td style="text-align: center;">1,5</td> <td style="text-align: center;">1,5</td> </tr> <tr> <td>фенол –</td> <td style="text-align: center;">1,0</td> <td style="text-align: center;">1,0</td> <td style="text-align: center;">1,0</td> <td style="text-align: center;">1,3</td> </tr> <tr> <td>завислі речовин –</td> <td style="text-align: center;">1.31</td> <td style="text-align: center;">1,0</td> <td style="text-align: center;">1,0</td> <td style="text-align: center;">0,87</td> </tr> <tr> <td>аміак –</td> <td style="text-align: center;">0,75</td> <td style="text-align: center;">0,5</td> <td style="text-align: center;">0,5</td> <td style="text-align: center;">0,8</td> </tr> <tr> <td></td> <td></td> <td style="text-align: center;">фтористий</td> <td></td> <td></td> </tr> <tr> <td>водень –</td> <td style="text-align: center;">1.2</td> <td style="text-align: center;">0,6</td> <td style="text-align: center;">0,6</td> <td style="text-align: center;">0,8</td> </tr> </tbody> </table>		2010 р.	2015 р.	2018 р.		формальдегіду –	2,7	2,7	2,7	2,3	діоксиду азоту –	1,25	1,5	1,5	1,5	фенол –	1,0	1,0	1,0	1,3	завислі речовин –	1.31	1,0	1,0	0,87	аміак –	0,75	0,5	0,5	0,8			фтористий			водень –	1.2	0,6	0,6	0,8
	2010 р.	2015 р.	2018 р.																																								
формальдегіду –	2,7	2,7	2,7	2,3																																							
діоксиду азоту –	1,25	1,5	1,5	1,5																																							
фенол –	1,0	1,0	1,0	1,3																																							
завислі речовин –	1.31	1,0	1,0	0,87																																							
аміак –	0,75	0,5	0,5	0,8																																							
		фтористий																																									
водень –	1.2	0,6	0,6	0,8																																							
3.3	Вміст забруднюючих речовин у джерелах питного водопостачання	міліграмів на 1 кубічний дециметр	<p style="text-align: center;">Дані відсутні</p> <p>Кількість проб, які не відповідають вимогам по санітарно-хімічним показникам, %</p> <p style="text-align: center;">2011 р. – 32,0</p> <p style="text-align: center;">2012 р. - 29,3</p> <p style="text-align: center;">2013 р. – 30,4</p> <p style="text-align: center;">2015 р. - 32,7</p> <p style="text-align: center;">2016 р. - 33,2</p> <p style="text-align: center;">2017 р. - 32,6</p>																																								

Таблиця 4.15 - Показники ефективності реалізації Стратегії, ціль 7 – інтеграція екологічної політики та вдосконалення інтегрованого екологічного управління.

N з/п	Показники	Одиниця виміру	Результат
4.1	Розроблення та затвердження нормативно-правових документів з метою забезпечення обов'язковості інтеграції екологічної політики до інших політик	факт затвердження	Підготовлено нові і кореговані існуючі природоохоронні програми (з 22 секторів природо-охоронними програмами або відповідними розділами в рамках програм розвитку охоплено 17, що становить 77 %)
4.2	Частка державних, галузевих, регіональних та місцевих програм розвитку, які пройшли стратегічну екологічну оцінку	відсотків	Не обліковується
4.3	Створення нормативно-правових та організаційних засад функціонування процесу "Довкілля для Європи"	Факти затвердження відповідних рішень	Виконано частково. Проект являє собою партнерство держав-членів ЄЕК ООН, ООН, ін. міжурядових організацій, регіональних екологічних центрів, неурядових організацій, приватного сектору. Станом на 2016 р. проведено 8 Конференцій міністрів .
4.4	Кількість галузей національної економіки, які підготували, затвердили та впровадили державні цільові програми з охорони навколишнього природного середовища	штук	11
4.5	Частка підприємств та суб'єктів господарювання, які впроваджують системи екологічного управління згідно з ISO 14000	відсотків	> 1%
4.6	Кількість екологічних підприємств малого бізнесу	одиниць	Не обліковується
4.7	Частка ринкової долі	відсотків	> 1 %

N з/п	Показники	Одиниця виміру	Результат
	продукції, яка відповідає встановленим екологічним критеріям і ліцензована на право використання знаку екологічного маркування		
4.8	Частка автотранспортних засобів, що відповідають європейським стандартам Євро-4 та Євро-5	відсотків	> 19 %
4.9	Загальна довжина протишумових споруд/екранів	кілометрів	120
4.10	Частка екологічно чистих видів транспорту	відсотків	> 1 %
4.11	Частка сільськогосподарських земель, на яких використовуються екологічно орієнтовані та органічні технології ведення сільського господарства	відсотків	~ 1 %
4.12	Кількість військових об'єктів, які впроваджують систему екологічного управління, кількість проведених екологічних експертиз таких об'єктів	одиниць	0
4.13	Частка об'єктів екологічного туризму в загальній кількості об'єктів туристичного бізнесу	відсотків	> 1 %

Таблиця 4.16 – Показники ефективності реалізації Стратегії, ціль 5 - припинення втрат біологічного та ландшафтного різноманіття і формування екологічної мережі.

№ з/п	Параметри	Одиниця виміру	Результат
5.1	Загальна чисельність видів флори та фауни	штук	27 тис. видів флори та мікробіоти, у т.ч. гриби і слизовики - 1,6 тис. видів, водорості - 4 тис., лишайники - 1 тис., мохоподібні - 800, судинні рослини - 5,1 тис. Фауна налічує понад 45 тис. видів, у т.ч. комахи - 35 тис., ін. членистоногі - 3,4 тис., черв'яки - 3,2 тис., риби та круглороті - 170, земноводні - 17, плазуни - 21, птахи - 400, ссавці – 108
5.2	Кількість генетичних банків і центрів штучного розведення та реакліматизації рідкісних видів рослин і тварин та таких, що перебувають під загрозою зникнення	штук	1
5.3	Частка територій природнозаповідного фонду	відсотків	6,3
5.4	Кількість та площа акваторій морських вод, включених до територій та об'єктів ПЗФ	штук, тис. га	18/645,3

Таблиця 4.17 - Показники ефективності реалізації Стратегії, ціль 6 – забезпечення екологічно збалансованого природокористування.

№ з/п	Показники	Одиниця виміру	Результат
6.1	Скорочення витрат природних ресурсів та енергії на одиницю продукції	відсотків	5 %
6.2	Частка джерел енергії з більш низьким рівнем викидів двоокису вуглецю	відсотків	10 %
6.3	Частка використання відновлюваних і нетрадиційних джерел енергії у загальному виробництві енергії	відсотків	3 %
6.4	Щорічний звіт з обігу коштів Державного фонду охорони навколишнього природного середовища	факт видання	виданий
6.5	Обсяг безповоротного використання водних ресурсів для цілей сільськогосподарської діяльності	тис. м куб.	2015 – 2012 2017 – 1518 2018 – 1630,8
6.6	Розроблення та прийняття планів управління річковими басейнами, до яких включено природоохоронні заходи	кількість планів	Не виконано

Таблиця 4.18 - Показники ефективності реалізації Стратегії, ціль 7 – удосконалення регіональної екологічної політики.

№ з/п	Показники	Одиниця виміру	Результат
7.1	Розроблення та виконання середньострокових регіональних планів дій з охорони навколишнього природного середовища	кількість прийнятих регіональних планів дій з охорони навколишнього природного середовища	232
7.2	Обов'язкове включення природоохоронних заходів до генеральних планів розвитку великих міст та їх відповідність вимогам Ольборзької хартії	кількість прийнятих генеральних планів (включаючи оновлення та зміни до раніше прийнятих генпланів)	20
7.3	Підготовка місцевих планів дій з охорони навколишнього природного середовища	кількість прийнятих місцевих планів дій з охорони навколишнього природного середовища	облік на регіональному рівні не ведеться

Висновки

Наведені у табл. 4.1-4.2, 4.14-4.18 показники ефективності Стратегії свідчать про успішну її реалізацію.

5. ПЕРСПЕКТИВИ ТА НАПРЯМКИ РОЗВИТКУ НАЦІОНАЛЬНОЇ ЕКОЛОГІЧНОЇ ПОЛІТИКИ

На даний час масштаби екологічних змін в Україні створюють реальну загрозу життю і здоров'ю громадян та в цілому національній безпеці держави. До переліку основних екологічних проблем, які являють загрозу в сфері національної безпеки України слід віднести:

1. Значне антропогенне порушення і техногенна перевантаженість території України;
2. Зростання ризиків виникнення надзвичайних ситуацій техногенного характеру;
3. Нераціональне виснажливе використання природних ресурсів (відновлюваних - підземних та поверхневих вод) і не відновлюваних (твердих корисних копалин);
4. Недостатня ефективність комплексів з утилізації токсичних і екологічно небезпечних рідких та твердих відходів;
5. Застарілість очисних споруд та технологій очищення стічних, шахтних і кар'єрних вод;
6. Відсутність перегляду водоохоронних рішень щодо умов скиду шахтних вод в залежності від особливостей природних умов окремих регіонів;
7. Погіршення екологічного стану в межах річкових басейнів;
8. Виникнення та загострення проблем транскордонних впливів: виснаження водних ресурсів, забруднення і зниження якості поверхневих та підземних вод;
9. Вплив господарської (промислової) діяльності суміжних з Україною держав на екологічну ситуацію стану природного середовища України;
10. Інтенсифікація господарської діяльності у басейні Чорного та Азовського морів;
11. Відсутність реалізації рішень щодо відновлення системи державного моніторингу підземних вод.

Слід визнати, що *за останні роки ставлення державної політики до проблем екологічної безпеки дещо змінилося: від окремого розділу до складової частини державної політики у сфері охорони навколишнього природного середовища та екологічної безпеки*. Втім слід констатувати відсутність жодних специфічних індикаторів (зокрема, кількісних) серед директивних показників та звітних показників оцінки реалізації державної екологічної політики. Таке визнання та констатація вимагають розроблення та включення до зазначених показників Стратегії 2030 та подальших документів специфічних індикаторів (категорії індикаторів) стану проблеми екологічної безпеки як складової національної безпеки України.

У «Стратегії національної безпеки України» (далі Стратегія безпеки), загрози екологічній безпеці визначено у р. 3 серед інших актуальних загроз національній безпеці України. До таких загроз належать:

- надмірний антропогенний вплив і високий рівень техногенного навантаження на територію України;
- негативні екологічні наслідки Чорнобильської катастрофи;
- значний обсяг відходів виробництва та споживання і неналежний рівень їх вторинного використання, переробки та утилізації;
- незадовільний стан єдиної державної системи та сил цивільного захисту, системи моніторингу довкілля.

Пріоритетами забезпечення екологічної безпеки України є, зокрема:

- збереження природних екосистем, підтримка їх цілісності та функцій життєзабезпечення;
- створення ефективної системи моніторингу довкілля;
- ресурсозбереження, забезпечення збалансованого природокористування;
- зниження рівня забруднення навколишнього природного середовища, забезпечення контролю джерел забруднення атмосферного повітря, поверхневих і підземних вод, зниження рівня забруднення та відтворення родючості ґрунтів;

- очистка територій від промислових і побутових відходів;
- формування системи переробки та утилізації відходів виробництва та споживання;
- мінімізація негативних наслідків Чорнобильської катастрофи;
- недопущення неконтрольованого ввезення в Україну екологічно небезпечних технологій, речовин, матеріалів, трансгенних рослин і збудників хвороб;
- вживання заходів щодо забезпечення біобезпеки, унеможливлення поширення небезпечних інфекційних захворювань, підтримування міжнародних зусиль у цій сфері.

Вимоги до екологічної безпеки планованої діяльності закладаються у документацію за Законом України «Про стратегічну екологічну оцінку», який є достатнім запобіжником для забезпечення державного планування від негативних наслідків для стану екологічної безпеки.

Додатковим важелем у тому же напрямку є Закон України «Про оцінку впливу на довкілля». Він стосується негативних впливів від будь-якої іншої планованої діяльності.

Таким чином, слід визнати, що обидва зазначених закони разом з Постановою Кабінет Міністрів України від 13 грудня 2017 р. № 1010 «Про затвердження критеріїв визначення планованої діяльності, яка не підлягає оцінці впливу на довкілля, та критеріїв визначення розширень і змін діяльності та об'єктів, які не підлягають оцінці впливу на довкілля» створюють достатні нормативно-правові інструменти для забезпечення надійних заходів екологічної безпеки усіх видів перспективної діяльності.

Нижче наведено пропозиції щодо поліпшення відображення проблеми екологічної безпеки як складової національної безпеки України у природоохоронному законодавстві.

Зміст пропозицій полягає у необхідності гармонізації головних документів природоохоронної (екологічної) політики та екологічної безпеки шляхом

відображення у Стратегії 2030 відповідних показників (індикаторів) із Стратегії безпеки щодо:

- динаміки (зменшення!) загроз національній безпеці України з боку екологічної небезпеки;
- етапів досягнення визначених пріоритетів забезпечення екологічної безпеки.

До першого виду показників належать:

- динаміка антропогенного впливу та рівня техногенного навантаження на територію України;
- характеристики негативних екологічних наслідків Чорнобильської катастрофи;
- характеристики обсягу відходів виробництва та споживання і рівню їх вторинного використання, переробки та утилізації;
- характеристики стан єдиної державної системи та сил цивільного захисту, системи моніторингу довкілля.

До другого виду показників належать:

- збереження природних екосистем, підтримка їх цілісності та функцій життєзабезпечення (обсяг заходів, кількість по регіонах);
- створення ефективної системи моніторингу довкілля (з приділенням особливої уваги локальному моніторингу найбільших забруднювачів, відсоток джерел та охопленої території, відповідність міжнародним вимогам);
- ресурсозбереження, забезпечення збалансованого природокористування (планування використання природних ресурсів на середньострокову перспективу);
- зниження рівня забруднення навколишнього природного середовища, забезпечення контролю джерел забруднення атмосферного повітря, поверхневих і підземних вод, зниження рівня забруднення та відтворення родючості ґрунтів (відображення показників у національних доповідях);

- очистка територій від промислових і побутових відходів (частка територій, вільних від несанкціонованих звалищ);
- формування системи переробки та утилізації відходів виробництва та споживання (показники по областях);
- мінімізація негативних наслідків Чорнобильської катастрофи;
- недопущення неконтрольованого ввезення в Україну екологічно небезпечних технологій, речовин, матеріалів, трансгенних рослин і збудників хвороб (кількість попереджених спроб ввезення або їх відсоток);
- вживання заходів щодо забезпечення біобезпеки, унеможливлення поширення небезпечних інфекційних захворювань, підтримування міжнародних зусиль у цій сфері (за показниками МОЗ);
- відсоток позитивних та негативних результатів стратегічної екологічної оцінки;
- відсоток позитивних та негативних результатів оцінки впливу на довкілля.

Другим важливим напрямком, який вимагає дослідницьких зусиль та наукового розроблення, є створення системи чітких якісних (описових) та кількісних показників (критеріїв) екологічної безпеки. Цю роботу доцільно доручити відповідним галузевим науково-дослідним установам.

На теперішній час є нагальна потреба в удосконаленні формування і реалізації державної екологічної політики з питань проведення моніторингу довкілля.

Для цього необхідно:

- закріплення на законодавчому рівні статусу державної системи моніторингу довкілля, суб'єктів цієї системи, їх повноважень та об'єктів моніторингу;
- установлення обов'язків суб'єктів господарювання - власників підприємств, установ, організацій, лісів, лісокористувачів щодо ведення моніторингу як суб'єктів єдиної державної системи моніторингу довкілля;

- проведення інвентаризації належних суб'єктам державної системи моніторингу довкілля постів (пунктів, станцій) спостережень за об'єктами довкілля та за результатами інвентаризації прийняти рішення щодо оптимізації з урахуванням міжнародних зобов'язань України кількості, місць розташування і технічного переоснащення таких постів (пунктів, станцій), щодо перегляду програм проведення моніторингу і показників моніторингу довкілля;
- забезпечити створення реєстру постів (пунктів, станцій) спостережень за об'єктами довкілля, розробити порядок формування і ведення такого реєстру;
- запровадження єдиних підходів до формування суб'єктами єдиної державної системи моніторингу довкілля та інформаційних ресурсів про стан навколишнього природного середовища, забезпечення створення та ведення єдиної електронної бази даних про стан природних та природно-антропогенних об'єктів, яка б передбачала автоматизований обмін даними між суб'єктами єдиної державної системи моніторингу;
- забезпечити розроблення з урахуванням міжнародного досвіду та затвердження в установленому порядку національних стандартів у сфері проведення моніторингу довкілля.

Можна сподіватися, що реалізація запропонованих заходів удосконалення державної політики у галузі екологічної безпеки сприятиме істотному зменшенню відповідних загроз.

Відповідно до Закону України “Основні засади (стратегія) державної екологічної політики України на період до 2030 року” [3] передбачається реалізація державної екологічної політики двома етапами. На першому етапі до 2025 р. планується стабілізація екологічної ситуації шляхом закріплення змін у системі державного управління за рахунок реформування системи державного екологічного управління, імплементації європейських екологічних норм і стандартів, впровадження фінансово-економічних механізмів стимулювання екологічних перетворень в економіці, впровадження механізмів стимулювання

підприємств до енергоефективності, підвищення екологічної свідомості суспільства та інше.

На другому етапі до 2030 р. передбачається досягнення істотних зрушень щодо покращення стану навколишнього природного середовища шляхом збалансованості між соціально-економічними потребами та завданнями у сфері збереження навколишнього природного середовища, сталого низьковуглецевого розвитку.

Для досягнення цих стратегічних цілей визначено 5 цілей, а саме:

- формування в суспільстві екологічних цінностей і засад сталого споживання та виробництва;
- забезпечення сталого розвитку природно-ресурсного потенціалу України;
- забезпечення інтеграції екологічної політики у процес прийняття рішень щодо соціально-економічного розвитку України;
- зниження екологічних ризиків з метою мінімізації їх впливу на екосистеми, соціально-економічний розвиток та здоров'я населення;
- удосконалення та розвиток державної системи природоохоронного управління.

З метою зменшення екологічних загроз та для успішної реалізації екологічної політики України пропонуються наступні заходи:

1. Створення системи моніторингу транскордонних впливів на територію України та заходів щодо їх попередження, мінімізації та ліквідації наслідків.
2. Удосконалення формування та реалізації державної екологічної політики з питань проведення моніторингу довкілля.
3. Створення системи моніторингу попередження розповсюдження та проникнення інвазійних видів, ліквідації та обмеження наявних популяцій небезпечних видів.

4. Включення до Національного класифікатора України «Класифікатора надзвичайних ситуацій ДК 019:2010» випадків надзвичайних ситуацій, пов'язаних з біологічним забрудненням, викликаним інвазійними чужорідними видами.
5. Визначення рівня екологічної безпеки територій України за адміністративно територіальним поділом.
6. Встановлення масштабів змін гідрологічного режиму водних об'єктів (в першу чергу малих та середніх річок) та розробка конкретних заходів по його відновленню та збереженню.
7. Проведення екологічної паспортизації малих та середніх річок, а також особливо небезпечних об'єктів господарської діяльності з обов'язковим переліком заходів щодо їх оздоровлення.
8. Проведення перевірки в дослідних умовах розробленої в Україні технології переробки розсолів з отриманням товарної продукції та ультрапрісної води з подальшим розвитком промислового виробництва для відвернення імовірної екологічної катастрофи в районі Домбровського кар'єру в м. Калуш Івано-Франківської області, що може відбутися при раптовому затопленні кар'єру та потраплянні розсолу у р. Дністер.
9. Організація і проведення комплексного екологічного моніторингу водних екосистем в районі мосту через Керченську протоку, для організації та проведення якого необхідне створення міжнародних експертних груп.
10. Проведення інспекційних досліджень стану ґрунтів, підземних та поверхневих вод на основі попереднього обґрунтування розміщення точок контролю для забезпечення екологічної безпеки в зоні можливого впливу шахти «Юний комунар».
11. Розроблення науково-дослідної теми: «Ресурси екологічно чистих вод України для перспективного забезпечення екологічної безпеки питного водопостачання».

ВИСНОВКИ

1. У ході виконання роботи було проведено аналіз змін у чинному екологічному законодавстві та регуляторних документах за період з 2011 по 2019 р.
2. Аналіз звітних матеріалів щодо реалізації національної екологічної політики України за термін 2011- 2019 рр. показав наявність значних успіхів у досягненні усіх 7 стратегічних цілей. В цілому стратегічні завдання виконано на 60,9 %, що свідчить про відносну успішність реалізації Стратегії. Найбільший прогрес досягнутий у цілях 1 (84%) та 7 (72 %). Найменший (50 %) - у цілях 3 та 5.
3. Як суттєвий загальний недолік у реалізації Стратегії слід зазначити відсутність на державному та регіональному рівнях системного моніторингу значної частки показників, обраних для оцінки ефективності її реалізації.
4. За напрямком підвищення рівня суспільної екологічної свідомості (ціль 1) підготовлено низку законодавчих та нормативних актів, більшу частину з яких впроваджено, що сприяло поширенню екологічної інформації та забезпеченню доступу громадськості до контролю за прийняттям рішень і здійсненням правосуддя в сфері охорони довкілля. Значного прогресу щодо зв'язків із громадськістю досягнуто у галузі електронного урядування.

Частка екологічної інформації у ЗМІ істотно збільшилася в порівнянні з базовим рівнем. Мережа загальнодержавної інформаційної системи охорони навколишнього природного середовища знаходиться у процесі створення. Впроваджується система «Відкрите довкілля». З 16 завдань цілі 1 виконано повністю 11, частково - 5. В цілому завдання виконані на 84%.

5. За напрямком поліпшення екологічної ситуації та підвищення рівня екологічної безпеки (ціль 2) суттєво зменшилися викиди забруднюючих речовин в атмосферне повітря зі стаціонарних та пересувних джерел. Середнє значення індексу забруднення атмосфери у 10 найбільш забруднених містах України знизилося з 13,65 до 11,37, тобто, на 16,7%.

Україна однією з перших європейських держав ратифікувала Паризьку кліматичну угоду, однак заплановане зростання обсягу використання енергетичних джерел з низьким рівнем викидів двоокису вуглецю не досягнуте. Успішно впроваджувалося інтегроване управління водними ресурсами за басейновим принципом. За звітними даними істотно зменшились скиди забруднюючих речовин до водних об'єктів, але поліпшення якості поверхневих вод у порівнянні з 2010 р. практично не відбулось (за даними Держводагентства України коефіцієнт забрудненості водних об'єктів у середньому зменшився на 3,3%).

Завдання щодо реабілітації територій, що зазнали радіоактивного забруднення внаслідок Чорнобильської катастрофи виконано частково. З 35 завдань 16 виконано повністю, 19 - частково. В цілому завдання виконані на 59,5 %.

6. За напрямком досягнення безпечного для здоров'я людини стану довкілля (ціль 3) розроблено правову базу для державного екологічного контролю за дотриманням законодавства у процесі розміщення, будівництва, експлуатації нових підприємств. Відбувається розвиток методології та підготовка законопроекту з екологічного страхування. Покращено інформування населення щодо екологічних ризиків.

Розвиток ефективної державної системи моніторингу навколишнього природного середовища відбувається повільно. Систему автоматичного моніторингу якості атмосферного повітря в повному обсязі не впроваджено. Забезпечення нормативних вимог до джерел централізованого питного водопостачання досягнуто частково. З 12 завдань 3 виконано повністю, 6 - частково. В цілому завдання виконані на 50 %.

7. За напрямком інтеграції екологічної політики та вдосконалення системи інтегрованого екологічного управління (ціль 4) розроблено та впроваджено відповідне нормативно-правове забезпечення, зокрема впроваджено правову базу

для розвитку органічного сільського господарства. Але цілісна система державного управління в природоохоронній галузі відсутня.

Не розроблена система стимулів для суб'єктів господарювання, що впроваджують елементи інтегрованого екологічного управління. Перегляд нормативно-правової бази з метою забезпечення природоохоронних вимог, зокрема щодо енерго- та ресурсозбереження здійснено частково.

Впровадження систем екологічного управління у військових формуваннях відбувається повільно. З 18 завдань 6 виконано повністю, 9 - частково. В цілому завдання виконані на 58,3 %.

8. За напрямком припинення втрат біотичного та ландшафтного різноманіття і формування екомережі (ціль 5) досягнуто збільшення площі національної екомережі до 38%, а природно-заповідного фонду до 6,3%, що менше від запланованого відповідно на 7,3% та 37%. Недостатнім залишається контроль за торгівлею видами дикої флори і фауни та за надмірною експлуатацією водних ресурсів. З 8 завдань 1 виконано повністю, 6 - частково. В цілому завдання виконані на 58,3 %.

9. За напрямком забезпечення збалансованого використання природних ресурсів (ціль 6) заплановані заходи впроваджені не в повній мірі. Зокрема це стосується розробки методологічних засад та стратегії політики сталого споживання та виробництва, розвитку національної системи кадастрів природних ресурсів і державної статистичної звітності.

У процесі розробки знаходиться система економічних та адміністративних механізмів стимулювання виробника до сталого та відновлюваного природокористування і охорони навколишнього природного середовища, широкого запровадження новітніх більш чистих технологій, інновацій у сфері природокористування. Система екологічно та економічно обґрунтованих платежів за спеціальне використання природних ресурсів не створена.

Здійснено реформування системи фондів охорони навколишнього природного середовища на рівні областей. З 9 завдань 3 виконано повністю, 4 - частково. В цілому завдання виконані на 55,6 %.

10. За напрямком удосконалення регіональної екологічної політики (ціль 7) наявна позитивна динаміка щодо прийняття середньострокових регіональних та місцевих планів дій та програм з охорони довкілля, причому, збільшення кількості відповідних документів відбулося, перш за все за рахунок вузькоцільових програм.

Суттєвий поштовх для розробки більш якісних програмних документів з природоохоронною складовою дало приєднання великої кількості міст до Угоди Мерів – започаткованої ЄС ініціативи, в рамках якої місцеві та регіональні органи влади мають підвищувати енергоефективність та частку відновлювальних джерел енергії.

У 2015-2018 роках в рамках реалізації проекту міжнародної технічної допомоги «Партнерство для розвитку міст» (Проект ПРОМІС) розроблені стратегії розвитку ряду міст України з включенням процедури СЕО. Введення в дію Закону України Про стратегічну екологічну оцінку сприятиме переходу до еколого-соціально-економічного планування розвитку регіонів і міст вже у близькій перспективі.

Завдання щодо формування і використання геоінформаційних ресурсів в Україні недовиконані. З 9 завдань 5 виконано повністю, 3 - частково. В цілому завдання виконані на 72,2 %.

11. На підставі підготовленого аналізу виконання Стратегії підготовлено звіт про виконання Закону України “Про Основні засади (стратегію) державної екологічної політики України на період до 2020 року”

12. Звіт повністю відповідає Технічному завданню.

ПЕРЕЛІК ПОСИЛАНЬ

1. «Про основні засади (стратегію) державної екологічної політики на період до 2020 року», Закон України від 21 грудня 2010 року № 2818-VI, (<http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/2818-17/conv>).
2. Національний план дій з охорони навколишнього природного середовища України на 2011 – 2015 роки , розпорядження від 25.05. 2011 року за № 577-р Кабінету Міністрів України.
3. “Основні засади (стратегія) державної екологічної політики України на період до 2030 року”, Закон України від 28.02. 2019р. №2697-VIII.
4. Обсяг викидів загальнопоширених забруднюючих речовин стаціонарними джерелами 2010- 2018 року - Держкомстат України - [Електронний ресурс] – Режим доступу -<http://www.ukrstat.gov.ua>
5. Основні показники використання та охорони водних ресурсів (1990-2018) - Держкомстат України [Електронний ресурс] – Режим доступу - <http://www.ukrstat.gov.ua>
6. Карта забруднення України радіоактивними речовинами [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://chornobyl.in.ua/uk/radioaktyvnezabrudnennia.html>
7. Державне агентство лісових ресурсів [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://dklg.kmu.gov.ua/forest/control/uk/publish/article;jsessionid=B1539F517F3D005EA36320FEF966CBVV?art_id=101209&cat_id=32885
8. Програма робіт зі створення Атласу природних техногенних соціальних небезпек і ризиків виникнення надзвичайних ситуацій в Україні - [Електронний ресурс] – Режим доступу -<http://www.dsns.gov.ua/files/2012/5/11/776.pdf>
9. Утворення та поводження з відходами в Україні у 2011-2018 роках - Держкомстат України - [Електронний ресурс] – Режим доступу - <http://www.ukrstat.gov.ua>

10. Електронна карта відходів. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://ecomapa.gov.ua>
11. Індекси викидів забруднюючих речовин від стаціонарних джерел забруднення - Держкомстат України - [Електронний ресурс] – Режим доступу - <http://www.ukrstat.gov.ua>
12. Український реєстр вуглецевих одиниць. - [Електронний ресурс] – Режим доступу - <http://www.carbonunitsregistry.gov.ua/ua/261.htm>
13. Державне агентство екологічних інвестицій - [Електронний ресурс] – Режим доступу: - <http://www.seia.gov.ua/seia/control/main/uk/publish/category/625869>
14. Площа земель сільськогосподарського призначення в Україні у 2018 році - Держкомстат України - [Електронний ресурс] – Режим доступу - <http://www.ukrstat.gov.ua>
15. Державна служба надзвичайних ситуацій - [Електронний ресурс] – Режим доступу - <http://www.dsns.gov.ua>
16. Національна доповідь про реалізацію національної екологічної політики, Мінприроди України, К. 2016 р. -120с.
17. Оцінка виконання Стратегії державної екологічної політики України на період до 2020 року та Національного плану дій з охорони навколишнього природного середовища на 2011–2015 роки. Підходи (методика) до проведення аналізу ефективності виконання Закону України "Про Основні засади (стратегію) державної екологічної політики України на період до 2020 року" (від 21.12.2010 р., № 2818-VI) та розпорядження Кабінету Міністрів України від 25 травня 2011 року № 577-р "Про затвердження Національного плану дій з охорони навколишнього природного середовища на 2011-2015 роки". – Київ, 2015.
18. Оцінка ефективності державного управління в галузі охорони навколишнього природного середовища за період 2000-2010 років згідно з показниками, визначеними в Законі України "Про Основні засади (стратегію) державної екологічної політики України на період до 2020 року" / Міністерство освіти

і науки, молоді та спорту України, Національний авіаційний університет ; керівник Мовчан Я. І. ; викон. : Радомська М. М., Запорожець О. І., Гардашук Т. В. [та ін.]. – Київ, 2012. – 172 с. – ДР 0112U008114. (У Бондаря – це номер 49)

19. Офіційний сайт Державного агентства з енергоефективності та енергозбереження України [Електронний ресурс] – Режим доступу : <http://saee.gov.ua/>.
20. Офіційний сайт Міністерства екології та природних ресурсів України [Електронний ресурс] – Режим доступу : <http://www.menr.gov.ua/activity>.
21. Офіційний сайт Міністерства екології та природних ресурсів України [Електронний ресурс] – Режим доступу : <http://www.menr.gov.ua/index.php/dopovidi>.
22. Наказ Міністерства екології та природних ресурсів України «Щодо затвердження Базового плану адаптації екологічного законодавства України до законодавства Європейського Союзу (Базовий план апроксимації)» від 17 грудня 2012 р. № 659.
23. Офіційний сайт Державного агентства лісових ресурсів України [Електронний ресурс] – Режим доступу : http://dklg.kmu.gov.ua/forest/control/uk/publish/article?art_id=162794&cat_id=147027.
24. Звіт про основні результати роботи Міністерства екології та природних ресурсів України за період 2016 – 2019 років (URL: https://menr.gov.ua/files/images/news_2019/28082019/Минприроди_2019.pdf).
25. Порядок здійснення державного моніторингу вод (затв. постановою Кабінету Міністрів України від 19.09.2018 № 758) (URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/758-2018-п>).
26. Про затвердження Порядку розроблення нормативів гранично допустимого скидання забруднюючих речовин у водні об'єкти та перелік забруднюючих речовин, скидання яких у водні об'єкти нормується (затв. Постановою Кабінету Міністрів України від 11 вересня 1996 р. № 1100 (в редакції

- Постанови КМ № 1091 (1091-2017-п) від 13.12.2017) ([URL: http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1100-96-п](http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1100-96-п)) (дата звернення 03.10.2019).
27. Зміни, що вносяться до деяких постанов Кабінету Міністрів України з питань видачі дозволів на спеціальне водокористування (затв. постановою Кабінету Міністрів України від 13 грудня 2017 р. № 1091) ([URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1091-2017-п](https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1091-2017-п)).
28. Порядок розроблення плану управління річковим басейном (затв. постановою Кабінету Міністрів України від 18.05.2017 № 336) ([URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/336-2017-п](https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/336-2017-п)).
29. Про призначення уповноважених Кабінету Міністрів України з питань співробітництва на прикордонних водах та їх заступників (Постанова Кабінету Міністрів України від 10.03.2017 № 126) ([URL: http://search.ligazakon.ua/l_doc2.nsf/link1/KP170126.html](http://search.ligazakon.ua/l_doc2.nsf/link1/KP170126.html)).
30. Про затвердження Порядку розроблення плану управління ризиками затоплення (затв. постановою Кабінету Міністрів України від 04.04.2018 № 247) ([URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/247-2018-п](https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/247-2018-п)).
31. Положення про Міністерство енергетики та захисту довкілля України (затв. постановою Кабінету Міністрів України від 21 січня 2015 р. № 32 (в редакції постанови Кабінету Міністрів України від 18 вересня 2019 р. № 847)) ([URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/847-2019-п](https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/847-2019-п)).
32. Положення про Державне агентство водних ресурсів України (затв. постановою Кабінету Міністрів України від 20 серпня 2014 р. № 393 (зі змінами)) ([URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/393-2014-п](https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/393-2014-п)).
33. Деякі питання Державної природоохоронної служби України (постанова Кабінету Міністрів України від 14 серпня 2019 р. № 750) ([URL: https://www.kmu.gov.ua/ua/npas/deyaki-pitannya-derzhavnoyi-prirodoohoronnoyi-sluzhbi-t140819](https://www.kmu.gov.ua/ua/npas/deyaki-pitannya-derzhavnoyi-prirodoohoronnoyi-sluzhbi-t140819)).
34. Про схвалення Концепції реформування системи державного нагляду (контролю) у сфері охорони навколишнього природного середовища

- (розпорядження Кабінету Міністрів України від 31 травня 2017 р. № 616-р)
(URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/616-2017-p>).
35. Про затвердження плану заходів щодо реалізації Концепції управління ризиками виникнення надзвичайних ситуацій техногенного та природного характеру на 2015-2020 роки (розпорядження Кабінету Міністрів України від 25 березня 2015 р. № 419-р) (URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/419-2015-p>)
36. Закон України Про загальнодержавну цільову програму «Питна вода України» на 2011-2020 роки від 13.11.2011, підстава -3933-ві
37. Короткий звіт щодо прогресу впровадження Протоколу про воду і здоров'я в Україні у 2016 – 2018 рр./режим електронного доступу <https://menr.gov.ua/news/33428.html>
38. Рахункова палата. Рішення про результати аудиту виконання завдань і заходів, передбачених загальнодержавною цільовою програмою "Питна вода України" на 2011-2020 роки від 09.02.2016 № 2-1/режим електронного доступу URL:
<https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/vr2-1150-16>
39. Національна доповідь про якість питної води та стан питного водопостачання в Україні у 2017 році / Міністерство регіонального розвитку, будівництва та житлово-комунального господарства України, Київ, 2018, 382 с.
40. Екологічні паспорти областей України за 2018 р.
41. І. І. Крилова, к. ю. н., докторант Національної академії державного управління при Президентові України, м. Київ, Україна «Аналіз сучасного стану сфери водопостачання та водовідведення в Україні» /Інвестиції: практика та досвід № 23/2018, с. 118-125
42. Адміністративно-територіальний устрій областей. База даних "Верховна Рада України" /режим електронного доступу URL: <http://static.rada.gov.ua/zakon/new/NEWSAIT/-ADM/zmist.html>

43. Другий проект розвитку міської інфраструктури. Презентація (доповідач Дорошенко В.) від 13.09.2018 р. База даних: "Львівводоканал". /режим електронного доступу URL: http://eco-forumlviv.com.ua/wp-content/uploads/2018/10/3_4-Doroshenko.pdf
44. Статистичні збірники Державної служби статистики України «Довкілля України» за 2010 - 2017 роки /режим електронного доступу URL: https://ukrstat.org/uk/druk/publicat/Arhiv_u/07/Arch_dov_zb.htm
http://www.ukrstat.gov.ua/druk/publicat/kat_u/publnav_ser_u.htm
45. С. І. Кірсеєв, Т. І. Нікітіна, С. М. Обрізан, О. Г. Бунтова, Т. В. Пилипчук, В. О. Демяіович, Д. М. Веремєнко, К. Д. Корєпанова, О. А. Федорєнко, Д. А. Самойлов. Радіаційний стан зони відчуження в 2018 році за результатами радіаційно-екологічного моніторингу// Проблеми Чорнобильської зони відчуження. № 20, 2-19, с.88-106
46. «Сховища» Чорнобильської зони, або чому СВЯП — не могильник. [Електронний ресурс] – Режим доступу -<https://chnpp.gov.ua/ua/192-pres-tsentr/neofitsiino/3864-khranilishcha-chernobylskoj-zony-ili-pochemu-khoyat-ne-mogilnik>.
47. Новий чорнобильський саркофаг. [Електронний ресурс] – Режим доступу - <https://uk.wikipedia.org> › wiki › Новий
48. Концепція реалізації державної політики у сфері розвитку діяльності в окремих зонах радіоактивного забруднення внаслідок Чорнобильської катастрофи [Електронний ресурс] – Режим доступу <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/535-2012-%D1%80>
49. Хранилище “Вектор” в зоне отчуждения Чернобыльской АЭС приняло для захоронения первые радиоактивные отходы. [Електронний ресурс] – Режим доступу http://www.ukrrudprom.com/news/Hranilishche_Vektor_v_zone_otchugdeniya_Chernobilskoj_AES_prinya.html
50. На территории ЧАЭС официально открыли солнечную электростанцию Solar Chernobyl. [Електронний ресурс] – Режим доступу

<https://delo.ua/business/na-territorii-chaes-otkryli-solnechnuju-elektrostantsiju-solar-ch-346844/>

51. Чернобыльский радиационно-экологический биосферный заповедник [Электронный ресурс] – Режим доступа <https://uatom.org/index.php/ru/chernobylskij-radiatsionno-ekologicheskij-biosfernyj-zapovednik/>
52. Національна доповідь про реалізацію національної екологічної політики, Мінприроди України, К. 2016 р., -120с.
53. Оцінка виконання Стратегії державної екологічної політики України на період до 2020 року та Національного плану дій з охорони навколишнього природного середовища на 2011–2015 роки. К., 2014, -546 с.
54. Карты загрязнения территории Украины. [Электронный ресурс] – Режим доступа - <http://chornobyl.in.ua/karta-radionulid-ukraine.html>
55. О. І. Фурдичко. Радіоекологічна безпека аграрних і лісових екосистем у віддалений період після аварії на ЧАЕС. Agroecological journal, No. 1, 2016, р.6-13
56. Лист Мінприроди від 03.07.2018 за № 5/4-1816576-18 до народного депутата України Романюку В. М. щодо розгляду депутатського звернення з додатком на 5 стор.
57. Генетично модифіковані організми та біобезпека: огляд основних питань / авторупоряд. Т. Топчій. – К., 2004. – 22 с.
58. Гайдей О. С., Загребельний В. О., Новожицька Ю. М., Усаченко Н. В., Данильченко Н. Л. Аналіз результатів визначення ГМО в сировині рослинного походження за 2014 рік // Науково-виробничий журнал «Зернові продукти і комбікорми», №57, с. 25 - 29, 2015.
59. Global Status of Commercialized Biotech/GM Crops: 2016 / ISAAA Brief №52. – ISAAA: Ithaca, NY. – 2016. URL: <https://www.isaaa.org/resources/publications/briefs/52/download/isaaabrief-52-2016.pdf> (дата звернення: 22.05.2018).
60. Баранов В. С., Новожицька Ю. М., Гайдей О. С., Усаченко Н. В., Глущенко О. Г. Аналіз результатів визначення ГМО у зернових в Україні за 2012 рік //

науковий вісник Львівського національного університету ветеринарної медицини та біотехнологій імені С.З. Гжицького, Ч.1, «Ветеринарні науки», Том 15, № 3(57), 402 с, 2013.

61. Закон України «Про державну систему біобезпеки при створенні, випробуванні, транспортуванні та використанні генетично модифікованих організмів» від 31.05.2007 № 1103-V (зі змінами).
62. Загребельний В. О., Гайдей О. С., Усаченко Н. В Аналіз результатів визначення ГМО в сировині рослинного походження за 2013 рік /ж. Ветеринарна медицина, 2014, вип.. 98, стор. 158-161.
63. Постанова КМУ «Про затвердження Порядку етикетування харчових продуктів, які містять генетично модифіковані або вироблені з їх використанням та вводяться в обіг» від 13.05.2009 № 468 (зі змінами).
64. Будьонний М., Дуліна О., Моріна Н. Актуальні питання визначення ГМО та маркування харчової продукції // Стандартизація, сертифікація, якість, 2016. - №6 - С.55-60.
65. Р. В. Облап, Н. Б. Новак, Т. Н. Дымань. Мониторинг пищевых продуктов, кормов и сельскохозяйственного сырья в Украине на содержание генетически модифицированных ингредиентов //Биоресурсы и природопользование. – 2018. – 10, №3–4. – С.49–55. <https://doi.org/10.31548/bio2018.03.006>
66. Лист Міністерства охорони здоров'я України /вих. від 03.10.2019 № 05.1-09/42127/2-19 ДУ «Лабораторні центри МОЗ України»
67. Закон України Про приєднання України до Картахенського протоколу про біобезпеку до Конвенції про біологічне різноманіття від 12.09.2002 року № 152-IV Закон України «Про охорону навколишнього природного середовища» від 25.06.1991 №1264XII
68. Волков О. Державне регулювання обігу ГМО в Україні: поточний стан та концепція / Проект USAID «АгроІнвест», 2014. URL: <https://www.facebook.com/USAIDAgroInvest/> (дата звернення: 18.04.2018)
69. Новожилов О. В. Законодавча і нормативно-правова база для використання та регулювання обігу генетично модифікованих організмів в Україні // Ге-

нетично модифіковані організми: проблеми і перспективи використання їх в Україні. — К.: Аграрна наука, 2008. — 116 с.

70. Звіт Міністерства екології та природних ресурсів України про виконання Угоди про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами, з іншої сторони за I квартал 2019 року (лист від 15.03.2019 № 5/4.1-15/2957-19)
71. Закон України «Про охорону навколишнього природного середовища» від 25.06.1991 №1264-ХІІ
72. Закон України «Про ветеринарну медицину» від 25.06.1992 № N 2499-ХІІ
73. Закон України «Про забезпечення санітарного та епідемічного благополуччя населення» від 24.02.1994 № 4004ХІІ
74. Закон України «Про основні принципи та вимоги до безпечності та якості харчових продуктів» від 23.12.1997 № **771/97-ВР**
75. Наказ Міністерства екології та природних ресурсів України «Про затвердження Критеріїв оцінки ризику потенційного впливу генетично модифікованих організмів на навколишнє природне середовище» від 7 лютого 2011 р., № 36
76. Наказ МОЗ України «Про затвердження форми Реєстру косметичних та лікарських засобів, які містять генетично модифіковані організми або отримані з їх використанням» від 10.04.2013 № 290
77. Директива Європейського Парламенту та Ради 2009/41/ЄС від 6 травня 2009 р. про обмежене використання генетично модифікованих мікроорганізмів у замкненій системі // Official Journal. – 2009. – L 125. – P. 75
78. Закон України «Про ратифікацію Угоди про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами, з іншої сторони» від 16 вересня 2014 р., № 1678- VII

79. Постанова Кабінету Міністрів України «Положення про мережу випробувальних лабораторій з визначення вмісту генетично модифікованих організмів у продукції» від 11 липня 2013 р., № 700
80. Постанова Кабінету Міністрів України «Положення про Науково-методологічний центр з питань випробувань генетично модифікованих організмів» від 11 липня 2013 р., № 701
81. Постанова Кабінету Міністрів України «Про визначення наукової установи, уповноваженої на виконання функцій науково-методологічного центру з питань випробувань генетично модифікованих організмів» від 10.10.2012 №761-р
82. ДСТУ ISO/IEC 17025:2006. Загальні вимоги до компетентності випробувальних та калібрувальних лабораторій.
83. Реєстр акредитованих ООВ [Електронний ресурс] // Міністерство економічного розвитку і торгівлі України. Національне агентство з акредитації України. – 2019. – Режим доступу до ресурсу: <https://naau.org.ua/reestr-akreditovanih-ooov/>.
84. Паламарчук Т. М. Органічне агровиробництво в Україні: аналітичний огляд /Матеріали VII Міжнародної науково-практичної конференції (м. Житомир 23-24 травня 2019 р.).– с. 179–184.
85. Степасюк Л. М., Борисенко Л. П. Розвиток органічного виробництва в Україні /Матеріали VII Міжнародної науково-практичної конференції (м. Житомир 23-24 травня 2019 р.).– с. 110–115.
86. Україна – 20-та в світі за органічними угіддями [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://agroportal.ua/ua/news/ukraina/ukraina-20ya-v-mire-po-organicheskim-ugodiyam/>.
87. Федерація органічного руху України [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <http://organic.com.ua>
88. Моргун А. С. , Мірзоева Т. В. Стан виробництва органічної продукції в Україні /Матеріали VII Міжнародної науково-практичної конференції (м. Житомир 23-24 травня 2019 р.).– с. 303–307.

89. Національна доповідь про стан навколишнього природного середовища в Україні у 2010 році.
90. Огляд про стан забруднення навколишнього природного середовища на території України за даними спостережень гідрометеорологічних організацій у 2015 році
91. Огляд стану забруднення навколишнього природного середовища на території України за даними спостережень гідрометеорологічних організацій у 2018 році
92. Дані державного моніторингу поверхневих вод. Інформація щодо якісного стану поверхневих вод України у 2008-2017 роках. Офіційний сайт Державного водного агентства України. URL [Mhttps://www.davr.gov.ua/site/material?lang=ua%2F&psevd=https%3A%2F%2Fdvavr.gov.ua%2Fvidkrdan](https://www.davr.gov.ua/site/material?lang=ua%2F&psevd=https%3A%2F%2Fdvavr.gov.ua%2Fvidkrdan) (дата звернення 19.10.2019)

ЗАТВЕРДЖЕНО:
Директор УКРНДІЕП

[Signature] Гриценко А. В.

« 12 » 06 2019 р.

ТЕХНІЧНЕ ЗАВДАННЯ на виконання прикладної наукової роботи за темою № 6

1. Найменування прикладної наукової роботи

Підготовка звіту про виконання Закону України «Про Основні засади (стратегію) державної екологічної політики України на період до 2020 року».

2. Підстава виконання

Робота відповідає основному напрямку діяльності із захисту довкілля «1. Оновлення державної екологічної політики України на період до 2030 року з метою вирішення кореневих причин екологічних проблем України з урахуванням фінансової спроможності країни», а також відповідає вимогам законодавства, зокрема, абзацу другому розділу 6 «Моніторинг виконання та показники ефективності» основних засад (стратегії) державної екологічної політики України на період до 2020 року, затверджених Законом України від 21 грудня 2010 року № 2818-VI.

3. Основні завдання

Метою НДР є оцінка реалізації національної екологічної політики за 2011-2020 роки, яка наводиться у проєкті звіту про реалізацію національної екологічної політики.

До основних завдань належать:

- аналіз змін у чинному екологічному законодавстві та регуляторних документах за період з 2011 по 2019 р.;
- відображення моніторингової інформації про реалізацію національної екологічної політики України за 2011-2020 роки на основі системи цільових показників, наведених у додатку до Стратегії;
- створення узагальненого текстового матеріалу у вигляді аналітичної записки з відповідними даними, діаграмами та графіками (у тому числі електронної аналітичної записки);
- розроблення звіту про реалізацію національної екологічної політики України та його та його електронної версії;
- підготовка та видання «Звіту про реалізацію національної екологічної політики України» та розроблення його презентації;

4. Вихідні дані

Робота за даною тематикою виконується вперше.

При виконанні мають бути використані вимоги таких законодавчих актів:

- Основні засади (стратегії) державної екологічної політики України на період до 2020 року, затверджені Законом України від 21 грудня 2010 року № 2818-VI;
- Закон України «Про доступ до публічної інформації»;
- Закон України «Про інформацію».

Для виконання мають залучатися: інші акти чинного законодавства, документи, що були затверджені наказами Мінприроди, а також інші документи, що відносяться до відповідної галузі застосування, у тому числі розміщені на офіційному веб-сайті Мінекоенерго (основна категорія «Діяльність», категорія «Екологічна політика»; основна категорія «Міністерство», категорія «Завдання міністерства» тощо).

Робота має базуватися на наступних інформаційних джерелах:

- дані статистичних спостережень про стан забруднення навколишнього природного середовища за 2011-2018 роки;
- громадські оцінки державної екологічної політики;
- звіт про виконання Національного плану дій з охорони навколишнього природного середовища на 2011-2015 роки;
- інформація про стан навколишнього природного середовища, що отримується від заінтересованих органів виконавчої влади, установ та відомств, НАН України, НААН України.

5. Основні результати

Звіт про НДР «Підготовка звіту про реалізацію національної екологічної політики України» (надається у трьох примірниках, на паперових, завірених підписом та печаткою виконавця, та електронних носіях).

Комп'ютерна презентація «Звіту про реалізацію національної екологічної політики України» (в електронному вигляді в системі Microsoft Office PowerPoint).

Науково-технічна продукція повинна відповідати:

- Закону України «Про охорону навколишнього природного середовища»;
- вимогам чинного законодавства, документам, що затверджені наказами міністерства, а також враховувати інші документи, що відносяться до галузі застосування;
- ДСТУ 3008:2015 Інформація та документація. Звіти у сфері науки і техніки. Структура та правила оформлення.

Науково-технічна продукція повинна забезпечувати:

- аналіз наявних офіційних даних та інформаційно-аналітичних матеріалів про реалізацію національної екологічної політики України за 2011-2020 роки, досягнення її стратегічних цілей та виконання завдань;
- відображення ефективності виконання планів, проектів і програм з охорони навколишнього природного середовища та забезпечення екологічної безпеки.

Інформація, що буде отримана внаслідок виконання НДР, не потребує технічного захисту.

Звіт про НДР має бути розглянутий та схвалений Вченою радою, секцією «Стратегічне планування» НТР Мінекоенерго. Власником науково-технічної продукції та авторських прав на неї є Мінекоенерго України.

Результати роботи будуть опубліковані як видання «Звіт про реалізацію національної екологічної політики України» накладом 20 примірників (представлене у друкованій кольоровій формі, українською мовою, у вигляді журналів форматом А-4, папір офсетний та в електронній версії).

6. Етапи прикладної наукової роботи та терміни виконання

Робота виконується в один етап, строк виконання 15 грудня 2019 року.

Презентація – грудень 2019 року

Виконавець здійснює супровід виконаних робіт упродовж 12 місяців з моменту завершення договору.

Науковий керівник,
перший заступник директора
УКРНДІЕП, канд. біол. наук, доцент

А. Г. Васенко

РЕЦЕНЗІЯ**на звіт про виконання науково-дослідної роботи
“Підготовка звіту про виконання Закону України “Про Основні засади
(стратегію) державної екологічної політики України на період до 2020 року”**

НДР “ Підготовка звіту про виконання Закону України “Про Основні засади (стратегію) державної екологічної політики України на період до 2020 року ” (далі - НДР) виконано на підставі Тематичного плану прикладних наукових досліджень на 2019-2021 роки Науково-дослідної установи «Український науково-дослідний інститут екологічних проблем», затвердженого Міністерством екології та природних ресурсів України.

Метою НДР була оцінка реалізації національної екологічної політики за 2011-2020 роки на підставі аналізу виконання цілей та завдань, які наведені у Законі України “Про Основні засади (стратегію) державної екологічної політики України на період до 2020 року”, та підготовка звіту про реалізацію національної екологічної політики України на період до 2020 р. До основних завдань роботи належали: аналіз змін у чинному екологічному законодавстві та регуляторних документах за період з 2011 по 2019 роки; відображення моніторингової інформації про реалізацію національної екологічної політики за 2011-2020 роки на основі цільових показників, що наведені у додатку до Стратегії; підготовка та видання “Звіту про реалізацію національної екологічної політики України”.

Актуальність НДР зумовлена необхідністю розроблення щорічного звіту про виконання Закону України “Про Основні засади (стратегію) державної екологічної політики України на період до 2020 року” у вигляді аналітичної записки з відповідними даними, діаграмами та графіками.

Звіт про виконання НДР містить: вступ, п’ять розділів, висновки, один додаток. У першому розділі наведено цілі та завдання екологічної політики. У третьому розділі розглянуто стан щодо реалізації цілей та завдань національної екологічної політики. У четвертому розділі розглянуто реалізацію національної політики України за 2011-2019 р. на підставі системи цільових показників, які наведені у додатку до Стратегії. У п’ятому розділі перелічені або розглянуті деякі сучасні проблеми екологічної безпеки як складової національної безпеки України.

Додаток містить “Звіт про реалізацію національної екологічної політики України”, якій відображує реалізацію національної екологічної політики за період з 2011 по 2020 рр. та досягнення стратегічних цілей і завдань Стратегії.

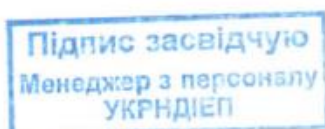
Виконання НДР здійснювалося на підставі аналізу статистичних даних, сформованих за результатами моніторингових спостережень про стан забруднення навколишнього природного середовища за 2011-2018 роки, матеріалів звіту про виконання Національного плану дій з охорони навколишнього природного середовища за 2011-2015 роки, громадської оцінки державної екологічної політики, аналізу доповідей обласних державних адміністрацій про стан навколишнього природного середовища в областях України, інформації від різних установ та відомств. Додаток до звіту – “Звіт про реалізацію національної екологічної політики України” містить значну кількість таблиць, графіків та рисунків. Викладення тексту звіту є зрозумілим та доступним.

НДР виконано у повній відповідності до технічного завдання і на високому науковому рівні.

Вченій раді УКРНДІЕП рекомендується розглянути та схвалити звіт про виконання НДР “Підготовка звіту про виконання Закону України “Про Основні засади (стратегію) державної екологічної політики України на період до 2020 року.

Зам. директора з наукової роботи
і маркетингу наукових досліджень,
д. е. н., с. н. с.

О. О. Дмитрієва

РЕЦЕНЗІЯ

на науково-дослідну роботу

“Підготовка звіту про виконання Закону України “Про Основні засади (стратегію) державної екологічної політики України на період до 2020 року”

На розгляд надано звіт за темою “Підготовка звіту про виконання Закону України “Про Основні засади (стратегію) державної екологічної політики України на період до 2020 року” . Науково-дослідна робота за згаданою темою виконувалась на замовлення Мінприроди України на підставі п. 6 Тематичного плану науково-дослідних робіт УКРНДІЕП на 2019-2021 рр.

Закон України “Про Основні засади (стратегію) державної екологічної політики України на період до 2020 року” (далі Стратегія), виконання якого розглядається у звіті, спрямований на стабілізацію та поліпшення стану навколишнього природного середовища України шляхом інтеграції екологічної політики до основних напрямків соціально-економічного розвитку України. Слід відзначити, що Стратегія це перший довгостроковий Закон України, який спрямовано на впровадження екологічно збалансованої системи природокористування та збереження природних екосистем.

Метою НДР, що виконана, була оцінка реалізації національної екологічної політики за 2011-2020 роки та підготовка звіту для широкого загалу громадськості та фахівців щодо реалізації національної екологічної політики України на період до 2020 р. у вигляді аналітичної записки.

Наданий на рецензію звіт містить вступ, чотири розділи, висновки, один додаток. У звіті було проведено аналіз змін у чинному екологічному законодавстві та регуляторних документах за період з 2011 по 2019 р. В НДР, що розглядається, на підставі використання зведених даних статистичних спостережень про стан забруднення навколишнього природного середовища, матеріалів щодо виконання Національного плану дій з охорони навколишнього природного середовища за 2011-2015 роки, аналізу доповідей обласних державних адміністрацій про стан навколишнього природного середовища в областях України за останні роки та іншої екологічної інформації було зроблено аналіз реалізації сьомі стратегічних цілей та завдань Стратегії. Крім того, було проведено

оцінку досягнення показників ефективності Стратегії, які наведені у додатку до цього Закону України. На підставі матеріалів, що наведені у звіті, було підготовлено додаток – “Звіт про реалізацію національної екологічної політики України”, якій буде представлено широкому колу громадськості та фахівців для ознайомлення.

Звіт та додаток до звіту містять значну кількість даних щодо екологічного стану навколишнього природного середовища України, які представлені у вигляді таблиць, рисунків, графіків та картосхем. Текст звіту є зрозумілим та доступним для широкого кола громадськості.

Науково-дослідна робота за темою “Підготовка звіту про виконання Закону України “Про Основні засади (стратегію) державної екологічної політики України на період до 2020 року” виконана згідно з планом науково-дослідних робіт УКРНДЦЕП на 2019 р. на замовлення Мінприроди України, містить результати досліджень, які повністю відповідають технічному завданню, і може бути рекомендована для розгляду та схваленню на Вченій раді установи.

Рецензент:

Професор кафедри земельного
адміністрування і геоінформаційних систем
Харківського національного університету
міського господарства ім. О. М. Бекетова
д-р техн. наук, професор

К. О. Метешкін

МІНІСТЕРСТВО ЕНЕРГЕТИКИ ТА ЗАХИСТУ ДОВКІЛЛЯ УКРАЇНИ

НАУКОВО-ДОСЛІДНА УСТАНОВА
«УКРАЇНСЬКИЙ НАУКОВО-ДОСЛІДНИЙ ІНСТИТУТ
ЕКОЛОГІЧНИХ ПРОБЛЕМ»
(УКРНДІЕП)

ВИТЯГ ІЗ ПРОТОКОЛУ

09.12.2019 № 6

м. Харків

засідання вченої ради

Склад Вченої ради науково-дослідної установи «Український науково-дослідний інститут екологічних проблем» затверджено директором установи Гриценком А. В. від 30.01. 2019 р. у складі 27 осіб.

ПРИСУТНІ:

1. Голова Вченої ради – Гриценко Анатолій Володимирович – д-р геогр. наук, проф., директор
2. Заступник голови Вченої ради – Васенко Олександр Георгійович – канд. біол. наук, старш. наук. співроб., доц., перший заступник директора з наукової роботи, завідувач лабораторії досліджень екологічної стійкості об'єктів довкілля та природних територій особливої охорони
3. Заступник голови Вченої ради Дмитрієва Олена Олексіївна – д-р екон. наук, старш. наук. співроб., заступник директора з наукової роботи та маркетингу наукових досліджень, завідувач лабораторії екологічно безпечного природокористування, засобів і методів моніторингу довкілля
4. Секретар Вченої ради – Савченко Наталя Володимирівна – вчений секретар
5. Брук Володимир Вікторович – канд. техн. наук, в. о. завідувача лабораторії проблем формування та регулювання якості вод
6. Варламов Євгеній Миколайович – канд. техн. наук, старш. наук. співроб., завідувач сектору засобів і методів моніторингу навколишнього природного середовища лабораторії екологічно безпечного природокористування, засобів і методів моніторингу довкілля
7. Гутков Георгій Валентинович – завідувач сектору дослідження технологічних викидів забруднюючих речовин та еколого-енергетичного аудиту лабораторії охорони атмосферного повітря та систем управління відходами; голова первинної профспілкової організації
8. Жуковський Тимофій Федорович – канд. техн. наук, старш. наук. співроб., завідувач лабораторії охорони атмосферного повітря та систем управління відходами

9. Зінченко Ірина Василівна – завідувач лабораторії міських і виробничих стічних вод
10. Калініченко Олена Олексіївна – завідувач лабораторії еколого-аналітичних досліджень
11. Квасов Володимир Андрійович – канд. техн. наук, старш. наук. співроб., провідний науковий співробітник сектору засобів і методів моніторингу навколишнього природного середовища лабораторії екологічно безпечного природокористування, засобів і методів моніторингу довкілля
12. Клімов Олександр Васильович – канд. геогр. наук, завідувач сектору досліджень територій особливої охорони лабораторії досліджень екологічної стійкості об'єктів довкілля та природних територій особливої охорони
13. Коваленко Григорій Дмитрович – д-р фіз.-мат. наук, проф., старший науковий співробітник лабораторії радіоекологічної безпеки та радіаційного моніторингу
14. Козловська Оксана Вікторівна – науковий співробітник лабораторії радіоекологічної безпеки та радіаційного моніторингу; голова Ради молодих вчених
15. Крайнюкова Алла Миколаївна – д-р біол. наук, проф., завідувач лабораторії біологічних досліджень та біотестування
16. Маркіна Надія Кузьмівна – завідувач лабораторії екологічної гідрогеології та оцінювання екологічного стану територій
17. Палагута Оксана Анатоліївна – канд. техн. наук, старший науковий співробітник сектору засобів і методів моніторингу навколишнього природного середовища лабораторії екологічно безпечного природокористування, засобів і методів моніторингу довкілля; член Ради молодих вчених
18. Пісня Леонід Андрійович – канд. техн. наук, провідний науковий співробітник лабораторії оцінки впливу на навколишнє середовище та екологічної експертизи
19. Саввова Оксана Вікторівна – д-р. техн. наук, доц., старший науковий співробітник лабораторії радіоекологічної безпеки та радіаційного моніторингу
20. Свердлов Борис Соломонович – старший науковий співробітник лабораторії оцінки впливу на навколишнє середовище та екологічної експертизи
21. Ткачова Олена Володимирівна – завідувач сектору розробки систем управління відходами лабораторії охорони атмосферного повітря та систем управління відходами
22. Уберман Володимир Ілліч – канд. техн. наук, провідний науковий співробітник лабораторії проблем формування та регулювання якості вод
23. Хабарова Ганна Володимирівна – канд. техн. наук, старший науковий співробітник лабораторії радіоекологічної безпеки та радіаційного моніторингу, член Ради молодих вчених
24. Цапко Наталія Сергіївна – канд. техн. наук, начальник відділу міжнародного співробітництва та науково-технічної інформації; вчений секретар спеціалізованої вченої ради К 64.812.01
25. Шевченко Людмила Петрівна – завідувач сектору оцінювання екологічного стану територій лабораторії екологічної гідрогеології та оцінювання екологічного стану територій
26. Юрченко Анатолій Іванович – завідувач лабораторії природоохоронних заходів в агропромисловому та паливно-енергетичному комплексах

ЗАПРОШЕНІ:

Цибульник С. А. – старший науковий співробітник, канд. техн. наук, УКРНДІЕП;

Надточій Г. С. – науковий співробітник, УКРНДІЕП;

Старко М. В. – старший науковий співробітник, УКРНДІЕП.

ПОРЯДОК ДЕННИЙ

1. Про розгляд звіту про науково-дослідну роботу № 6 «Підготовка звіту про виконання Закону України «Про Основні засади (стратегію) державної екологічної політики України на період до 2020 року» (заключний звіт) на замовлення Мінприроди України

Науковий керівник: Гриценко Анатолій Володимирович

Доповідач: Свердлов Борис Соломонович

Рецензент внутрішній: Дмитрієва Олена Олексіївна

Рецензент зовнішній: Метешкін Костянтин Олександрович, професор кафедри земельного адміністрування і геоінформаційних систем Харківського національного університету міського господарства ім. О. М. Бекетова, д-р техн. наук, проф.

1. СЛУХАЛИ:

Свердлов Б. С. – виступив з доповіддю про розгляд науково-дослідної роботи № 6 «Підготовка звіту про виконання Закону України «Про Основні засади (стратегію) державної екологічної політики України на період до 2020 року» (заключний звіт) на замовлення Мінприроди України. У своїй доповіді він розповів, що актуальність роботи пов'язана із закінченням терміну дії Основних засад (стратегії) державної екологічної політики України, розрахованих на період 2011-2019 рр, та введенням в дію з 1 січня 2020 року Основних засад (стратегії) державної екологічної політики України на період до 2030 року, затверджених Законом України від 28.02.2019 № 2697-VIII, чим обумовлена необхідність підведення підсумків реалізації національної екологічної політики за 2011-2019 роки, оцінки її успішності та врахування набутого досвіду у новій стратегії.

Основні завдання роботи:

2. Аналіз змін у чинному екологічному законодавстві та регуляторних документах за період з 2011 по 2019 р.
3. Відображення моніторингової інформації про реалізацію національної екологічної політики України за 2011-2020 роки на основі системи цільових показників, наведених у додатку до Стратегії.
4. Створення узагальненого текстового матеріалу у вигляді аналітичної записки з відповідними даними, діаграмами та графіками (у тому числі електронної аналітичної записки).
5. Розроблення звіту про реалізацію національної екологічної політики України та його та його електронної версії.
6. Підготовка та видання «Звіту про реалізацію національної екологічної політики України» та розроблення його презентації.

Основні результати роботи:

1. Створений узагальнений текстовий матеріал у формі аналітичної записки (Звіту) з відповідними даними, діаграмами та графіками (у паперовому вигляді та електронному форматі), які відображають результати виконання завдань Стратегії за 7 напрямками,

що відповідають семи стратегічним цілям державної екологічної політики, проголошеним у Стратегії, при цьому використана система цільових показників, наведених у додатку до Стратегії.

2. Підготовлений проект видання «Звіт про реалізацію національної екологічної політики України».

Висновки:

1. Оцінка реалізації національної екологічної політики за 2011-2019 роки показала наявність вагомих успіхів у досягненні усіх 7 стратегічних цілей. В цілому стратегічні завдання виконано на 60,9 %, що свідчить про відносну успішність реалізації Стратегії. Найбільший прогрес досягнутий у цілях 1 (84%) та 7 (72 %). Найменший (50 %) - у цілях 3 та 5.

Як суттєвий загальний недолік у реалізації Стратегії слід зазначити відсутність на державному та регіональному рівнях системного моніторингу значної частки показників, обраних для оцінки ефективності її реалізації.

2. За напрямком підвищення рівня суспільної екологічної свідомості (*ціль 1*) підготовлено низку законодавчих та нормативних актів, більшу частину з яких впроваджено, що сприяло поширенню екологічної інформації та забезпеченню доступу громадськості до контролю за прийняттям рішень і здійсненням правосуддя в сфері охорони довкілля. Значного прогресу щодо зв'язків із громадськістю досягнуто у галузі електронного урядування. Частка екологічної інформації у ЗМІ істотно збільшилася в порівнянні з базовим рівнем. Мережа загальнодержавної інформаційної системи охорони навколишнього природного середовища знаходиться у процесі створення. Впроваджується система «Відкрите довкілля».

З 16 завдань цілі 1 виконано повністю 11, частково - 5. В цілому завдання виконані на 84%.

3. За напрямком поліпшення екологічної ситуації та підвищення рівня екологічної безпеки (*ціль 2*) суттєво зменшилися викиди забруднюючих речовин в атмосферне повітря зі стаціонарних та пересувних джерел. Середнє значення індексу забруднення атмосфери у 10 найбільш забруднених містах України знизилася з 13,65 до 11,37, тобто, на 16,7%. Україна однією з перших європейських держав ратифікувала Паризьку кліматичну угоду, однак заплановане зростання обсягу використання енергетичних джерел з низьким рівнем викидів двоокису вуглецю не досягнуто.

Успішно впроваджувалося інтегроване управління водними ресурсами за басейновим принципом. За звітними даними істотно зменшилися скиди забруднюючих речовин до водних об'єктів, але поліпшення якості поверхневих вод у порівнянні з 2010 р. практично не відбулось (за даними Держводагентства України коефіцієнт забрудненості водних об'єктів у середньому зменшився на 3,3%).

Завдання щодо реабілітації територій, що зазнали радіоактивного забруднення внаслідок Чорнобильської катастрофи виконано частково.

З 35 завдань 16 виконано повністю, 19 - частково. В цілому завдання виконані на 59,5 %.

4. За напрямком досягнення безпечного для здоров'я людини стану довкілля (*ціль 3*) розроблено правову базу для державного екологічного контролю за дотриманням законодавства у процесі розміщення, будівництва, експлуатації нових підприємств.

Відбувається розвиток методології та підготовка законопроекту з екологічного страхування. Покращено інформування населення щодо екологічних ризиків. Розвиток ефективної державної системи моніторингу навколишнього природного середовища відбувається повільно. Систему автоматичного моніторингу якості атмосферного повітря в повному обсязі не впроваджено. Забезпечення нормативних вимог до джерел централізованого питного водопостачання досягнуто частково.

З 12 завдань 3 виконано повністю, 6 - частково. В цілому завдання виконані на 50 %.

5. За напрямком інтеграції екологічної політики та вдосконалення системи інтегрованого екологічного управління (*ціль 4*) розроблено та впроваджено відповідне нормативно-правове забезпечення, зокрема впроваджено правову базу для розвитку органічного сільського господарства. Але цілісна система державного управління в природоохоронній галузі відсутня. Не розроблена система стимулів для суб'єктів господарювання, що впроваджують елементи інтегрованого екологічного управління. Перегляд нормативно-правової бази з метою забезпечення природоохоронних вимог, зокрема щодо енерго- та ресурсозбереження здійснено частково. Впровадження систем екологічного управління у військових формуваннях відбувається повільно.

З 18 завдань 6 виконано повністю, 9 - частково. В цілому завдання виконані на 58,3 %.

6. За напрямком припинення втрат біотичного та ландшафтного різноманіття і формування екомережі (*ціль 5*) досягнуто збільшення площі національної екомережі до 38%, а природно-заповідного фонду до 6,3%, що менше від запланованого відповідно на 7,3% та 37%. Недостатнім залишається контроль за торгівлею видами дикої флори і фауни та за надмірною експлуатацією водних ресурсів.

З 8 завдань 1 виконано повністю, 6 - частково. В цілому завдання виконані на 58,3 %.

7. За напрямком забезпечення збалансованого використання природних ресурсів (*ціль 6*) заплановані заходи впроваджені не в повній мірі. Зокрема це стосується розробки методологічних засад та стратегії політики сталого споживання та виробництва, розвитку національної системи кадастрів природних ресурсів і державної статистичної звітності. У процесі розробки знаходиться система економічних та адміністративних механізмів стимулювання виробника до сталого та відновлюваного природокористування і охорони навколишнього природного середовища, широкого запровадження новітніх більш чистих технологій, інновацій у сфері природокористування. Система екологічно та економічно обґрунтованих платежів за спеціальне використання природних ресурсів не створена. Здійснено реформування системи фондів охорони навколишнього природного середовища на рівні областей.

З 9 завдань 3 виконано повністю, 4 - частково. В цілому завдання виконані на 55,6 %.

8. За напрямком удосконалення регіональної екологічної політики (*ціль 7*) наявна позитивна динаміка щодо прийняття середньострокових регіональних та місцевих планів дій та програм з охорони довкілля, причому, збільшення кількості відповідних документів відбулося, перш за все за рахунок вузькоцільових програм. Суттєвий поштовх для розробки більш якісних програмних документів з природоохоронною складовою дало приєднання великої кількості міст до Угоди Мерів – започаткованої ЄС ініціативи, в рамках якої місцеві та регіональні органи влади мають підвищувати енергоефективність та частку відновлювальних джерел енергії.

У 2015-2018 роках в рамках реалізації проекту міжнародної технічної допомоги «Партнерство для розвитку міст» (Проект ПРОМІС) розроблені стратегії розвитку ряду міст України з включенням процедури СЕО. Введення в дію Закону України Про стратегічну екологічну оцінку сприятиме переходу до еколого-соціально-економічного планування розвитку регіонів і міст вже у близькій перспективі.

Завдання щодо формування і використання геоінформаційних ресурсів в Україні недовиконані.

3 з 9 завдань 5 виконано повністю, 3 - частково. В цілому завдання виконані на 72,2 %.

ВИСТУПИЛИ:

Дмитрієва О. О. – поцікавилася, чи зроблений у звіті аналіз впливу складних політичних умов, в яких знаходиться Україна, на успішність виконання Стратегії?

Палагута О. А. – запитала, чи передбачається за результатами аналізу виконання завдань Стратегії надати Мінекоенерго рекомендації щодо організації виконання нової Стратегії з терміном дії до 2030 р.?

Калініченко О. О. – поцікавилася, яким чином вираховувалася у відсотках успішність реалізації Стратегії? Як розуміти вжитий у презентації термін «недовиконано»?

Доповідач відповів на питання у повному обсязі.

Дмитрієва О. О. – запропонувала ухвалити роботу та рекомендувати представити для розгляду до Мінекоенерго України.

Гриценко А. В. – відмітив, що робота відповідає технічному завданню та виконана у повному обсязі. Запропонував ухвалити звіт про науково-дослідну роботу, рекомендувати представити роботу для розгляду до Мінекоенерго України та приступити до відкритого голосування.

При відкритому голосуванні було подано 26 голоси:
«ЗА» – 26; «ПРОТИ» – немає; «УТРИМАЛИСЬ» – немає.

УХВАЛИЛИ:

Заслухавши інформацію Свердлов Борис Соломонович про розгляд науково-дослідної роботи № 6 «Підготовка звіту про виконання Закону України «Про Основні засади (стратегію) державної екологічної політики України на період до 2020 року» (заключний звіт) на замовлення Міністерства згідно Тематичного плану прикладних наукових досліджень за бюджетною програмою КПКВК 2401040 «Прикладні наукові та науково-технічні розробки, виконання робіт за державними цільовими програмами і державним замовленням у сфері природоохоронної діяльності, фінансова підтримка підготовки наукових кадрів» УКРНДІЕП на 2019-2021 роки, Вчена рада прийняла рішення звіт ухвалити та рекомендувати представити роботу для розгляду до Мінекоенерго України.

Голова Вченої ради

А. В. Гриценко

Вчений секретар

Н. В. Савченко